

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 ARALIK 2007

ISSN 1301-7608

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2007/12 FİYATI: 3 YTL

2000

- **MUSTAFA KEMAL TBMM'DE KÜKREDİ: "BUNLAR BENİ VATANDAŞLIKTAN ÇIKARMAK İSTİYORLAR"**

Sayfa: 26

- **ALİ NAILİ ERDEM: "TÜRK BAYRAĞI ÖZGÜRLÜĞÜN SİMGESİDİR..."**

Sayfa: 55

- **BUGÜNKÜ TERÖR DÜNKÜ FRANSIZ DEVRİM'NDEN KAYNAKLANIYOR**

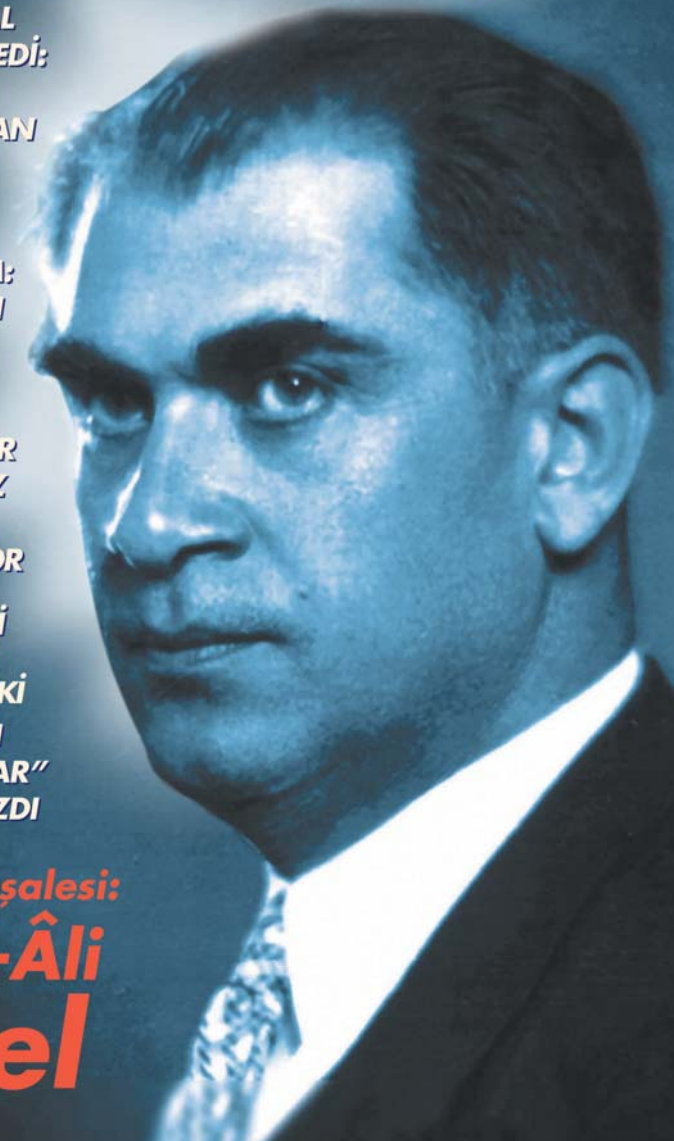
Sayfa: 57

- **YAZAR DEDELERİ MUZAFFER İZGÜ Bütün Dünya'DAKİ TORUNLARI İÇİN "SUCU ÇOCUKLAR" ÖYKÜSÜNÜ YAZDI**

Sayfa: 99

Aydınlık Meşalesi:

**Hasan-Âli
Yücel**

Sağlıkta öncelikli kalite.

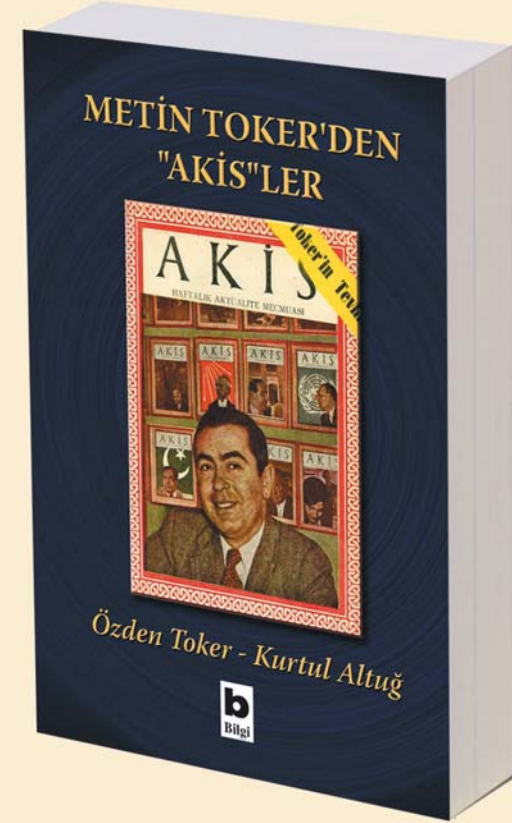
Türkiye'nin en önemli sağlık kuruluşlarınca güvenilir hizmet ve kalitenin simgesi olarak kabul edilen PAG Ltd., hastane, klinik ve laboratuvarlarımızın gereksinimlerini karşılamaya devam ediyor.

PAG Ltd.; geniş bir ürün yelpazesi, güvenilir servis anlayışı, dünyanın en büyük kuruluş ve markalarıyla her an sağlık sektörümüzün yanında.

JMS (Şırınga ve İnfüzyon Pompaları)
Burnshield (Yanık İlk Yardım Ürünleri)
Cobe (Oksijenatör ve Tubing Setleri)
Custidol (Organ Muhafaza Solüsyonu)

PAG Sağlık ve Tedavi Tesisleri Ltd. Şti
11. Sokak No: 40 / 4 06490 Bahçelievler ANKARA
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43 Faks: (0312) 212 05 23
www.baskentholding.com.tr

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI
Bütün Dünya
YEREL SÜRELİ YAYIN 2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Yayın Genel Yönetmeni:

Mete Akyol

Genel Koordinatör:

Gülçin Orkut

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Çiğdem Ayhan

İşletme Genel Yönetmeni:

Sina Şen

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Sanat Danışmanı:

Süheyla Dinç

Kapak:

Turgut Keskin,

Cat Ajans

Redaksiyon:

Fatma Ataman

Düzeltilme Bölümü Sorumluları:

Nükhet Alicikoğlu, Emel Öksüz Kurt

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (Anısal Başkan),
Prof. Dr. Ahmet Mumcu, Prof. Dr. Solmaz Doğanca,
Prof. Dr. Sevil Öksüz, Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay, Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz, Doç. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Necmi Tanyolaç, Haluk Cansın,
İzmir Tolga, Alaettin Giray, Ayhan Erten,
Nuri Özkayol, İlhan Banguoğlu, Ahmet Aydede,
Manuel Bilos, Cengiz Dolunay

Sürekli Yazarlar:

Yücel Aksoy, Metin Atamer, Nuray Bartoschek,
Cahit Batum, Prof. Dr. Yüksel Bozer, Sadi Bülbül,
Ali Naili Erdem, Ali Murat Erkorkmaz, Konur Ertop,
Gülbüz Evren, Metin Gören, İlyas Halil,
Pelin Hazar, İlker İnal, Mehmet Muhsinoğlu,
Filiz Leloğlu Oskay, Saniye Özden, Yaşar Öztürk,
Erdoğan Sakman, Songül Saydam, İzlen Şen,
Cheryl Tanrıverdi, Eser Tutel, Engin Ünsal,
Dr. Mehmet Uhri, Orhan Velidedeoğlu, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sok., No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 8016 (pbx)
Faks: (0312) 234 1216

İletişim Adresi:

Mimoza 4/9, D: 1, Ataşehir, 34750, İstanbul
Tel: (0216) 456 2727 (pbx)
Faks: (0216) 456 2729

Abonet:

(0212) 314 0888

Dağıtım:

Yaysat

Renk Ayrımı:

Mat Yapım

Elektronik Posta:

butundunya@butundunya.com.tr

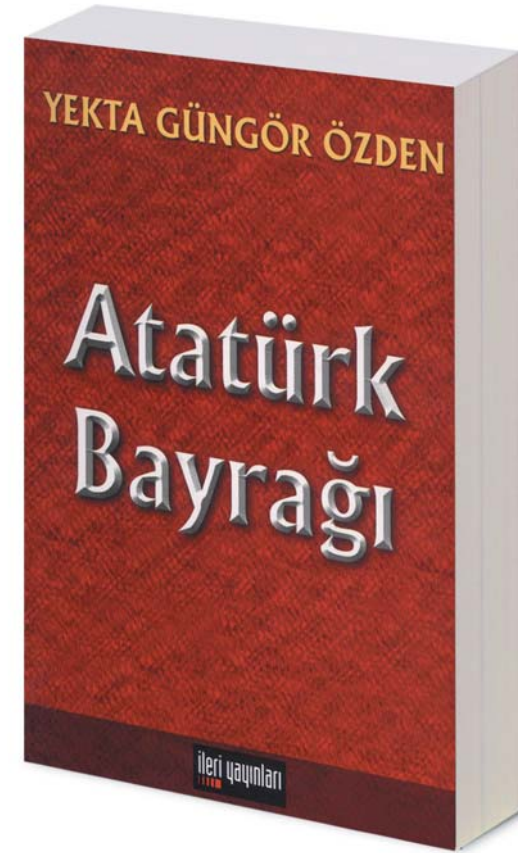
İnternet Sitesi:

www.butundunya.com.tr

Basım Tarihi:

30.11.2007

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000,
Başkent Üniversitesi kuruluşlarından 1. Cadde, No: 77, Bahçelievler, Ankara
adresindeki Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret
A.Ş.'nin 3. Cadde, No: 2, Yenimahalle, Ankara adresindeki tesislerinde basılmıştır.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

İçindekiler

Ulusal Amcamız Hasan-Âli Yücel...	7	İyi Yurttaş Olmaya Çalışmak, İyi İnsan Olmanın En Doğru Yolu	44
METE AKYOL		KONUR ERTOP	
Yılbaşı	12	Mustafa Kemal Atatürk'ü Hacı Feyyaz'dan Öğrendim (2)	48
ORHAN VELİDEDEOĞLU		GÜRBÜZ EVREN	
Sivas'tan Ankara'ya	19	Atatürk'e Mektup	54
ORHAN VELİDEDEOĞLU		BERFİN SERİN	
Mustafa Kemal Kükredi: "Bunlar Beni Vatandaşlıktan Çıkarmak İstiyorlar"	26	Bayrağımız	55
YAZI İŞLERİ BÖLÜMÜ		ALİ NAİLİ ERDEM	
Aydınlığıyla Aydınlatan Bir Aydınlık Meşalesi: Hasan-Âli Yücel	34	"La Terreur"	57
KONUR ERTOP		SONGÜL SAYDAM	
Kültürel Aydınlanmanın Öncüsü: Hasan-Âli Yücel	41	"Bu Çocuğun Ruhunu Şeytan Satın Almış..."	59
CANAN YÜCEL ERONAT		YÜCEL AKSOY	
		Yabancı Dildeki Tabelalar Kırılık mı, Zenginlik mi?	61
		CHERYL TANRIVERDİ	
		Bermuda Şeytan Üçgeni	65
		MEHMET MUHSİNOĞLU	
		Frankfurt'tan Mardin'e	69
		METİN GÖREN	
		Beyoğlu'nun Ortasında Bir Bebek Hastanesi	73
		ESER TUTEL	
		Kimine Göre "Hayrat" Kimine Göre "Hayret"	81
		METİN ATAMER	
		İnsan Ne Zaman ...ve Nasıl Yaşlanır?	85
		BARİŞ METE	

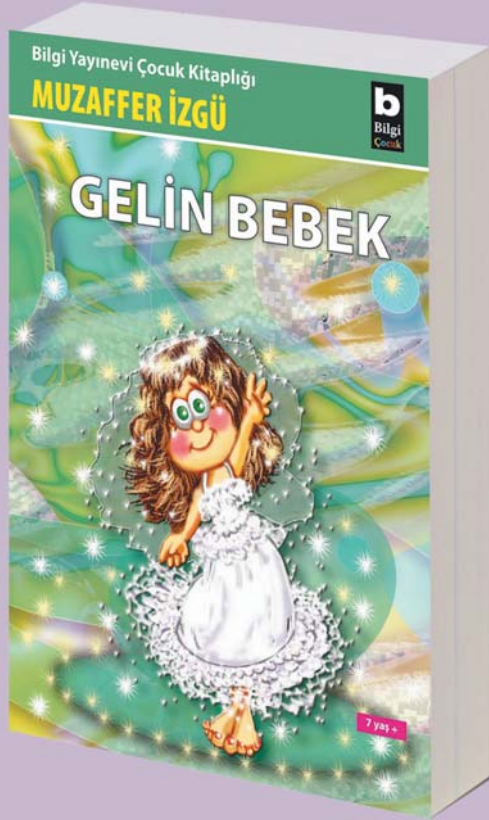
Mustafa Kemal Kükredi:
"Bunlar Beni Vatandaşlıktan
Çıkarmak İstiyorlar"

Atlıkarıncanın Neşesi	87	Sizden Bize	8
DR. MEHMET UHRİ		İlk Dersimiz Türkçe	17
Şeytanın Öğrencisi: Nicolo Paganini	90	Aralık SuDokuları	104
YÜCEL AKSOY		Bilginizi Denetleyin	109
Yuvayı Dişi Kuş mu Yapar?	97	Mankafa Poldi	114
ERDOĞAN SAKMAN		Bir Başkadır Memleketim	117
Sucu Çocuklar	99		
MUZAFFER İZGÜ			
İçimizdeki İnsan	105		
SADİ BÜLBÜL			
Tehlikeli Sözcükleri Sözlüğünüzden Çıkartın	107		
NURAY BARTOSCHEK			
Bebek Bezi ve... Poşet Çay	111		
PELİN HAZAR			
"Sayın Banka Yetkilisi"	115		
"THE NEW YORK TIMES"			
Biri Bizi İnternetliyor	121		
ALİ MURAT ERKORKMAZ			
Kendi Küçük, Etkisi Büyük Buluşlar	127		
İLKER İNAL			
Bitmesini İstemem	129		
İLYAS HALİL			
Akreple Dans	131		
MUSTAFA KEMAL ÖZYİĞİT			
Göteburg	139		
İZLEN ŞEN			
Ada Sahillerinde Bekliyorum	146		
ENGİN ÜNSAL			

Farklılıkları Biraraya
Getiren Kent: Göteburg

1001 Güzel Söz	120
Anne ve Babalardan	134
Kareler ve Rakamlar	152
Mantık Bilmecesi	153
Satranç	154
Bulmaca	156
Aynı Kitapları	158
Bir Fotoğraf Bin Sözcük	160

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Ulusal Amcamız Hasan-Âli Yücel...

• Mete Akyol - *Bütün Dünya* •

Hasan-Âli Yücel, Darülfünun'da annemin sınıf arkadaşısıydı, ilerideki yıllarda öğretmen olan annemin önce milli eğitim müfettişi, daha sonra milli eğitim bakanı oldu. Daha sonraki yıllarda ise babamın politika arkadaşı, ailemizin dostu ve... Ablalarımın, kardeşimin ve benim de amcamız oldu.

Biz evde onu, “Hasan-Âli amca” olarak tanıdık, “Hasan-Âli amcamız” olarak sevdik ve saydık.

Çocukluk günlerimizin anıları arasında, annemin onla ilgili Darülfünun anıları da vardır.

Sesinin çok güzel olduğunu, annem söylemişti. Hafız olduğunu da annemden öğrenmiştik. Onun “daha o yaşlarında koskoca Kur'an-ı Kerim'i baştan sona su gibi ezbere okuduğunu” duyunca biz de o yaşlarımızda hayretler içinde kalmıştık.

Üniversitede Kur'an okunması gerektiği zamanlarda bu görev hep, “Darülfünun'un en güzel sesli hafızı” Hasan-Âli'ye verilirmiş.

Çocukluk anılarım arasında varlığını bugün de koruyan bir başka bilgi, onun, Canan Abla'yla Can Ağabey'in adlarını nasıl koyduğudur.

Doğum sonrası kutlamak için gittiği eşi Refika Hanım'ı lohusa yatağında, biraz önce dünyaya getirdiği iki çocuğunun arasında gördüğü anını Hasan-Âli Amca odadan çıkınca şöyle özetlemiş:

“Bir de baktım ki Refika'm, bir yanında canım, bir yanında cananımla yatıyor.”

Onun o gün kendilerine sevgisini özetlediği bu iki sözcüğü Can ve Canan kardeşler, doğumlarının talihsel onur belgesi olarak kimliklerinde taşıdılar.

Can Ağabey bu onur belgesini yanıtsız bırakmadı; kuşkusuz, kız kardeşine de sözcülük yaparak, bu baba sevgisine, şu evlat sevgisiyle karşılık verdi, minnettarlığını belirtti:

*“En son teftişine çıkana değin
Koştururken ardından*

*o uçmaktaki devin,
Daha başka tür aşklar,*

*geniş sevdalar için
Açıldı nefesim, fikrim,*

*canevim
Hayatta ben en çok*

babamı sevdim.”

Hasan-Âli Yücel, ulusun “babası”nın bir mimar estetik duygusu ve bir mühendis öngörüsüyle hazırladığı projeleri eksiksiz uygulayan bir “kalfa” idi.

“O uçmaktaki dev”in ardından koşuşturan, O'nun ilkelerinin aydınlığını, yurdun her köşesine ve gereksinim içindeki her kafaya taşıyan ve bu eylemiyle özünde geleceğimizi aydınlatan bir meşale ve... Bir başka anlatımla da, ulusal babamız Ata'mızla bir kardeşesine bütünleşen ulusal amcamızdı...•

**Sizden
Bize**

Mektuplar

*Bütün Dünya, Mimoza 4/9, D: 1,
Ataşehir, 34750, İstanbul
butundunya@butundunya.com.tr
Faks: 0216-456 2729*

Sayın Bütün Dünya Yetkilileri, ekim ayında Harvard Üniversitesi'nde okuyan kızım Cansu'yu eşim Ceyda Aydede'yle birlikte ziyarete gitmiştik. Harvard'a gidip de onun dillere destan kütüphanesini ziyaret etmemek olmazdı. Kızımızın rehberliğinde dünyanın bu en büyük iki üç kütüphanesinden birini gezmeye başladık.

İçimden gelen bir ses, beni Türkçe Yayınlar Bölümü'ne yönlendirdi. Kütüphanenin bilgisayarı, Türkçe yayınların bulunduğu bölümü ve yapıtların raf numaralarını tespit ettik. Şimdi size, benim çok şaşırdığım ve gururlandığım, sizin ise çok memnun olacağınızı bildiğim olayı anlatıyorum:

Harvard kütüphanesinin Türkçe bölümünün en göze çarpan rafında, bizim sevgili "Bütün Dünya" dergi-

lerimiz vardı. 1998 Haziran'ından buyana tüm "Bütün Dünya"lar, birer yıllık ciltler halinde raflardan bize sanki, "Merhaba dostlar" diyordu.

Eşim, ben ve kızım tüm koleksiyona kaparcasına uzandık ve hepimiz ellerimize birer cilt alarak "Bütün Dünya"larımızla orada yeniden bütünleştik. Türkiye'den binlerce kilometre uzakta, dünyanın en sayılı ve önde gelen bir kütüphanesinde, evimizin her ayki dergisi "Bütün Dünya"yla karşılaşip buluşmak, bize çok özel bir mutluluk verdi.

Şimdi de, bu mutluluğumu sizle ve tüm "Bütün Dünya" okurlarıyla paylaşmanın mutluluğunu yaşıyorum. Sizi kutlarım.

**Ahmet Aydede
Global Tanıtım,
Genel Koordinatör,
İstanbul.**

Sayın Gülbüz Evren, "Bütün Dünya"nın Eylül sayısındaki yazınızı her zamanki gibi seveerek okudum. Avrupalı kültürsüzlere ülkemizi tanıtarak tabii ki çok iyi yapıyorsunuz.

Ancak, Avrupalı ve Amerikalıların içindeki cahillerin varlığı, onların ülkelerini yöneten, politikalarını belirleyen servislerin, ülkemizin coğrafyasını ve insanlarını ne kadar iyi tanıdıkları gerçeğini değiştirmiyor.

Münferiden bizi iyi tanıyıp seven yabancılar, ülkelerinin emperyalist politikalarının uygulanmasında acaba Türkiye'nin yanında mı oluyorlar, yoksa emperyalizmin getirdiği nimetlerden yararlanmaya devam mı ediyorlar?

Ermeni sorunu, Kıbrıs sorunu, Kuzey Irak, Güneydoğu Anadolu'muz gibi konularda nasıl altımızın oyulduğunu siz uzman olarak çok iyi biliyorsunuz. Bizim ülkemiz ise, hem kendi ülkesini hem de öteki ülkeleri tanımayan vatandaşlar ve de malesef yöneticilerle dolu. Gönül isterdi ki Türkiye olarak bizim de geleceğe yönelik ortak mega hedeflerimiz olsaydı. "Yurtta sulh, cihanda sulh" güzel; ama yeterli değil. Ne dersiniz, acaba yeni bir yazı konusu olabilir mi? Selam ve sevgilerle,

Gürkan Kurdoğlu.

Değerli Metin Atamer, önce "5 sene" dediğim Urfa maceram şimdilik 9 seneye çıktı. Sonrasını bilemem. Ama eğer hasretleriniz buysa hemen kısacık özetler vereyim de neden şimdilik 9 sene okuyan herkes anlansın.

Yazınızda ilk paragraf türkülerle açılmış. Burada türkü gerçekten anlamlıdır.

*"Dün gece uymamışam,
Uykuya doymamışam,
Kırpık seni keserem,
Yar gelmiş duymamışam."*

Ne kadar açık değil mi?

İkinci konu ev gezmeleri. Burada cuma ve cumartesi akşamları gezmeler yanında tartışma, bölüşme, paylaşma mevcut. Örneğin bayramın ikinci günü 15 civarında misafirim vardı. Tabii sandalye yetmedi. Yaş sırasına göre oturuldu, buna rağmen kimsenin yüzü asılmadı. Gazete konusunda hemfikiriz. Yaklaşık 6 senedir gazete almıyor; ancak internetten haberleri izliyorum. Hele kendini usta zanneden ve haber yerine sadece yorum veren köşe yazarları tüylerimi ürpertiyor. Ben hâlâ ekmeğimi fırından kendim alıyorum. Elimi yakmasın diye 2 kat gazete kağıdına sarıyor, sonra köşeyi döner dönmez köşesini yemeğe başlıyorum. Altı senedir eve hiç sağlam ekme gelmedi. Ama buğdaydan olsa gerek koku burada da eskiyi aratıyor. Esas üzerinde durulması gerek hakiki esnaf... Bir gram eksik tartmazlar. "Başındayım helal olsun" dersiniz, o yine de bildiğini okur ve fazla tartar. "Arkadaş malın nasıl?" diye sorarsınız, "Ağabey pek güzel değil" derler. "Paranın üstü kalsın" dersiniz, "Benim hakkım bu kadar, bu bana yeter" derler burada. Tabii çoğunlukla...

Dahası da var... Eğer sofraya açıksa illa yemeğe davet edilirsiniz. Hatta yemezseniz üzürlürler.

Sizin kibarlığınız zayıflık olarak değil, alçakgönüllülük olarak yorumlanır. Ve gösterilen saygı artar. Son paragraf TV ile ilgili ki, bu günkü medya tablosu ile daha fazlasını beklemek hayal olur. Saygılarımla,

Prof. Erdem Işıkan,
Harran Üniversitesi,
Tıp Fakültesi,
Ortopedist,
Harran, Şanlıurfa.

Nuray Hanım, “Bütün Dünya”yı yıllardır takip ediyorum, sizin yazılarınızı da tabii... Ancak bu ay dergide gördüğüm resminiz ve yazınız beni öğrencilerim adına ayrıca sevindirdi.

Ben Safranbolu Zati Açar İlköğretim Okulu’nda Türkçe öğretmeniym. “Sevgi Paylaşıkça Çoğalır” adlı yazınızı okuyunca öğrencilerime elimdeki dergileri verdim ve “İşte arkadaşlar, metnimizin yazarı Nuray Hanım!” dedim.

Birkaç gün önce elime geçen dergide, okuduğumuz metindeki Yadigar ve Sanem kardeşleri görünce heyecanlandım. Önümüzdeki ilk derste dersimizin canlı kahramanlarının resimlerini ve sizin mutluluğunuzu anlatan yazınızı çocuklarıma gösterip okuyacağım. Okuduğumuz yazının bir kurmaca olmadığını, tamamen gerçek olduğunu daha kolay kavrayacaklar. Sizin oluşturmaya çalıştığınız sevgi zincirinin bir halkası olmaya belki bir adım daha yaklaşacaklar. Sevgi ve başarı dileklerimle...

Özlem Eroğlu,
Karabük.

Sizden Bize

Mektuplar

Yıllardır “Bütün Dünya”da çıkan birbirinden değerli yazıları okuyorum ve okuma açlığımı gideriyorum.

Ağustos 2007 sayısında okuduğum Dr. Mehmet Uhri’nin yazmış olduğu “Zeytinin Teri” baş-

lıklı yazıyı okurken gözlerim yaşardı, bilmiyorum herhalde öğretmem olmamdandır.

Bizler bilgiye bilgi katmaktan, bilgimizi çoğaltmaktan zevk almaz olduk, bilgili bir millet olma yerine malına mal katan ve böylece zenginlik elde eden ve bununla övünen bir millet haline geldik.

Yazıdaki Öğretmen Hüseyin Amca’nın sözlerinden ders almalıyız.

Benjamin Franklin gibi bilgisine bilgi katan, yoktan var eden, ilim keşfeden bir kişi neden olamıyoruz? Neden hazır yemeye alıştırıyoruz?

Bizler millet olarak iki büyük bilgi hazinemizi yitirdik. Birincisi, köy enstitüleri, ikincisi halkevleri...

Bu dünyadan göç eden gerçek öğretmenlere köy entitisü mezunu öğretmenlerimize şükran borçluyuz. Bu dünyadan göç eden öğretmenlerimiz ışıklar içinde yatsınlar.

Rasim Erdem,
İzmir.

Aşkım, hayat bağım, can yoldaşım, dostum, canım dergim... Her sayını ailece bekliyoruz. Sanki beni anlayan tek dostum gelecekmış gibi... Derginizi çevremde hem tanıtıyor hem de hediye ediyorum. “Bütün Dünya” okuyan bir kişiyi inanın kardeşim gibi görüyor, aileden biri

Duyuru Tahtası

Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Kulak Burun Boğaz Anabilim Dalı olarak 12 yaş altı işitme problemi olan maddi durumu kötü, hiçbir sağlık güvenliği olmayan çocukların tüm tedavisini ve kullandıkları işitme cihazlarını ücretsiz karşılayacağız. Çevrenizi bu tür çocuklar varsa lütfen bizimle iletişime geçmelerini sağlayın.

Sema Onay,
Rektör Asistanı,
Cerrahpaşa Tıp Fakültesi
Yurtiçi Yayın Koordinatörü
Tel: (0 543) 291 6565
(0 532) 504 0222

Ben Kars’ta görev yapan bir sınıf öğretmeniyim. Okulunuzun kütüphanesini zenginleştirmek ve öğrencilerimize kitap okuma sevgisini kazandırmak bize de yardımcı olur musunuz? Şimdiden teşekkürler...

Filiz Yıldız,
Kars.
berguzar36@hotmail.com

kabul ediyor, uygulanıyorum. Bu nedenle “Bütün Dünya” dostları için bir rozet ya da kolye görmeyi özliyorum.

Eylül sayısında Adnan Saygun ile ilgili yazıda Atatürk’ümün farklılığını bir kez daha gördüm. Konusunu İran mitolojisindeki Türk-İran kardeşliğinden alan “Özsoy” operasını Atatürk’le birlikte izleyen İran şahının “İşte Tur, işte İraç” sözünden sonra yanı başındaki Atatürk’e sarılıp ağlaması beni çok duygulandırdı. Mitolojilerinde kardeş olan iki milletin sanki zorla düşman edildiğini gördüm, kederlendim, inanın ağladım. Teşekkürler Ahmet Adnan Saygun, Yaşar Öztürk, teşekkürler “Bütün Dünya”m ve sen, büyük Ata’m!

Yıllardır dergimizi hem tavsiye eder hem de hediye ederim.

Ben bu duygulardayken komşumuz Meral Hanım, liseli kızıma

tatilde artık kitap okumasını tavsiye eder ve “Bununla başlarsın” diye de “Bütün Dünya”mı hediye eder. Ekim sayınızda “Sizden Bize Mektuplar”da İzmir’den Fatma Pekpayzın kardeşimin de böyle düşünmesi beni çok mutlu etti. Can dostum “Bütün Dünya”m.

Op. Dr. Gürbüz Turgay,
Niğde

Bu şehrin karmaşasında, iki yıl aradan sonra ilk defa bu akşam derginizi elime aldım ve inanın çok büyük bir keyifle okudum. Bu geçen dönemleri her ne şekilde olursa olsun mutlaka temin edip büyük bir eksikliği gidermek istiyorum. İnsanın kendini bulabildiği ender yayımlardan biri olan “Bütün Dünya” dergisi çalışanlarını kutluyor ve başarılar diliyorum.

Nurullah Akman,
İstanbul.

Bizlerin, 31 Aralık'ı 1 Ocak'a bağlayan ve yeni bir yıla girişin ilk gecesi olduğu için "yılbaşı" olarak adlandırıp kullandığımız gecenin dinsel değil, toplumsal bir anlamı vardır ve birkaç bin yıllık bir geleneğin sürdürülmesidir.

Yılbaşı

18 Ekim 2007 tarihli Cumhuriyet gazetesinin "Kitap" ekinde Sayın Mustafa Şerif Onaran'ın "İslam ve Modernite" başlıklı yazısında yer alan şu bir bölüm, üzerinde düşünmeye, hem de pek çok düşünmeye değer:

"Ahmet Yaşar Ocak diyor ki: *İslam toplumları bugünkü dünyada, bir ayakla XXI. yüzyıla basmış iken, bir ayaklarıyla da, toplumsal yapı açısından olduğu kadar bilimsel, teknolojik, düşünsel ve kültürel düzey olarak da, büyük çoğunluğuyla henüz orta çağlarda dolaşmaktadır* (İslami Bilimler ve Modernleşme Sorunu).

"Dünya nüfusunun dörtte birini oluşturan, geniş bir coğrafyaya dağılan İslam topluluklarının siyasal, ekonomik, kültürel bilinci var mı? Küreselleşme akımı karşısında çıkarlarını koruyabilecek midir?

"Batı, XVIII. yüzyıldan başla-

arak, özellikle XIX. yüzyılda büyük bir gelişme göstermiş, İslam dünyası bu gelişmeye ayak uyduramamıştır. Hele sanayi devriminin dünyayı değiştiren atılımı karşısında İslam topluluklarının düşüğü durum nedir?

"Ahmet Yaşar Ocak bu durumu şöyle açıklıyor: *Kısacası, günümüz Müslümanları, gelişmiş Batı'nın zaman zaman küçümseyerek baktığı, istediği zaman şekil vermeye teşebbüs ettiği, ekonomik ve toplumsal gelişmesini tam olarak gerçekleştirememiş, yığınla sorun içinde bocalamaktan yorulmuş, perişan bir dünya görüntüsü sergiliyor.*"

Her yıl aralık ayı sonlarında, bazı camilerimizde değerli imamlarımız vaaz ederek yılbaşı kutlamalarının dinimize aykırı olduğunu, Allah'a yakarmak varken o gece eğlenmenin büyük günah olduğunu söylerler; köktendinci geçi-

Türk Dili

Orhan Velidedeoğlu

nen, inançları ve kimlikleri şüpheli birtakım kişiler de çarpık görüşlerini, bir yazım ve anlatım perişanlığıyla kaleme alarak gizlice, evlerin posta kutularına atarlar.

A dının başında "Prof. Dr." sanı bulunan bir yazarsa, "Sanayi devriminin dünyayı değiştiren atılımı karşısında İslam toplulukları, düşükleri bu durumdan nasıl kurtarılır?" sorusuna kafa yoracağına; *Dünya Müslümanlarının durumu yürekler açıstır. 'Kafir aklar hali perişanına' demek varken, bize ait olmayan yılbaşında eğlenme çılgınlığına girmek, gafletin ta kendisidir* derken, acaba hangi çağdadır; İslamın hangi derdine derman olma gayretindedir?

"**Kâfirin [bile] hali perişanına ağıladı**" vurgulanan "**Müslümanların yürekler acısı durumu**"nun çok iyi bilinen nedenleri göz ardı edilerek; yeni bir yıla, bir gecelik eğlenceyle, gönüllerinde yeni beklentiler, yeni ümitlerle girmeyi düşleyen Müslüman halkı 'günahkâr olmak' ya da 'gaflete düşmek'le suçlayıp vicdanlara baskı uygulayanların yaptığı, ucuz dindarlık gösterisinden başka nedir?

Batı, laiklik prensibini benimseyip din ile dünya işlerini ayırarak aydınlanma çağına ulaşmasından sonradır ki bilimde, teknoloji-de elde ettiği kazanımla, İslam ülkelerini çok gerilerde bırakarak bugünkü gelişmişliğe ve refaha ulaşmıştır. Biz ise bırakın fende, bilimde gelişmeyi, hâlâ, yıl başlarını "eğlenerek mi, dua ederek mi geçirelim" in peşindeyiz...

Fatih Sultan Mehmet İstan-

bul'u ele geçirip şehre girerken Ayasofya kilisesinde toplanan piskoposların "melekler dışı midir, erkek midir" tartışması yaptıkları söylenir ya...

Batı'nın, yüzyıllardır geliştirdiği bilimsel atılımlar ve devrimler arasında Müslüman ülkelerden tek bir buluş var mı? Bunun utancını yaşamıyor muyuz?.. Bu utancı duymayanlar "Yılbaşı kutlamaları günahdır, gaflettir, gavur işidir" derler de ellerinden cep telefonları, evlerinden televizyonları, bilgisayarları, elektronik ev aletleri vb. eksik olmaz ve bunları kullanırlarken gavur buluşu olduğunu düşünmek istemezler. Camide vaaz edilirken ya da ezan okunurken büyük kolaylıklar sağlayan mikrofonun, hoparlörün gavur buluşu olduğu aklara getirilmez de, **bu perişanlığın günahı**, bir yıl boyunca çekilen yoksulluğun, meşakkatin acılarını geride bırakarak yeni bir yıla, yeni beklentilerle girerken yuvasında, çocukla hoş bir gece geçirecek olan halkımızın sırtına yüklenmeye kalkışılır.

İleri sürdükleri savlar da tutarlı ve bir bilgiye dayalı değildir.

Müslümanların yıl başı "1 Muharrem"dir derler de, "Niçin, nasıl ve ne zamandan beri" diye sorsanız, bilmezler. Sanırlar ki Kuran hükmüdür.

İ lkel insanlar, Ay'ın uzaydaki dönemlerini ya da Güneş'in gece/gündüz ve mevsim dönüşümleri üzerindeki etkisini izleyerek yıl, ay, hafta, gün ve mevsimlerin değişmez bir düzen içerisinde yinelenmesinin bir takvime bağlanması gereğini

duymuşlardır. Bu konuyla ilk uğraşanlar Çinliler, Hintliler, İbrâniler, Mısırlılar, Yunanlılar ve Türkler olmuştur.

Sümerler ve eski Mısırlılar, Güneş'in hareketlerini izleyerek yaptıkları takvimi kullanırlarken İslamiyetin kabulünden çok önce Araplar Ay'ın dönemlerini esas alan bir takvim yapmışlar ve bunu Hz. Muhammet'in Mekke'den Medine'ye hicretinden (622) sonrasına kadar da kullanmışlardır. Ancak, bu takvimde belli bir tarih başlangıcı yoktu; her yeni yıla ayrı bir ad veriliyordu.

Hz. Muhammet'in ölümünden (632) sonra, ikinci halife Hz. Ömer döneminde (634-644), Basra valisi Ebumusel Eş'ari, halifeye yolladığı bir mektupta, kendisine gönderilen emirnamelerde tarih bulunmamasının yönetimde sıkıntılara neden olduğunu belirterek bir tarih saptanmasını istemesi üzerine Hz. Ömer danışma meclisini toplar ve tartışılır. Hz. Muhammet'in Medine'ye göçüş tarihinin başlangıcı alınmasını ileri süren Ali'nin önerisi benimsenerek "622" yılı Hicri takvimin başlangıcı kabul edilir. Ne zaman? Hz. Muhammet'in ölümünden dokuz yıl sonra; "643"te.

Cevdet Paşa'ya göre: Hicri yılın başlangıcı olarak Hz. Muhammet'in doğum günü düşünülür; ancak bu tarih belirlenemez. Onun üzerine, cahiliye devrinden beri -Âdem'in tövbesinin kabulü, İdris peygamberin göğe çıkması, İbrahim peygamberin ateşten kurtulması... gibi bazı önemli olaylar hep Muharrem ayına rastladığın-

dan- uğurlu sayılan bu ayın ilk günü de Hicri takvimin 1'inci günü kabul edilir.

Ay'ın uzaydaki durumlarına göre düzenlenen Hicri takvimde yıl hareketleri; yıl başları ve önemli günler, aynı aya, hatta aynı mevsime denk gelmez. Bunun için kimi kez bir 13'üncü ay eklemek gerekirdi. Günümüzde de dinsel günler için uygulanan bu takvimde kutsal bayramlarımız, günlerimiz, gecelerimiz her yıl 10-12 gün öne gelir.

Ancak, İslam'ın en görkemli dönemi olan Abbasiler zamanında güneşe dayalı bir takvim kullanıldığı da bilinir.

Yeni bir yılın ilk günü, insanlar için, değişik inançlar ya da değerlendirmelerle büyük önem taşımış ve değişik zamanlarda ve biçimlerde kutlanmıştır. Örneğin, Asur'da 15 Eylül'de, Mısır ve Fenike'de 21 Eylül'de, Eski Yunan'da 21 Aralık'ta büyük şenliklerle kutlanırdı. En eski yeni yılı karşılama kutlamalarıysa Bâbil'de mart ayında yapılırdı.

Eski İran'da ilkbaharın başlangıcı sayılarak büyük şenliklerle kutlanan nevruz "21-22 Mart", Melikşah'ın düzenlediği takvimde de yeni bir yılın başı kabul edilmişti.

Görülüyor ki, yeni bir yılı karşılama amacıyla yapılan şölen ve kutlamaların kökleri, İsa'nın doğuşundan birkaç bin yıl öncesine dayanmakta ve Hristiyanlıkla ilgisi bulunmamaktadır. Takvimler bir zaman düzenlenmesi olayıdır; insanlar tarafından yapılır, kutsallığı yoktur.

Roma'da, İsa'nın doğduğu sanılan yıldan 46 yıl önce (İ.Ö. 46) yürürlüğe konulan ve Jül Sezar'ın adını taşıyan "Jülien" takvimiyle (bilinmeyen bir nedenle) yılbaşı "1 Ocak" olarak kabul edilir ve o yıldan sonra "yıl başlarını kutlama geleneği" daha da yaygınlaştırılarak büyük şenlikler ve hediyelerle kutlanmaya başlanır.

İlginçtir: Hristiyanlığın yayılmasından sonra bu görkemli şenliklere ilk tepki, yine Hristiyanlardan gelir; yapılan şenlikler nedeniyle değil, inanç farklılıklarından kaynaklanan bu yasaklar, İ.S. 13'üncü yüzyıla kadar sürer. İ.S. 1582'de "Gregorien" takvimin kabulüyle baskıların gevşemesi sonucu, ancak 19'uncu yüzyıldan sonra yılın ilk günü kutlamaları, yaşamın bir rengi olarak, yeni beklentilere, atılımlara başlangıç olması umuduyla, tekrar canlandırılır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde de uzun süre kullanılan Hicri takvim, devlet yönetiminde mali işlerin yürütülmesinde aksaklıklara yol açmaya başlayınca 1678'den itibaren, bir mali yılı daha düzgün dengeleyen "Mali yıl takvimi" kullanılır. Zamanla bu da yetersiz kalıp yeni aksaklıklar ortaya çıkınca, bu kez 1840'da, daha kapsamlı ve kullanışlı olan "Rumi yıl takvimi"ne geçilir.

Cumhuriyetin ilanından sonra ülkemizde, 1926 yılında kabul edilen yasa ile "Miladi takvim" uygulanmaya başlandı ki bu, bir yılın dönemlerini; ayını, haftasını gününü, hatta saatini en doğru saptayan ve bugün pek çok ülkede benimsenen bir takvimdir.

Ancak, yukarıda belirttiğim gibi, ülkemizde dinsel günlerin hâlâ Hicri takvime göre düzenlendiği de unutulmamalı.

Konunun dinselliği yönüne gelince:

Bakara suresinin 130 ve 136'ncı ayetleri çok açık;

130. ayet: **"Ancak kendini bilmeyen, İbrahim'in dininden yüz çevirir..."**

136. ayet: **"Allah'a, bize gönderilene, İbrahim'e, İsmail'e, İshak'a, Ya'kub'a ve torunlarına gönderilene, Mûsâ ve [Hristiyan dininin önderi] İsa'ya verilene; Rab'leri tarafından peygamberlere verilene, onları birbirinden ayırt etmeyerek inandık..."**

Kutsal kitabımıza göre bu peygamberler, son Peygamber Hz. Muhammet gibi, İbrahim Peygamber'in soyundan gelirler ve Allah tarafından kutsanmışlardır.

"Hz. İsa'nın aralık ayının 24'ünü 25'e bağlayan gece doğduğu savı bir varsayımdır. Hz. Muhammet'inki gibi, Hz. İsa'nın da doğum günü bilinmemektedir... Noel ya da "Christmas"* denen 24 Aralık gecesi ayını, İsa'nın gerçek doğum gününü olduğu için değil, Hristiyan inancına göre onun "beden alıp dünyaya gelişi" nedeniyle yapılır ve o gece, İsa'nın doğumu simgesel, temsili bir törenle kutlanır, ertesi gün Noel tatiline (25 Aralık-1 Ocak) girilir.

Ayrıca, Hristiyanlığın Ortodoks, Katolik gibi önemli mezhepleri arasındaki inanç ayrılıkla-

rı nedeniyle, doğu Hristiyanları, örneğin Ermeniler, İsa'nın doğumunu, 24 Aralık gecesi değil, Vaf-tiz Yortusu ile birlikte 6 Ocak'ta kutlarlar. İ.S. 354 yılına kadar 6 Ocak "Epiphany" yortusunda yapılan "İsa'nın beden alıp dünyaya geliş" töreni, bu tarihten sonra, Roma'da Hristiyanlığı yaymaya çalışan din adamlarınca 25 Aralık'a çekilir ki, bu da İsa'nın doğum gününün kiliselere göre değiştiğini ve belirsizliğini kanıtlar.

Ayrıca, yapılan bilimsel araştırmalara göre, İsa'nın günümüzde benimsenen "Milat"tan, yani İsa'nın doğduğu kabul edilen yıldan 6 yıl önce doğduğu, 36 sene yaşadığı ve Milat'tan Sonra 30 yılında öldüğü *[öldürüldüğü]* ileri sürülmektedir.

Görülüyor ki, ülkemizde "Hristiyan âdetidir", "İsa'nın doğum günüdür" diye tepki gösterilen yılbaşı kutlamalarının Hristiyanlıkla da, İsa'nın doğum günüyle de ilgisi yoktur. "Noel" ile "yılbaşı" kavramları birbiriyle karıştırıldığından halk arasında böyle bir yanlış düşünce yaygınlaşmış. Bunun nedeni de Hristiyanların 25 Aralık günü başlayan "Noel Yortusu"nun son gününün Ocak

ayının ilk gününe rastlamasıdır.

Bizlerin, 31 Aralık'ı 1 Ocak'a bağlayan ve yeni bir yıla girişin ilk gecesi olduğu için "yılbaşı" olarak adlandırıp kutladığımız gecenin dinsel değil, toplumsal bir anlamı vardır ve birkaç bin yıllık bir geleceğin sürdürülmesidir.

O nedenle derim ki: Bırakın, ülkemizde acılarla, gözyaşlarıyla ve yokluklarla ağırlaşmış toplumsal olayların yükü altında ezilen halkım, yeni yıla, yeni dilekler, yeni ümitlerle, gülererek, eğlenerek, neşeyle girsin; yüreklerine yok yere günah korkusunu sokmayalım.

Dilerim Tanrımdan: kafalardan güzel düşünceleri, keselerden bereketi, bedenlerden sağlığı, yuvalardan mutluluğu... Ama ille de yüreklerimizden sevgiyi eksik etmesin!..

Tüm insanlığa; halkıma ve sevgili okurlarıma mutluluklar getirmesi umuduyla, 2008 yılı kutlu olsun!..•

[“Christ” mesih, İsa. “Mass”, Katolik kiliselerinde ekmek ve şarabın takdisi ayini. “Christmas”, İsa'nın doğumu yortusu; simgesel doğum töreni.]•*

OrhanVelidedeoglu@butundunya.com.tr

Fransız tiyatro yazarı Sacha Guitry, kendisini ziyarette gelen geveze bir adamdan kurtulmak için, onun akşam yemeği önerisini kabul etti. Adamdan kurtulduğuna sevinerek masasına oturdu ve sekreterine seslendi:

“Şu adama bir not gönder” dedi. “Bir işim çıktığı için gele-meyeceğimi yaz.”

Guitry kendisini yemeğe davet eden adamın odadan çıkmadığını ve kapının yanında durduğunu aynadan görünce bir an irkildi. Ama hemen toparlandı ve sekreterine bekleyen adamı gösterdi ve şunları söyledi:

“Akşam yemeğini” dedi. “Bu beyefendiyle yiyeceğim...”•

İlk Dersimiz Türkçe

Saniye Özden

Sözcük bilginizi denetledikten sonra, doğru yanıtlar için 18'inci sayfamıza bakınız

- 1. cunta** (ispanyolca) – a) askeri topluluk b) üst düzey rütbeliler c) komutanlar d) darbe ile yönetimi ele geçiren silahlı grup
- 2. şovenizm** (fransızca) – a) ırkçılık b) milliyetçilik c) aşırı milliyetçilik d) ulusalcılık
- 3. militarizm** (fransızca) – a) orduculuk b) silahla çözüm yanlılığı c) şiddet yanlılığı d) silahlı güçler yanlılığı
- 4. abluka** (italyanca) – a) ambargo b) engel c) kuşatma d) koruma
- 5. alaturka** (italyanca) – a) eski tarz b) modası geçmiş c) geleneksel Türk tarzı d) alafranga'nın karşısı
- 6. entrika** (italyanca) – a) oyun b) aldatma c) dümen d) dolap
- 7. dümen** (italyanca) – a) düzen b) dalavere c) oyun d) kurnazlık
- 8. halat** (yunanca) – a) ip b) siçim c) urgan d) kement
- 9. panayır** (yunanca) – a) şenlik yeri b) büyük pazar c) hayvan pazarı d) gezi alanı
- 10. agresif** (fransızca) – a) saldırgan b) canlı c) kızgın d) hareketli
- 11. akort** (fransızca) – a) ayarlama b) çalgıyı hazırlama c) düzen verme d) bozuk çalma
- 12. amatör** (fransızca) – a) acemi b) keyfi c) özengen d) gönüllü
- 13. dejavu** (fransızca) – a) yaşamışsama b) bir olayın, bir durumun aynısını önceden de yaşadığı duygusuna kapılma c) yanılsama d) kulak çınlaması
- 14. dejenere** (fransızca) – a) bozuk b) bozulmuş c) soysuz d) çürük
- 15. deplasman** (fransızca) – a) değiştirme b) yarışma c) başka ülkeye gitme d) oyuncu değiştirme

İlk Dersimiz Türkçe

Yanıtlar

17'nci sayfamızda yer alan sözcüklerin doğru karşılıkları

- 1. cunta** (ispanyolca) – c) darbe ile yönetimi ele geçiren silahlı grup.
- 2. şovenizm** (fransızca) – c) aşırı milliyetçilik. Nicolas Chauvin, Napolyon ordusunda Avrupa'yı fethetmek için çıkan askerlerden biriydi. 17 kez yaralandı, yine dönüp savaşa katıldı. Onun bu tutumu 1815'ten bu yana şovenizm, yani, saldırgan, aşırı milliyetçi tutumlar için kullanılır oldu. Yeni bir anlam daha kazandı, kendini başka uluslardan daha değerli, daha üstün tutan anlayışlara da şovenizm deniyor.
- 3. militarizm** (fransızca) – a) orduculuk. Fransızca "militarisme": "Bir ulusun yaşamında askeri öğenin egemen rol oynaması" olarak tanımlanır. Orduya dayanan siyasal sisteme ya da bu sistemi savunmaya da militarizm denir. Türkçe karşılık olarak "orduculuk" önerilmiştir; ama henüz kullanımı çok az.
- 4. abluka** (italyanca) – c) kuşatma. İtalyanca "a blocco" sözcüğünün Türkçe söylenişi, dilimize yerleşmiş durumda.
- 5. alaturka** (italyanca) – c) geleneksel Türk tarzı. İtalyanca "al la" sözcüğü hangi ülke ya da kültürün önüne geçse o ülkeye, o kültüre özgü, "geleneksel" anlamı içeren sözcük, mecazi anlamıyla "Osmanlı tarzı" ya da "bir yöntemi bir düzeni olmayan" anlamında da kullanılıyor.
- 6. entrika** (italyanca) – c) dolap. "Dolap çevirmek" biçiminde kullanılan sözcük, "hile" sözcüğünü bastırdı.
- 7. dümen** (italyanca) – b) dalavere. Kuşkusuz, hava ve deniz taşıtlarının yön belirleyen parçasına "dümen" deniyor; ama mecazsal anlamıyla "dalavere" daha da yaygınlaşmış durumda ve "dümen çevirmek" biçiminde kullanılıyor.
- 8. halat** (yunanca) – c) urgan. İki kültürün iç içe yaşamasından doğan güçlü etkileşimin bir örneği "halat".
- 9. panayır** (yunanca) – b) büyük pazar. Yunanca "panagiris" sözcüğünden yerleşmiş ve böylece kalmış.
- 10. agresif** (fransızca) – a) saldırgan. Türkçe'sinin neden yeterli olmadığı bir türlü anlaşılmayan yaygın kullanımlı bir sözcük "agresif".
- 11. akort** (fransızca) – c) düzen verme.
- 12. amatör** (fransızca) – c) özenen. Aslında tüm seçenekler doğru; ama biz, Öztürkçe'sini yeğledik.
- 13. dejavu** (fransızca) – b) bir olayın, bir durumun aynısını önceden de yaşadığı duygusuna kapılma. Bu uzun tanımlı Türkçe tek sözcükle karşıladığımızda "dejavu" eski mi dersiniz?
- 14. dejenere** (fransızca) – c) soysuz.
- 15. deplasman** (fransızca) – a) değiştirmek. Herkesin ezberlediği Fransızca "deplasman", bir gün "değiştirmek" ile yer değiştirir mi?

*Tarih yazmak, tarih yapmak kadar önemlidir.
Yazan yapana sadık kalmazsa değişmeyen
gerçek insanlığı şaşırtacak bir nitelik alır.
Gazi Mustafa Kemal*

Sivas'tan Ankara'ya...

•Orhan Velidedeoğlu - Bütün Dünya•

2 7 Aralık 1919... Bugün, tarih yapan ve yaptığı tarih destanlaşan; Türk ulusunun kurtarıcısı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'ya gelişinin 88'inci yıldönümüdür.

Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'ya gelişi rastlantısal ya da Sivas'ta son anda verilmiş öylesine bir karar değildir. Mustafa Kemal, daha 1904 yılı Aralık ayında, 23 yaşında bir kurmay yüzbaşı olarak Harp Akademisi'ni bitirdiği günlerde arkadaşlarına yaptığı bir konuşmada, "Arkadaşlar, artık her birimiz bir Osmanlı paşasının yanında görev alacağız. Hepsisi, padişaha ve halife'ye bağlı olmanın gafleti içindedirler. Ülkeyi kurtarmak için olanca kaynaklarımızı Türk Anadolu ortalarında toplamalıyız..." diyerek, uzak görüşlülüğünü göstermişti.

Nitekim, sonraki yıllar, Mustafa Kemal'in adını koymadığı "Türk Anadolu'nun ortası"nın neresi olduğunu gösterecektir.

Mustafa Kemal, Yunus Nadi'ye verdiği ve 7 Mayıs 1924 tarihli "Cumhuriyet" gazetesinde yayımlanan demecinde, "Ben Ankara'yı coğrafya kitaplarından değil tarihten öğrendim; bir cumhuriyet merkezi olarak. Selçuklu idaresinin parçalanması üzerine Anadolu'da kurulan küçük hükümetlerin isimlerini okurken birtakım beylikler yanında bir de 'Ankara Cumhuriyeti' görmüştüm. Tarih sayfalarının bana bir cumhuriyet merkezi olarak tanıttığı Ankara'ya ilk defa geldiğim o gün gördüm ki, geçen asırlara rağmen Ankara'da hâlâ o cumhuriyet kabiliyeti devam ediyor. Beni, Türkiye'ye en uygun merkezin Ankara olabileceğini du-

şünmeye sevk eden ilk vesile çok eskidir ve bilimseldir” der.

Sivas Kongresi, 4 Eylül 1919’da başlar ve 11 Eylül’e değin sekiz gün sürer. Alınan karar gereği, Anadolu ve Rumeli’deki tüm ulusal güç ve kuruluşlar, bir elden yönetilmek üzere, tek bir kuruluşta toplanacak ve bu yeni kuruluşun adı “Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti” olacak; böylece, vatani kurtarma çabaları, doğudan batıya, bütün yurttan yaygınlaştırılacaktır. Cemiyet, 15 kişilik Temsilciler Kurulu’nca yönetilecek ve kurul, gerektiğinde, geçici hükümet olarak da hareket edebilecektir.

Kongreyi izleyen günlerde henüz Sivas’ta bulunan “Heyet-i Temsiliye” (Temsilciler Kurulu) üyeleri, kolordu komutanlarıyla da bir toplantı yapma gereği duyarlar. Mustafa Kemal Paşa’nın başkanlığında, 16-28 Kasım günlerini kapsayan bu toplantının öncelikli konusu, “Meclis-i Mebusan (Mebuslar Meclisi) İstanbul’da mı, İstanbul dışında bir başka yerde mi toplanmalı?” olur. Tartışmalar sonunda meclisin İstanbul’dan ayrılması görüşü ağırlık kazanır.

18 Kasım’da yapılan üçüncü toplantıda Mustafa Kemal Paşa, İstanbul’u, Mebuslar Meclisi’ni ve ulusal olayları yakından izlemek ve yönlendirebilmek için Temsilciler Kurulu merkezini, Anadolu’nun ortalarında bir yerde bulunması gereğine işaret eder. Doğaldır ki, o yer Ankara’dır.

Nitekim, tarihi özelliğinin dışında, stratejik konumu dolayısıyla da Ankara, Mustafa Kemal’in gözünde

ayrı bir önem taşıyordu: Anadolu’nun ortasında karayolu ile demiryolunun buluştuğu önemli bir merkez... Henüz Anadolu’ya geçmeden, İstanbul’dan, 20. Kolordu Kumandanı Ali Fuat Cebesoy’a, karargâhını Ereğli’den Ankara’ya taşıması talimatını vermiştir.

Mustafa Kemal Paşa’nın ileri sürdüğü görüşlerinde ilgi çekici noktalar vardır. Der ki, “Usul ve kaide şudur ki, genel durumu sevk ve idare etme sorumluluğunu üstlenenler, en önemli hedefe ve en yakın tehlikeye, olanaklar elverdiğince yakın bulunmalıdırlar...”

Bu, Mustafa Kemal’in kumandanlık anlayışdır ve onun yenilmezliğinin odak noktasıdır. O, Çanakkale Savaşlarında da düşman siperlerine 8-10 metre mesafede, Mehmetçik’in önünde değil miydi?..

Mustafa Kemal Paşa’nın açıklamalarından sonra Ali Fuat Paşa, Temsilciler Kurulu merkezini Eskişehir ya da yakınındaki Seyitgazi olmasını önerir.

Mustafa Kemal’in bu konudaki düşünce ve kararlılığını çok iyi bilen Ali Fuat Paşa’nın kafasındaki yer de Ankara’dır; “Eskişehir veya Seyitgazi kabul edilmezse, daha doğudaki Ankara’yı kabul ettirebiliriz” diye düşünür. Tartışma çok uzamadan Ankara üzerinde karar kılınır. Fakat bu karar, M. Kemal Paşa’nın önerisi gereği “zamanı gelince açıklanmak üzere” bir süre gizli tutulur.

Ancak bu “zaman” çok da uzun sürmeyecekti.

Bu arada Ankara ne durumdadır, bir de ona bakalım:

Sivas Kongresi’ne ve onun ka-

rarlarına karşı olup İstanbul’dan aldığı emirle Kuva-yi Milliye’yi dağıtmaya çalışan; bu nedenle İttihat ve Terakki üyesi iki yüze yakın Ankaralı’yı tutuklatmış bulunan Ankara Valisi Ali Muhittin Paşa’nın* baskısı sonucu Ankaralılar, Sivas Kongresi’ne temsilci gönderememişlerdir. Kongrenin bitiminden bir hafta kadar sonra, 20. Kolordu Komutan Vekili Mahmut Bey –Mustafa Kemal Paşa’dan aldığı emirle– bölgeyi gezmekte olan valiyi, Keskin’de tutuklatırıp Sivas’a göndertir. Halk da milli mücadeleciler olarak bilinen Ankara Defterdarı Yahya Galib’i vali seçer. Yahya Galib’in ilk işi, Muhittin Paşa’nın tutuklatırıp da henüz İstanbul’a gönderme olanağı bulmadığı ittihatçıları serbest bırakmaktır. Bunun üzerine halk, kendisine “Hakan” unvanını verir. Hatta bu unvan, Vahdettin’in kulağına kadar gider ve padişahın “Bu ülkenin hakani benim, bu yeni hakan da kimmiş?” dediği etrafa yayılır. Ardından da Hoca Rifat, Hoca Atıf, Kütükcüoğlu Ali, Çayırlioğlu Hilmi, eski milletvekili Ömer Mümtaz ve Ekrem Beyler yönetiminde, Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti’nin Ankara şubesi kurulur.

Yine Sivas’a dönelim:

Artık Ankara’ya gitme zamanı gelmiştir. 18 Aralık 1919 günü Temsilciler Kurulu üyeleri yola çıkacaklardır.

Mustafa Kemal Paşa ile Ankara’ya gidecekler saptanır: Rauf (Orbay), Mazhar Müfit (Kansu), Şeyh Fevzi Efendi, Hakkı Behiç, Genel Gekreter Hüsrev (Gerede), Dr. Refik (Saydam); yaverler Cevat Abbas, Muzaffer ve Yüzbaşı

Bedri ile konuk Ahmet (Alfred) Rüstem; onbir kişi. Ama neyle, nasıl, nereden gidilecek; ne yenip içilecek?.. Herkes kendine göre bir hazırlık içindedir: Dr. Refik Bey, ilaç sandıklarını dikkatle hazırlamakta; sekreter Hayati, götürülecek dosya ve evrakı büyük bir titizlikle derlemekte; Hüsrev Bey, hareket saatini, gidiş yolunu, konaklanacak yerleri saptayıp düzenleme uğraşısında; Cevat Abbas otomobil derinde; ama...

Mustafa Kemal Paşa, yolculuğu düzenlemekle görevlendirdiği Hüsrev Bey’i çağırarak uzun uzadıya görüşür: Üç otomobil var; körukleri parçalanmış, üzerlerini örtme olanağı yok, üçünün de üstü açık. Tekerlek lastikleri çok eski ve yedekleri yok. Zaten ikisinin lastikleri dolma, biri şişirme. Farlar çalışmıyor; gece, karpit lambasıyla yol aydınlatılacak; ama karpit çok az. Dahası, benzin yok.

Hepsinden önemlisi; bunlar bulunsa bile, alacak para yok. Yolda, değil karın doyurmaya, bir çay ya da kahve içmeye bile para yok.

Var olan tek şey müthiş bir azim ve irade...

Paşa, Mazhar Müfit Bey’in bankadan ödünç para alma önerisine “Katiyyen uygun değil. İstanbul bize ‘Celali eşkiyası’ diyor. Şimdi de bankaları soymaya başladılar, diye aleyhimize propaganda yaparlar” der. Temsilciler Kurulu adına borç para alınmasına da şiddetle karşıdır.

Tek çıkar yol olarak Mazhar Müfit Bey, eski bir dostu olan Osmanlı Bankası Direktörü Mösyö

Oscar Schmitt'ten, Ankara'ya gidince ödenmek üzere, kendi adına imzaladığı senet karşılığı bin lira borç alır. Bedri Bey de "tüccardan" diye, kefil olur.

Yine bir rastlantı, Amerikan okulunun bayan müdürü de Mazhar Müfit Bey'in tanıdığıdır ve okulun deposunda yedek lastik ve benzin vardır. Müdür, Türk dostudur ve milli mücadeleye saygı duymaktadır. Derhal iki çift iç lastik, iki çift dış lastik ve altı teneke benzin gönderir. İlerisi düşünülerek, para ya da senet verme ısrarında bulunulursa da kabul etmez. Herşeye karşın, kendisinden "Verdiklerime karşılık para kabul etmiyorum" diye bir belge alınır.

Beş gün içinde tüm hazırlıklar tamamlanmıştır. Kurmay Binbaşı Hüseyin Bey konvoy başıdır.

18 Aralık Perşembe, sabah saat 9:00. Karargâh olarak kullanılan okulun (Sivas Lisesi) önünden yolculuk başlar. Pek çok tanınmış kişi, binlerce halk, at ve arabalarla konvoyu birkaç saat izler. Önde gidecek olan ilk otomobilde Hüseyin, Yüzbaşı Bedri ve Hakkı Behiç Beyler bulunmaktadır. İkinci otomobil Mustafa Kemal Paşa'nındır. Üçüncüsünde ise heyetten kimi kişiler vardır. Hava çok soğuktur, sıcaklık zaman zaman eksi 10-12 dereceye düşer. Otomobillerin üstü açık olduğundan devamlı yağın kar altında ve saatte ancak 20-25 km. hızla yol alınabilmektedir.

Kayseri yolunda öncü otomobilin tekeri patlar, yedek iç lastiği takarlar, bir süre sonra o da patlar, son yedek lastiği takarlar; o da

patlar. Şoför, lastik yerine dış lastiğin içine paçavra gibi bulabildiği şeyleri doldurur. Bu arada çok zaman harcanmış ve yola devam eden konvoya yetişme olanağı kalmamıştır. Üstelik yolu da kaybetmişlerdir. Bir süre sonra yine kara saplanırlar. Araçta bulunanların çabaları boşunadır, kardan çıkamazlar. Hava kararmaya başlar... Karpit lambalarını yakarlar ve kurt saldırısına uğrama endişesiyle tüfekleri hazır tutarlar; donmamak için de otomobilin çevresinde dolaşarak dururlar.

Kayseri'ye ulaşan Mustafa Kemal Paşa'yı İmamzade Raşit Bey konuk eder. Akşam yemeği hazırlanır, Mustafa Kemal Paşa, "Arkadaşlarım gelmeden sofraya oturmam" diye diretince bir kamyon bulunur, jandarmalar bindirilir ve aramaya çıkılır. Bir süre sonra karşılaşılır, kamyonu bağlanan otomobil askerlerin de desteğiyle saplandığı kardan kurtarılır ve Kayseri'ye dönülür.

Ertesi gün Kayseri'nin ileri gelenleriyle görüşülür ve hemen hepsinin milli mücadeleye hazır olduğu görülür.

21 Aralık Pazar günü Hacıbektaş'a gitmek üzere iki arabayla yola devam edilir. Akşama doğru Mucur'a varılır ve geceyi orada geçirirler. Ertesi gün Hacıbektaş'a ulaşılır ve Aleviler'in bağlı bulunduğu Çelebi Cemalettin Efendi ile görüşülür. Gerek Cemalettin Efendi, gerek Posta Vekili Niyazi Salih Baba kafilere çok yakınlık gösterirler. Nitekim, Cemalettin Efendi milli güçlerden ve mücadeleden yana olduğunu ve Paşa'yı tüm yandaşlarıyla destekleyeceklerini

söyler. (Cemalettin Efendi, Birinci Büyük Millet Meclisi'nde Kırşehir milletvekili olarak bulundu ve meclis reis vekilliği yaptı.)

23 Aralık Salı günü Hacı Bektaş'ın türbesi ziyaret edilir ve tekrar Mucur'a dönülür.

24 Aralık Çarşamba günü Kırşehir'e varılır. Büyük tezahüratla karşılanırlar. Kırşehirli, özellikle gençler, şehirde fener alayı gösterileri yaparlar. Bu coşkun karşılayış Paşa'yı çok duygulandırır ve Kırşehir Gençlik Derneği'nin anı defterine şöyle yazar ve yanında kilerle birlikte imzalarlar:

"Kırşehir gençlerinin, vatandaşlarımızın, gençliğin değerli bir örneği olduklarını kanıtlayacak sağlam ve doğru düşüncelerle donanmış bulundukları inancıyla imzalıyorduk."

Kırşehirli, Paşa'nın konuk olduğu evin önünde gece geç saatlere kadar taşkın sevgi gösterilerinde bulunur. Bir ara balkona çıkan Paşa, halkın coşkusuna, aynı coşkuya yanıt verir:

"Bu milletin içinden çıkan bir Kemal [Namık Kemal];

*Vatanın bağına düşman
dayanmış hançerini
Yok imiş kurtaracak babı
kara mâderini,*

demiş. Yine bu milletin bağrından çıkan bir Kemal olarak ben de diyorum ki:

*Vatanın bağına düşman
dayasın hançerini,
Bulunur kurtaracak babı
kara mâderini!.. ***

25 Aralık Perşembe gecesini Kaman'da geçirirler.

Ertesi gün (26 Aralık) Beynam Köyü'ne doğru yola çıkılır ve yine çileli bir yolculuk başlar: Öncü

otomobil sık sık bataklıklara saplanır ve güçlükle kurtarılır. Çiçekdağ'ında Paşa'nın otomobili de çamura batır; çok zor kurtarılır. Bir süre sonra yine bir bataklığa saplanan öncü otomobil, tüm çabalara karşın kurtarılamaz. Otomobilde Rauf, Hakkı Behiç ve Bedri Beyler de vardır. Hakkı Behiç Bey 38 derece ateşle hasta, perişandır. Geceyi üstü açık, kar altındaki otomobilde geçirmekten başka çare yoktur. Mazhar Müfit Bey, yakında bir köy bulabilmek umuduyla, tüfeğini alır ve çevreyi dolaşmak ister. Rauf Bey de kendisine katılır. Epey dolaştıktan sonra bir kulübe bulurlar. İçeride Beynam ormanından odun sağlamakla görevli bir askeri birlik vardır. Subay onlara birer katır hazırlar ve bir de kılavuz verir; Beynam'a varırlar. Rauf Bey, Beynam'dan birkaç manda ve öküz, birkaç da köylü alıp arkadaşlarının bulunduğu yere gider, otomobili ve içindekileri kurtarıp sabaha karşı köye getirir.

Ertesi sabah, Ankara'ya varılmak üzere, Beynam'dan ayrılırlar.

2 7 Aralık 1919 Cumartesi. Sivas'tan ayrılışın 10'uncu günü, saat 15:10. Dikmen Tepelerinden Ankara görülür. Çankaya ve Dikmen sırtlarından ezan sesleri yankılanır. Olağanüstü bir kaynaşma ve görülmemiş bir hareket vardır.

Ajanslar, Mustafa Kemal Paşa'nın Ankara'ya geldiğini bildirir.

Halkın karşılaması görülmeye değerdir. Köylerden atlı ve kağı arabalarıyla gelmiş binlerce insan yollara dizilmiştir. Yedi yüz piyade, üç bin atlıdan oluşan seymen

alayını Ankara'da bulunan Nakşi, Rûfai, Bayrami, Mevlevi, Alevi ve Bektaşi dervişleri izlemekte; onların arkasından Ankara esnafı ve öğrenciler gelmektedir.

Seymen alayının bir bölümü Dikmen yokuşunda, bir bölümü Çankaya bağlarında, bir bölümü de istasyon yolunda beklemektedir. Aralarında jandarma ve yirmi kadar polis bulunmaktadır. Halkınsa, bir bölümü bugünkü Yenişehir bölgesinde, bir bölümü istasyon yolunda, bir bölümü Namazgâh Tepesi'nde*** kümelenmiştir.

20. Kolordu Kumandanı Ali Fuat Paşa ve Vali Vekili Yahya Galip Bey, Dikmen'in güneyindeki Gölbaşı Köyü'ne kadar giderek Mustafa Kemal Paşa'yı orada karşılarlar. Dikmen Tepesi'ne geldiğinde Paşa, Rauf Bey ile Mazhar Müfit'i kendi arabasına alır ve halkın "Yaşa, var ol" sesleri arasında Ankara'ya doğru inmeye başlarlar. Bugünkü Genel Kurmay Kavşağı'nda, Reji Memuru Salomon Efendi'nin ahşap, küçük bir evi vardır. Ankara şehri adına, Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Başkanı Müftü Rifat (Börekçi) Efendi ile üyelerden Kınacızade Şakir, Attarbaşızade Rasim, Toygarzade Ahmet, Âdemzade Ahmet, Hatip Ahmet, Kütükçüzade Ali, Hanıfzade Mehmet ve Bulgurzade Tefvik Beylerden oluşturulan karşılama heyeti burada beklemektedir. Mustafa Kemal Paşa, otomobilinden inerek hepsinin elini sıkarak ve hatırlarını sorar. Bu arada seymenler bir dana kurban ederler. İleride yedi yüz zeybek, ellerinde palalarıyla karşılıklı dizilmiş, beklemekteler. Paşa "Mer-

haba" diye onları selamlar, onlar da "Sağ ol" karşılığını verirler ve Paşa, zeybeklerin karşılıklı kaldırdıkları palaların altından geçerek yürümelerini sürdürür. Bekleyen halk da coşku içindedir. Heyet istasyon yoluna doğru yürümeye devam eder. İstasyona yakın bir yerde İngiliz Yüzbaşı Withall, at üzerinde, halkın coşkusunu izlerken bir başka İngiliz de fotoğraf çekmektedir. Taşhan Meydanı'na (bugünkü Ulus Meydanı) geldiğinde otomobillerinden inen heyet Hacıbayram Camisi'ne kadar yürür; türbeyi ziyaret eder ve oradan dualar ve alkışlar arasında Hükümet Meydanı'na gelir. Vali Vekili Yahya Galip burada bir "Hoş geldiniz" konuşması yapar. Mustafa Kemal Paşa da Ankaralıları teşekkürü içeren kısa bir konuşma yapar ve dinlenmek üzere hükümet konağına girerler.

Bir süre sonra kolordu ziyaret edilir ve ardından Keçiören yolu üzerinde kendilerine hazırlanan Ziraat Mektebi'ne (bugünkü Meteoroloji binası) gidilir. Bu bina, Kurtuluş Savaşı'nın karargâhı olarak kullanılacaktır.

Heyet, Taşhan Meydanı'nda otomobillerinden inerlerken, o zaman Fransız karargâhı olan (bugün Büyük Millet Meclisi Müzesi) küçük binanın direğinde Fransız bayrağı asılıdır ve Fransız Yüzbaşı Doburazo, Temsilciler Kurulu'nun gelişini ve halkın coşkusunu, pencere önündeki boşluktan, gülerek seyretmektedir. Binanın karşısında (şimdiki Ulus Çarşısı'nın bulunduğu) boş arazide kurulmuş çadırlarının önünde Fransız askerleri de bu karşılamayı şaşkınlıkla izlemekteydiler.

Kısa süre sonra bina önündeki

direğe Türk bayrağı çekilir ve orası Cumhuriyet Hükümeti'nin kurulduğu; cumhuriyetin ilan edildiği 1'inci Millet Meclisi binası olarak tarihe geçer.

Akşama doğru bütün teşkilata şu telgraf duyurusu yapılır:

"Sivas'tan Kayseri yoluyla Ankara'ya hareket eden Temsilciler Kurulu, bütün yol boyunca ve Ankara'da büyük milletimizin sıcak ve samimi vatanseverlik coşkusu içinde bugün Ankara'ya ulaşmıştır. Milletimizin gösterdiği birlik ve direnç, memleketimizin geleceğini sağlamaya ilişkin görüşleri, sarsılmaz bir şekilde pekiştiricidir.

"Şimdilik, Temsilciler Kurulu'nun merkezi Ankara'dır. Hürmetlerimizi sunarız efendim.

"27 Aralık 1919, Mustafa Kemal."

Bildiride, "Temsilciler Kurulu'nun merkezi şimdilik Ankara'dır" denir; ama Mustafa Kemal'in düşüncesine 1904'ten buyana yer eden bu düş, İsmet Paşa'nın, "Ankara Şehrinin, Türkiye Devletinin Hükümet Merkezi Kabul Edilmesine Dair" 9

Ekim 1923 tarihli kanun teklifi'nin kabulüyle, 13 Ekim 1923'te gerçekleşerek Ankara, daimi (ve ebedi) başkent olur. •

[] Kurtuluş Savaşını yürütenlere karşı yazıları nedeniyle 1922'de yurt dışına kaçan ve 150'likler listesine alınan; 1938 affıyla yurda dönüp bu kez de Türk Dil Kurumu'nun ve dilde özleşmenin en sert karşılarından olan yazar Refi Cevat Uzunay'ın babası.*

[**] Mustafa Kemal Paşa, bu sözleri ileride Büyük Millet Meclisi kürsüsünden de tekrarlayacaktır. (Mahmut Goloğlu, "Üçüncü Meşrutiyet" Ankara, 1970; Mf. V. Tarih Vesikaları, 10)

[***] Bugün Devlet Resim ve Heykel Müzesi (Türk Ocağı Halk-evi) olarak kullanılan bina ile Etnografya Müzesi'nin bulunduğu çevre. Eski Ankaralıların önemli günlerde topluca namaz kıldıkları bu yer "Namazgâh Tepesi" olarak anılırdı. •

Gecenin geç bir saatinde dağ yolunda genç adamın arabası bozulmuştu. Yakında bir köyün ışıklarını gördü ve yürüyerek gitti, karşısına ilk çıkan evin kapısını çaldı:

"Yolda arabam bozuldu ve gecenin bu saatinde hiçbir yerden yardım getirtme olanağım da yok" dedi. "Acaba geceyi evinizde geçirebilir miyim?"

Kapıyı açan yaşlı adam, içtenlikle gülümsedi:

"Eğer istediğin yalnızca temiz bir yatak ve uyumaksa sana bir oda verebilirim" dedi ve ekledi:

"Fakat fıkralarda ve romantik öykülerde olduğu gibi, genç ve güzel kızla tanışıp onunla yakın bir ilişkiye girmeyi düşünüyorsan, o konuda elimden bir şey gelmez. Çünkü bizim kızımız yok."

Genç ve yakışıklı adam gülmeye başladı:

"Bana yine de yardım edebilirsiniz" dedi. "Genç bir kızları olan bir komşunuzun evini gösterebilirsiniz." •

Mustafa Kemal Kükredi:

“Bunlar Beni Vatandaşlıktan Çıkarmak İstiyorlar”

İçinde bulunduğumuz bu ay, TBMM’de “baş vermaye kalkışılırken başı ezilen” yüz kızartıcı bir olayın 85’inci yıldönümüdür. Anımsamak ve anımsatmak istediğimiz için değil, böylesi yüz kızartıcı olayları özellikle unutmadığımızı ve unutmayacağımızı kanıtlamak için 85 yıl sonra da olsa, bugün sayfalarımıza alıyoruz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin 2 Aralık 1922 tarihli toplantısında, Mustafa Kemal’in “milletvekili seçilme hakkı” elinden alınmak istenmiştir. Üç milletvekili, yeniden hazırlanmakta olan Seçim Yasası’na eklenmesi için TBMM Başkanlığı’na bir önerge vererek, Mustafa Kemal’in milletvekili olarak meclise girmesini engelleme girişiminde bulunmuştur.

Seçim Yasası’na eklenmesini önerdikleri “amacı belli bir madde”de bu milletvekilleri, “Milletvekili seçilebilmesi için kişinin, bugünkü Türkiye sınırları içinde doğmuş olması” koşulunu getirmişler ve doğum yeri bugünkü Türkiye’nin dışında kalan Büyük Kurtarıcı’yı, kendi kurduğu TBMM’nin dışında tutmaya kalkışmışlardır.

“Amaçları belli üç milletvekili”, TBMM’nin özgür ikliminden yararlanarak giriştikleri bu “saldırılan” karşısında, kendi de TBMM’nin özgür ikliminden yararlanarak “karşı saldırı”ya geçen Mustafa Kemal’i bulmuşlardır.

TBMM kürsüsünden yaptığı “hücum”la Mustafa Kemal, gerçek amaçlarını yüzlerine vurarak bu kişileri de, girişimlerini de etkisiz kılmış, Kurtuluş ve Kuruluş Tarihi’mizin onurunu bu kez de, kendi kurduğu TBMM’de, kendi oluşturduğu milletin üç vekili karşısında korumak zorunda kalmıştır. İzleyen sayfalarımızda ilgiyle okuyacağınıza inandığımız bu olayının da bilgilerinizi yeni bilgiler katacağınızı biliyoruz. •

Lütfen sayfayı çeviriniz →

“Tahmin ediyorum ve diyordum ki, yabancı düşmanlar bana suikast etmek yoluyla da beni ülkemdeki hizmetimden ayırmaya çalışacaklardır. Fakat hiçbir zaman hatır ve hayalime getirmezdik ki, yüce mecliste, isterse iki üç kişi olsun, aynı zihniyette bulunabilsin.”

**Mustafa Kemal
Kükredi:**

“Bunlar Beni Vatandaşlıktan Çıkarmak İstiyorlar”

•Yazı İşleri Bölümü - *Bütün Dünya*•

O gün, TBMM’nin 2 Aralık 1922 Cumartesi günü o unutulmaması gereken oturumuna, Dr. Adnan Adıvar başkanlık ediyordu.

Konuyu şu sözlerle açtı:

“Efendim, Milletvekili Seçimi Kanunu’nun değiştirilmesi hakkındaki önergenin görüşmeye değer olduğuna ilişkin onaylanmamış meclis tutanak tasarısı var...”

Bu sırada meclisteki sıralardan “Okunsun! Okunsun!” sesleri yükseldi. İstanbul Milletvekili

Ali Rıza Bey, oturduğu yerden yüksek sesle bağırdı:

“Önemi var... Okunmasını teklif ediyorum...” dedi.

Onu, Isparta Milletvekili Hüseyin Hüsnü Efendi izledi:

“İzin verirsiniz, okunmasını ben-deniz de öneriyorum” dedi o da...

Mecliste sesler bir anda birbirine karıştı.

Çoğu anlaşılmayan sesler arasında milletvekillerinin en belirgin ortak isteği, şu tümceyle özetlendi:

“Bir kere okunsun da, ne olduğunu anlayalım.”

Başkan Dr. Adnan Adıvar ise önergenin genel kurulda okunmadan havale edilmesinden yanaydı:

“Efendim, bu kanun önergesinin okunmadan meclise havalesi işleyiş gereğidir.”

Başkan sözünü bitirdiği an, bir milletvekili ayağa fırladı, söz istedi:

“Efendim, bu kanun önerisi özel bir maksadı içeriyor ve bu özel maksat doğruca şahsımla ilgili olduğundan izin verirsiniz birkaç kelimeyle düşüncemi arz etmek istiyorum.”

Söz isteyen bu milletvekili, Mustafa Kemal’di. Başkana, söz istemesinin gerekçesini anlatıyordu. Mustafa Kemal, şöyle özetledi bu gerekçesini:

“Erzurum Milletvekili Süleyman Necati, Mersin Milletvekili Selahattin ve Samsun Milletvekili Emin Beyefendiler tarafından önerilen kanun tasarısı doğrudan doğruya benim şahsımı vatandaşlık hukukundan düşürmek görüşüne yöneliktir...”

Onun bu sözleri üzerine TBMM birden karıştı. Salonda “Haşa, haşa... Olmaz öyle şey...” sözleri yankılanmaya başladı.

Gürültüler arasında Bitlis Milletvekili Yusuf Ziya Bey’in haykırışı duyuldu:

“Hatıra gelmez öyle bir şey...”

Erzurum Milletvekili Salih Efendi de yükseltti sesini:

“Şahsın çok saygındır, Mustafa Kemal Paşa... Olmaz öyle bir şey...”

Mustafa Kemal anlaşılmayan seslerin ve yüksek sesle söylenen sözlerin dinmesini bekledi, sonra kaldığı yerden sürdürdü konuşmasını:

“14. maddede yazılı olan satırları gözden geçirecek olursanız, orada deniliyor ki:

“Büyük Millet Meclisi’ne seçilebilmek için, Türkiye’nin bugünkü sınırları içindeki yerler oturanlarından olmak zorunluluktur ya da seçim çevresi içinde oturmak zorunludur. Ondan sonra göç ederek gelenlerden Türk ve Kürtler iskan tarihlerinden itibaren beş yıl geçmişse seçilebilirler.”

“Ne yazık ki, benim doğum yerim bugünkü sınırlarımız dışında kalmış bulunuyor. İkinci olarak herhangi bir seçim çevresinde beş

“Önerilen kanun tasarısı doğrudan doğruya benim şahsımı vatandaşlık hukukundan düşürmeye yöneliktir.”

yıl oturmuş dahi değilim. Doğum yerim bugünkü ulusal sınırların dışında kalmıştır. Fakat bu böyle ise bunda benim katien bir kasıt ve kabahatim yoktur.”

Salondan yine, “Haşa Paşa Hazretleri” sesleri yükseldi. Mustafa Kemal bu seslere kulak vermedi, konuşmasını sürdürdü:

“Bunun nedeni bütün ülkemizi, ulusumuzu mahv ve yok etmek isteyen düşmanların hareketinde başarılı olmaktan kısmen menedilmiş olmasıdır. Eğer düşmanlar tamamen maksatlarına ermiş olsalardı Allah korusun buraya imza koyan efendilerin dahi doğdukları yerler sınırlarımız dışında kalabilirdi.

“Bundan başka, bu maddenin istediği koşula sahip bulunmuyorsam, yani beş yıl sürekli olarak bir seçim çevresinde yerleşmemiş isem, o da bu vatana yaptığım hizmetler yüzündendir.

“Eğer bu maddenin talep ettiği koşulu kazanmaya çalışsaydım, İstanbul’u kazandırmaktan ibaret olan Arıburnu ve Anafartalar’daki savunmaları yapmamaklığım gerekirdi.

“Eğer ben bir yerde beş yıl oturmaya mahkum olsa idim, Bitlis ve Muş’u aldıktan sonra Diyarbakır yönünde genişleyen düşmanın karşısına çıkmamaklığım, Bitlis ve Muş’u kurtarmaktan ibaret olan bu vatani görevimi yapmamaklığım gerekirdi. Bu efendilerin talep ettiği koşulları kazanmak isteseydim, Suriye’yi tahliye eden orduların enkazından Halep’te bir ordu oluşturarak düşmana karşı savunma yapmamaklığım ve bugün ‘Ulusal sınır’ dediğimiz sınırı fiilen belirlememekliğim gerekirdi.”

Başarılarını ilk kez dile getirmek zorunda kalan Mustafa Kemal’in giderek sinirlendiği, yalnızca sözlerinden değil, ses tonundaki değişiklikten de anlaşılıyordu.

Mustafa Kemal, aynı gerginlikle sürdürdü konuşmasını:

“Sanırım ki ondan sonraki işlerimi herkes bilir. Hiçbir yerde beş yıl oturmamak kadar iş gerçekleştirmiş bulunuyorum. Ben sanırım ki bu hizmetlerimden dolayı ulusumun sevgi ve saygı onurunu kazandım. Belki bütün İslam dünyasının sevgi ve saygı onuruna sa-

hibim. Dolayısıyla bu yönelmele- re karşılık vatandaşlık hukukundan düşürülmeye uğrayacağımı asla hatıra getirmezdim. Tahmin ediyorum ve diyordum ki, yabancı düşmanlar bana suikast etmek yoluyla da beni ülkemdeki hizmetimden ayırmaya çalışacaklardır. Fakat hiçbir zaman hatır ve hayalime getirmezdim ki, yüce mecliste, isterse iki üç kişi olsun, aynı zihniyette bulunabilsin. Dolayısıyla ben şunu anlamak istiyorum: Bu efendiler seçim çevreleri halkının ciddi olarak...”

Mustafa Kemal’in giderek artan sinirliliğinin kırgınlık ve üzüntüye dönüşmekte olduğunu gören Osmaniye Milletvekili İhsan Bey yerinden fırladı, yüksek sesle şöyle haykırdı:

“İki üç kişinin ifade yanlışlığı bütün meclise ait olabilir mi, Paşa Hazretleri?”

Mustafa Kemal, bu sözü duymazdan geldi:

“Buraya imza koyan efendilere söylüyorum” diye sürdürdü sözlerini. “Bilmek istiyorum ki, bu efendiler seçim çevresi halkının ciddi olarak düşünce ve duygusunun tercümanı mıdır? Yine bu efendilere karşı söylüyorum: Milletvekili olmak itibarıyla doğal kapsamlı bir sıfatı toplamış bulunuyorlar. Dolayısıyla demek istiyorum ki, ulus bu efendilerle aynı fikirde midir?”

Milletvekillерinden, bir koro düzeniyle “Katiyen... Asla...” sesleri yükseldi.

Mustafa Kemal’in biraz önceki o kırgın ve üzgün ifadesi,

şimdi düşmanı karşısındaki öfkeye dönüşmüştü:

“İkinci olarak efendiler, beni vatandaşlık hukukundan düşürme yetkisi bu efendilere nereden verilmiştir, kimler tarafından verilmiştir?” diyerek kükredi. “Bu kürsüden resmen yüksek heyetiniz, bu efendilerin seçim çevresi halkına ve bütün ulusuma soruyorum bunu ve yanıt istiyorum.”

Osmaniye Milletvekili İhsan Bey sesinin var gücüyle ilk yanıtı verdi:

“Siz ulusu kurtaran ve devleti yenileyensiniz” dedi.

Onu, Erzurum Milletvekili Hüseyin Avni Bey izledi. Sakin bir tavırla ve ağır ağır konuşmaya başladı:

“Efendiler, ortada bir kanun teklifi vardır” dedi. “Her fikir saygıdeğer ve yücedir. Herkes ülkenin selamet ve sadeti için arzu ettiğini teklif eder ve serbesttir. Paşa Hazretleri’nin bu işten istisna edecek ve zaatlarını vatandaşlık hukukundan düşürecek bir mana anlamalarına hayret ediyorum. Türkiye milleti Paşa Hazretleri’ni kendilerinin timsali yaptıktan sonra Paşa’nın vatani her yeridir ve herkesin kalbidir. Fakat Paşa Hazretleri de bu kalplere hürmet etmelidir ki, rica ederim Türkiye’de artık Arnavut milletvekili, Arap milletvekili bulunmayacaktır. Paşa’m, vatandaşlıkta başkalarına kıyas ederseniz bu hususta affınıza mağruren arz ediyorum ki, pekala yanlış düşünüyorsunuz.

“Siz kalbimize girmiş, tarihi temsil etmek mevkiinde dururken, başkalarının bir menfaati için devletlilerinin şahsını ileri sürmenizi, ülkenin çıkarlarıyla bağdaşır göremiyoruz...”

Mustafa Kemal dayanamadı, hemen karşılık verdi:

“Hüseyin Avni Bey, madde açıktır” dedi. “Yoruma hacet yoktur.”

Salon ayaktaydı. Tüm milletvekilleri, Mustafa Kemal’in üzüntüsünü gidermeye, öfkesini dindirmeye çalışıyorlardı.

Erzurum Milletvekili Hüseyin Avni Bey yerine oturmamıştı. Konuşmasını, milletvekili arkadaşlarına konuyu kapatmaları isteğini belirtmek için sürdürdü:

“Bu arkadaşarımdan hassaten

“Türkiye milleti Paşa Hazretleri’ni kendine timsal yaptıktan sonra Paşa’nın vatani milletin kalbidir.”

istirham ediyorum ve kendileri de benim taşıdığım histen başka hiçbir his taşımadığını ve taşımak imkanı olmadığını hissediyorsa Paşa Hazretleri’nden istirham ediyorum. Bu yanlış anlamaya son vererek bu görüşmeyi kapatalım. Milletin size hürmeti sonsuzdur.”

Mustafa Kemal yeniden konuşmak zorunda kaldı:

“Hüseyin Avni Bey biraderimizin söylediği sözlere bu madde tercüman olmuyor. Beyefendinin söyledikleri başka bir şeydir.”

Meclis salonunda gözler Mustafa Kemal’in üzerinde toplanmıştı. Bayezid Milletvekili Şevket Bey, Mustafa Kemal’i sakinleştirmek için şu düşüncesini söyledi:

“Siz müstesnasınız Paşa Hazretleri” dedi.

Yaşamı boyunca hukukun üstünlüğüne inanan ve bunu her yerde savunan Mustafa Kemal, Şevket Bey’in daha fazla konuşmasını önledi, gürlüncesine haykırarak şöyle dedi:

“Benim müstesna olduğuma dair bir kanun yoktur ve ben müstesna olamam.”

Mecliste son nokta konulmuştu. Oturum başkanı Dr. Adnan Adıvar milletvekillerinin oylarına başvurdu:

“Görüşmeleri yeterli görenler lütfen el kaldırsın” dedi ve salondaki çoğunluğu görünce kararını açıkladı:

“Teklifi, Kanuni Esasi Encümeni’ne havale ediyoruz.”

Mustafa Kemal’in o zor, üzüntülü, kırılgan ve öfkeli gününü Genel Sekreteri Hasan Rıza Soyak, anılarında şöyle anlatıyor:

“Mecliste heyecan son haddini bulmuştu. Mustafa Kemal, o halde kürsüden indi. Belliydi ki, birkaç cümle de olsa, kendi şahsından ve hizmetlerinden söz etmek zorunda kalmış olması O’na, o büyük yüküğü oranında ‘Mütevazı Adam’a çok ağır gelmiş, ayrı bir ızdırıp vermişti.”

Yaşamını Türkiye’ye adayan Mustafa Kemal’e kurulan “pusu” amacına ulaşamadı. Ajanslar bu haberi yurt içi ve yurt dışına aktarınca ve olay basında yer alınca, meclisinde olup bitenleri Türk ulusuna ancak o zaman öğrenebildi.

Türkiye’nin dört bir yanından

Meclis Başkanlığı’na kınama telgrafları yağmaya başladı. Telgraflardan büyük bir bölümü, Gazi’yi yurttaşlık hakkından yoksun bırakmak isteyen milletvekillerinin seçim çevrelerinden geliyordu. Önergeyi veren milletvekillerinin kendilerini temsil etmediğini bildiriyorlardı.

TBMM çalışanları, gelen telgrafların ayrıştırılmasına bile yetiştiremez olmuşlardı. Klasörler dolu telgrafların bir bölümü o tarihlerde çeşitli gazetelerde yayımlandı. Bunlardan biri de “Söylev”de yayımlanan ve altında çok sayıda imzanın bulunduğu Rize’den gelen bir telgraftı. Şöyle deniliyordu bu telgrafta:

“Üç milletvekili beyin, Seçim Kanunu hakkındaki bilinen önergesine, sancağımız milletvekillerinin katılmayacağı kanısıyla bir şey yazmaya gerek görmemiştik. Şimdi Milletvekili Osman Efendi’den aldığımız mektupta kendisinin o önerge ile ilgili bulunduğunu ve muhalif gruba üye olduğunu övünürcesine bildirmesi üzerine aşağıdaki konuları bilgilerinize sunmak zorunda kaldık.”

Telgrafta içten gelen övücü sözlerden sonra, vatandaşların üzüntüsü dile getirilmekte ve hal-kın duygu ve görüşleri şöyle yansıtılmaktadır:

“Size ve sayın değerli çalışma arkadaşlarınıza karşı sancağımız adına söz söyleyen ve aykırı görüş besleyen ve bizce hiçbir şahsiyet ve yeri olmayan milletvekilini kınarız. Onun sancağımızı temsil etme hakkı da olamaz.

“Şu zamanda vatansızların bile katılmayacağı muhalefet ve bozgunculuk fikrini bize öğütleyen milletvekili bayın görüşüne katılacak bir tek kişinin bile sancağımızda bulunmadığını, şükranlarımız ve üstün saygılarımızla bilgilerinize sunarız...”

Mustafa Kemal, kendisine karşı girilen bir “suikast”ı, yapılmaya kalkışılan bir “saldırı”yı, kurulduğu sanılan bir “pusu”yu daha etkisiz kılmıştı.

Üzgün müydü?

Elbette üzgündü. Hepimiz gibi o da bir “insan”dı, çünkü...

Kırılgan mıydı?

Hayır, kimseye kırılgan değildi. Bir “bambaşka insan”dı, o çünkü...

“İlahi Komedi” adlı yapıtın yazarı Dante’nin çok güçlü bir belleği vardı.

Yolda rastladığı bir adam bir süre sohbet ettikten sonra, Dante’ye hiç beklemediği bir soru sordu:

“En güzel yiyecek hangisidir?” dedi.

Dante düşünmeden yanıt verdi:

“Yumurta” dedi.

Aradan yıllar geçti. Bir gün Dante tekrar aynı adamla karşılaştı. Adam yine bir süre sohbet ettikten sonra Dante’ye yine hiç beklemediği bir soru sordu:

“Neyle?”

Dante yine hiç düşünmeden yanıt verdi:

“Tuzla...”

İngiliz Yazar Bernard Shaw, gezdiği kitabevinde raflara bakarken ayrı bir bölümde kitapların daha düşük fiyatla satıldığını gördü. Üstelik aralarında kendi kitaplarından biri de vardı. Shaw, kitabın kapağını açınca kendi el yazısıyla karşılaştı:

“Sevgili Dostum ...’a saygılarımla.”

Shaw, kitabı satın alıp altına şu sözcükleri ekleyerek “sevgili dostu”na yeniden gönderdi:

“Saygılarımı yinelerim.”

KONUR ERTOP'UN KALEMİNDEN

Aydınlığıyla Aydınlatan Bir Aydınlık Meşalesi

Cumhuriyet döneminde gerçekleştirilen
“Aydınlanma Devrimi”nin özü, akla,
laikliğe, bilime dayanan yenileşmedir.

CUMHURİYET DÖNEMİNDE gerçekleştirilen, akla, laikliğe, bilime dayanan yenileşme hareketleri topluca “Aydınlanma devrimi” diye nitelenmektedir. 1923’lerin Türkiye’si “aydınlanmanın eşiğinde” olan bir ülkeydi. Aklın, bilimin egemenliği, ümmet olmaktan ulus olmaya geçiş, laik yönetim... aydınlanmanın adım adım gerçekleşmesini sağlayacaktı. Bu zahmetli yolculukta Hasan-Âli Yücel’in katkısı pek büyük oldu. Cumhuriyetin tüm öncü “aydınlanmacı aydın”ları gibi, o da bir hümanistti.

İzleyen sayfalarımızda →

Hasan-Âli Yücel

Edebiyat Uzmanı Yazarımız Konur Ertop,

Aydınlanma Çağı'mızın öncü aydınlarından Hasan-Âli Yücel'i, Atatürk ilkeleri doğrultusundaki tüm hizmetleriyle değerlendiriyor ve onun, cumhuriyet aydınlanmasına olan üstün katkılarını anlatıyor.

İki Aydınlanmacı: Atatürk ile Yücel

*"Yücel'in büyük küçük bütün çabalarının
yöneldiği hedef neydi? Memleketine Batı kültürünün,
kendi deyimiyle Batı kafasının girmesi."*

Sabahattin Eyuboğlu

Hasan Âli-Yücel'in eylemi, Atatürk'ün öncü ve uygulamacı olduğu cumhuriyetin aydınlanmacı niteliğine bağlıdır. Aydınlanma yolunda cumhuriyet kuşaklarının eğitim ve öğretim sorununu çözmeyi üstlenen Yücel, Türk toplumuna dünya uygarlığının zengin birikimini tanıtmış, bu birikimin Türkiye toprağında kök salmasını sağlamıştır.

Atatürk'ün savunduğu aydınlanma düşüncesini en yakından kavrayanlardandır. Cumhuriyet kuşaklarının Atatürk'ü gerçek kimliğiyle tanınmasına, onun düşüncelerine sahip çıkmasına büyük katkısı olmuştur.

Karşılaşma

Cumhuriyet aydınlanmasının iki büyük temsilcisi ilk kez 13 Şubat 1923'te İzmir'de karşı karşıya gel-

mişti. Hasan-Âli, İzmir Erkek Mualim Mektebi'nde Türkçe ve edebiyat öğretmeniydi. Bir toplantıda Gazi Mustafa Kemal Paşa orada bulunanlara çağdaş okulların yanında medreselerin hâlâ yaşama gücü taşıyıp taşımadığı sorusunu yöneltti. Çevrede bulunanların suskun kaldığı böyle bir konuda 26 yaşındaki Hasan-Âli görüşlerini şöyle açıkladı:

"Milletimizin, memleketimizin kültür yuvaları bir olmalıdır. Bütün memleket çocukları aynı biçimde oradan çıkmalıdır. Fakat nasıl ki her konuda yüksek meslek ve uzmanlık sahipleri yetiştirmek gerekiyorsa dinimizin düşünsel gerçeğini inceleme, araştırma, yayma yolunda bilimsel güce sahip seçkin ve gerçek değerli bilgini yetiştirecek kurumlara da sahip olmalıyız."⁽¹⁾

Bu görüşmeden 7 yıl sonra Hasan-Âli, MEB müfettişiydi. Cumhurbaşkanının bir yurt gezisinde Bakanlıkça danışman olarak görevlendirildi.

Mustafa Kemal Paşa, İzmir'de görüştüğü genç öğretmeni tanıdı ve onunla yaptığı görüşmeyi anımsadığını belirtti. Kayseri Lisesi'nde girdiği felsefe dersinde, Hasan-Âli'nin yazmış olduğu mantık kitabını⁽²⁾ inceleyen Gazi, orada kullanılan "kaziye" (önerme), salibe (olumsuz), "mucibe" (olumlu) gibi yabancı terimleri öğrencilerin kavrayamadığını gözledi. Yolculuğun daha sonraki durağı Sivas'taki bir akşam yemğinde sözül felsefe terimlerinin Türkçeleştirilmesine getirerek kitabın yazarının görüşünü öğrenmek istedi. Hasan-Âli'nin yanıtı şöyle oldu:

"(Bunların Türkçe'lerini bulmayı) düşündüm. Hattâ ufak denemeler de yaptım. Fakat bu gibi değişmelerin kişiler tarafından yapılmasını sakıncalı gördüm. Herkes kendine göre bir terim bulup kullanırsa, anlatımda birlik olmaz ve kimse kimseyi anlayamaz. Bunun için bir kurul ya da bir dernek kurulmalı ve bilim terimleri burada saptanmalı."

Bu tarihte TDK daha kurulmamıştı. Felsefe öğretmenin yanıtı, dil çalışmalarıyla ilgili böyle bir kuruluşun gerekliliğini ortaya koymuş oluyordu. O akşam Gazi, sınıfta gözden geçirdiği ders kitabını beğendiğini açıklayarak yazarını kutladı:

"Ben ilk kez, müspet bilimlerin

yöntemlerini, büyük filozofların yaşamlarını yazan böyle bir mantık kitabı gördüm."

Sıfır ve Sonsuzluk

Derken "uzam, yüzey, çizgi, nokta" gibi kavramların tanımları üzerinde duruldu. Sonunda "sıfır"ın tanımı söz konusu oldu. O gece sofrada konuşulanları Yücel, şöyle aktarıyor:

"Peki, sıfır?" diye yeni bir soru daha yöneltti bana. Soruyu, yaşamla yokluk, varlıkla hiçlik kavramlarıyla yanıtlamak istedim.

"O halde" dedi, 'Yaşam sonsuz ise, yokluk da sonsuz olamaz mı? Buna göre sıfır, yokluk demek mi? Sıfır ile yokluk arasında ne fark var? Tuhaf şey, -saatini gösterek- şu saat varken biraz sonra cebime sokarsam sıfır mı olur? Hayatı nasıl tasavvur ediyorsunuz?"

"En sonunda 'sıfır'ı, 'yok demektir' diye tanımladım. Bunun üzerine, 'Güzel' dedi, 'Bu yok olan şey bir rakamın sağına gelince onu on kat yükseltiyor. Bu nasıl olur?"

"Yanıtım şöyleydi:

"Evet efendim, öyledir. Ben de huzurunuzda böyle bir sıfırım..."

"Bu yanıtım üzerine Atatürk, garsona, 'Beyefendinin kadehini buraya getir' dedi.

"Ben de yanlarına gittim. Benim gibi üç beş yazısıyla namuslu meslek yaşamından başka bir şeyi bulunmayan bir genç adamın şerefine tüm konuklarıyla birlikte bu büyük insan kadeh kaldırıyordu."

O gece milli eğitim müfettişinin, verdiği yanıt, milli eğitimin başına geçtiği dönemde dilden di-

le dolaşacaktır. Bakanın yandaşları bu konuşmayı onun zekâ ve ince-liğinin kanıtı olarak aktarırken ona karşı çıkanlar yanıtın sahibini kü-çümseyip alaya alırlar.

Oysa üç ay süren bu gezi sıra-sında iki aydınlanmacı arasında çok daha önemli bir konuşma da geçmiştir. Cumhurbaşkanı, çevre-sindekilere, “Türk milleti, ne za-man kendisini kurtulmuş sayabi-lir?” sorusunu yöneltmiş, herkes görüşünü açıkladıktan sonra sıra felsefe öğretmenine gelmiştir: Ha-san-Âli’nin yanıtı şudur:

“Paşam, Türk milleti ne zaman kurtarıcı arama ihtiyacını duyma-yacak hale gelirse o zaman kur-tulmuş olur.”

“Kurtarıcı”, kişiler değil akla ve bilime dayanan ilkeler, düşünce-ler, görüşler, bu temellere dayan-dırılan eylemlerdir!..

Millî Eğitim Bakanı

1935’te İzmir milletvekili olan Yücel, Atatürk’ün ölümünde, TBMM adına cenazeyi taşımak için seçilmiş 12 milletvekilinden biri olarak görev yapar. Yeni hükü-mette Millî Eğitim Bakanlığı’na ge-tirilir; 7 yıl sürecek bu göreviyle cumhuriyet eğitim tarihine damga-sını vurur.

Köy enstitüleri, Tercüme Bürosu, Dünya Klasikle-ri, Tercüme Dergisi, İnönü Ansiklopedisi, İslam Ansiklopedisi, Ankara Devlet Konservatuarı, mesleki ve teknik eğitim, Neşriyat Kongresi, Eğitim Şûrası, Devlet Resim ve Heykel sergileri Yücel’in bakanlık dö-ne-minin altın halkaları arasındadır.

Aydınlanma düşüncesinin bes-

lediği tüm bu etkinlikler Türki-ye’de aydınlanma devrimini kök-leştirmeye yöneliktir.

Aydınlanma Çağı

Cumhuriyet döneminde ger-çekleştirilen, akla, laikliğe, bilime dayanan yenileşme hareketleri topluca “Aydınlanma devrimi” di-ye nitelenmektedir.

L 923’lerin Türkiye’si “ay-dınlanmanın eşliğinde” olan bir ülkeydi. Aklın, bi-limin egemenliği, ümmet olmaktan ulus olmaya geçiş, laik yönetim... aydınlanmanın adım adım gerçekleşmesini sağlayacaktı. Bu zahmetli yolculukta Hasan-Âli Yücel’in katkısı pek büyük oldu.

Cumhuriyetin öncü aydınları aydınlanmacı oldukları gibi hüma-nistti de... Hasan-Âli Yücel de ger-çek bir hümanistti. “Tercüme Der-gisi Yunan Özel Sayısı”nın önsö-zünde şöyle diyordu:

“İçinde bulunmaya mecbur ol-duğumuz uygarlık dünyasının kökü, eski Yunan’dadır. Bu ilkenin duyuluşu demek olan hümanizma iyi an-laşılmadıkça, bu gerçek, şu veya türlü taassupçu fikirlere sapılarak yadsınır, yüzyıldır özlemle bekledi-gimiz düşünüş kalkınması olamaz veya uçak devrinde kağınıninkine benzer bir ağırlıkla yürünür.”

Birkaç lisede bile olsa Latince öğretimi yapılmasına da onun za-manında başlanmıştır.

Köy Enstitüleri

Yücel’in öncülük ettiği köy enstitüleri, ilköğretim sorununun yüzde yüz çözümünü sağlamaya yönelikti ve bu niteliğiyle cumhu-riyet devrimlerinin en önemlilerin-den biriydi. “Eski bir öğretmen”

olan bakan, köy çocuklarına eği-tim hizmeti götürürken köye de çağdaş yaşam kazandıracak büyük tasarımı şöyle açıklıyordu:

“Enstitüde yetişecek öğretmenlere ge-nel ve mesleki kültür bakımın-dan gerekli olan bilgiyi vereceği-miz gibi, bunlara köye gittikleri vakit köy hayatında etkin, pres-tij sahibi, kendisine fikir sorula-bilecek, görüşü alınabilecek in-san olabilmeleri için ameli bilgi-ler de verilecektir.”

Enstitüler genç insanların ye-tiştirildiği bir bilgi yuvası ve Tür-kiye’nin geleceğini şekillendiren dev bir ışıktı:

“Bu çocuklar ders okuyacak dershanelerini kendileri yaparlar, yatacakları yatakhaneleri kendileri yaparlar, çalışacakları atölyelerin duvarını, damını kendileri yaparlar ve yaptıkları bu binaların içerisin-de düşünücü ve yapıcı olarak memleketin yarınki evlatlarını ye-tiştirmek için eğitim görürler, ders görürler ve iş öğrenirler.”

1945’te mezunlar artık görev başındaydı. Ancak 1946’da Türki-ye’nin demokrasiye geçiş süreci-nin çalkantıları arasında kendi partisi, Yücel’i bakanlık koltuğun-dan uzaklaştırdı. Sonraki yıllarda ise onun gerçekleşmesine katkıda bulunduğu çağdaş, ileri kültür ve eğitim hareketleri birer birer kös-teklendi. Köy enstitüleri de bütün bütüne kapatıldı.

Dünya Klasikleri

Uygarlığın ortak değerleri-ni yetişen kuşaklara tanıtip be-nimsetmek –klasiklerin Türk-

çe’ye çevrilmesi– aydınlanma yo-lundaki büyük imecenin başka bir yönüdür.

Yücel’in, bakanlık görevine gelişinden hemen sonra topladığı Yayın Kongresi’nde alınan karar-lardan biri bu konuyla ilgiliydi. Kongre, “Dilimize çevirtilecek ya-pıtların, klasikler de aralarında bulunmak üzere, en gerekli olan-larının yıllara ayrılmış bir planla saptanması ve bunların yayınlan-ması için ilgililer arasında işbölü-mü yapılması”nı kararlaştırmıştı. Bakanın örgütçülüğü ve takipçili-ği bu alanda da bereketli meyve-lerini kısa zamanda verdi. İlk top-lantısını 28 Şubat 1940’ta yapan Tercüme Kurulu, o yılın 19 Ma-yıs’ında “Tercüme Dergisi”ni ya-yımlamaya başladı. 1946 sonuna değin Batı’dan ve Doğu’dan 519 büyük yapıt Türkçe’ye çevrildi. Bu sayı 1950’de 743’e ulaşmıştı.

Giriştiği işleri iyi örgütleyen, en elverişli sonucu almak için bütün aşamaları adım adım izle-yen Yücel, köy enstitülerinde Tonguç gibi bir meslek adamıyla ve onun çalışma arkadaşlarıyla işbirliği yapmıştı.

Tercüme Bürosu’nda da Ataç, Sabahattin Eyü-boğlu, Bedrettin Tun-cel, Nusret Hızır, Azra Erhat gibi üyeler ve imzalarıyla çevirileri taçlandıran aydınlık dü-şünceli çevirmenler, Türk aydın-lanmasının gelişmesine katkılar-da bulundular. Bugün Türki-ye’de eğitim organında, kültür dünyasında, insan gerçeğinde hâlâ iyi, güzel, yararlı filizler sü-rüyorsa bunda, Atatürk’ün izinde

yürümüş Yücel'in ve çalışma arkadaşlarının önemli payı vardır.

Aydınlanmanın Yöntemi

Aydınlanmanın nasıl gerçekleştirileceği denli geniş kütlelere nasıl benimsetileceği, toplumda nasıl kökleştirileceği sorunları da önem taşımaktadır. Devlet adamı Yücel, halktan kopmayan yönetimin çalışma biçimini ve ilkelerini şöyle belirler:⁽³⁾

“Yönetici insan ögesi olarak o yörede oturan insanları, bunların göreneklerini, kendilerine göre dünya görüşlerini, dinlerini, mezheplerini, iyiliklerini, hastalıklarını ve birey olarak da psikolojik durumlarını bilmeye mecburdur.”

Yönetimde görev alacaklara cumhuriyetin eğitimin ilkelerini de açıklar. Eğitimin birinci niteliği “ulusal” oluşudur. Ancak bu eğitimi kazandırmayı amaçladığı kültür, “eski dönemin boş inançlarından ve yaradılışımızla hiç de ilişkisi olmayan yabancı düşüncelerden, Doğu'dan ve Batı'dan gelen tüm etkilerden bütünüyle uzak, ulusal ve tarihsel kimliğimizle uyarlı bir kültür”dür.

Uluslararası eğitim dile ve tarihe gereken önemi verir. Bu iki alandaki arayışlar Türk rönesansının gerçekleşmesini sağlayacaktır. Gözetilecek olan kendi koşulları

mız, kendi gereksinimlerimizdir:

“Kendi kafamızla, kendi gereksinimlerimizi dikkate alarak yeni ve kendimizin olan bir hayat kurmak istiyoruz. (...) Milliyetçilik bizi yeni bir hümanizmaya getirdi. Batılarınkinden daha geniş olarak, nerede insan zekâsının eseri varsa onu içine alan bir hümanizma kurma yolundayız.”

Öğretim birliği ve laiklik üzerinde titizlikle durur:

“Cumhuriyet okullarında devlet eliyle din öğretimi yapılamaz. (...) Cumhuriyet eğitiminin laik oluşu, Türk ulusunun mezhep anlayışları bakımından çok önemlidir ve yöneticilerimizin çok iyi bilmek zorunda oldukları bir konudur.”

Atatürk gibi Yücel'in de yapıp ettiklerinin, düşüncelerinin bugün de yaşamsal önemini koruduğu ve günümüze yön verecek nitelikte olduğu gözlenmektedir. •

(1) Bu görüşme ve izleyen olaylar şu kaynaklarda anlatılmaktadır: Mustafa Çıkar, “Hasan-Âli Yücel ve Türk Kültür Reformu, Türkiye İş Bankası, 1998; “Hasan-Âli Yücel'e Armağan”, Birleşmiş Milletler Türk Derneği Yılı, s. 139-140, 1997.

(2) “Sûrî ve Tatbiki Mantık”, 1929.

(3) İçişleri Bakanlığı'nın “Kaymakamlık Kursu”nda 2 Mart 1942'de yaptığı konuşma. •

Hasan-Âli Yücel'in kızı Canan Yücel Eronat tarafından kaleme alınan aşağıdaki yazı, bir “evlat gözüyle baba anlatımı”nın ötesinde, cumhuriyet aydınlığında yetişen bir Türk kızın kaleminden, o aydınlatmanın öncülerinden birinin tanımıdır.

Kültürel Aydınlanmanın Öncüsü: Hasan-Âli Yücel

•Canan Yücel Eronat - Bütün Dünya•

Mustafa Kemal Atatürk'ün başlattığı bağımsızlık politikasının eğitim ve kültür alanındaki öncü uygulayıcısı Hasan-Âli Yücel olmuştur.

Hasan-Âli Yücel'in, 1946 yılında, çeşitli gerici senaryolarla, Millî Eğitim Bakanlığı görevini bırakmak zorunda kalması, Türkiye'nin bugün içine düştüğü karanlık günlerin de başlangıcı kabul edilmelidir.

Şimdi, o yıllardan biraz daha geriye, cumhuriyetin ikinci yılına, 1925'e gidelim. Maarif Vekleti, Anadolu'ya “irşat heyetleri” yollamayı kararlaştırıyor. Hasan-Âli bu işe dayanmıyor. Millî Mecmua'ya yazıyor:

“Anadolu mu reşit değil, onu doğru dürüst tanımaktan aciz münevverlerimiz mi? Anadolu'yu irşat!

Bu, bizim hakkımız değil. Önce onu tanımaya çalışalım; ne olduğunu, nasıl olabileceğini ve ne olması lazım geldiğini anlayalım.”

Anadolu en zor günlerde, soğukkanlılığı ile doğru ve haklı tarafa katılmamış mıydı? Yunus'un dilini seçerek, ortaçağın karanlığını iterek sağduyusunu kanıtlamamış mıydı? Yaşam savaşını yitip vermeye alışık değil miydi? Yeter ki ona genlerinde taşıdığı yaratılış özellikleriyle, yetiştiği çevrede, alıştığı iklimde kendini yaşama özgürlüğü tanınsın. Geri kalmışlıktan, kendisi kalkarak kurtulmasına yardımcı olunsun. Ona ışık götürülsün.

O yıllarda halkın yüzde 80'i köylerde yaşıyordu. Gelin görün ki eldeki öğretmenlerin yüzde 25'i köye gidiyordu. 40 bin köy! Bunun 35 bininde ne okul vardı ne öğretmen!

“Dünyada her millet icraatına tabammül ettiği hükümetin mesuliyetine ortak sayılır.” •

Mustafa Kemal Atatürk

Hadi, acıca, açıkça söyleyelim: Bu köylü ne kağıt yüzü görmüştü ne de kitap... Kaç aydınımız bu gerçeklerin ayındındaydı?..

1 930'ların sonuna gidelim şimdi de... İşte o günlerde, Hasan-Âli Yücel'in tek özlemi, geniş halk kitlelerini, "millet-memleket davaları"nın uyanık insanı olarak yetiştirmek, demokrasiyi talim ettirmekti. Ve o, çağlar boyu beklemekteki gizli güce olan inanç ve güveninden güç alıyordu.

17 Temmuz 1939'du. Bugün çoğu kişiye tarih sayfasından bir yaprak gibi gelecek o tarihi günde Birinci Maarif Şûrası toplandı.

Yücel, katılımcılardan eğitim planını hazırlamalarını istedi. Çünkü o güne plansız programsız gelinmişti. Her kademesi ötekiyle uyumlu bir eğitim planı gerekiyordu.

Erek: Okuma yazma bilmeyen tek vatandaşın kalmaması.

İşin can alıcı noktası: İlk öğretim. Konuşmasına şöyle başlamıştı: "Arkadaşlar!

İlk öğretimin köylere girmesi yolunda ilk yapılacak iş, realiteyi olduğu gibi görmek, onun apaçık gösterdiği vaziyetten, ümitsizliğe düşmeksizin icabeden tedbirleri almak ve tatbik etmektir. Köy hayatının kendine mahsus şartlarını göz önünde bulundurmadan, köyde eğitim işini şehir hayatına kıyas ederek tanzim etmenin sakatlığını, tecrübe bize fiili surette göstermiştir."

Yücel, yurdunu ve vatandaşını çok iyi tanıyordu. Kimin hangi işin adamı olduğunu saptamıştı. İnsanları hangi yönleriyle bu-

luşturacağını, yaklaştıracığını iyi biliyordu. Çevresi arı kovanına döndü. Şûra, özgür bir ortamda sürdü. Devrim niteliğinde kararlar alındı. Kararlar, yasalaşiyor, inanılmaz bir hızla uygulama alanları yaratılıyordu. Cumhuriyet eğitimi kurumlaşıyordu.

Daha bir yıl geçmemişti, tarih 17 Nisan 1940'tı... Şûradan yalnızca sekiz ay sonra, bu ilkel ve ülküler ile Köy Enstitüsü Yasası hazırlanmış ve Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde o gün onaylanmıştı.

Yücel, Meclis'te şöyle diyordu:

"Bu kanunla bizim yaptığımız şey bir kopya değildir. Hiçbir memleketin ilk tahsil meselesini hallederken aldığı tedbirleri aynen almadık. Bunları kendi memleketimizin fiili hakikatine ve içtimai (toplumsal) gereğine uyarak yapmış bulunuyoruz. Bu, bizimdir! Kimseden almadık, başkaları bizden alsın!

"Bu kanunun, memleketimizin istikbali, halkımızın maarif ihtiyacı ve köylümüzün kalkınması bakımından haiz olduğu ehemmiyet (önem), tasvibinizle (onayınızla) bir kere daha ve en esaslı surette tahakkuk etmiştir (gerçekleşmiştir). Bunu görmekle büyük bir bahtıyarlık duyuyorum ve şahsen, uzun yıllar kalbimde sakladığım bir idealin tahakkukuna şahit oluyorum. Onun için Yüksek Heyetiniz'e bütün samimiyetimle, bütün yüreğimle bu tarihi anda en derin teşekkürlerimi arz ederim. Bu kanunla Türk milleti,

Hasan-Âli Yücel ve kızı Canan Yücel Eronat

Büyük Meclis'e minnettardır. Bu kanunu göğsüme basarak huzurunuzdan gidiyorum."

Şafak söküyordu. Ufukta görünen, sömürilmeyen, göçmeyen bir Anadolu, onbeş yıl içinde okuma yazma bilmeyeni kalmamış bir Türkiye, yaratıcı bir Türk insanı, yerleşik kültürümüzün işçisi güzel insan...

Başkasının güdümünden sıyrılıp, kendisini yaratan, yalnızca kendisinin değil toprağının yazgısına egemen olan insan... Bu yeni insan, zamanı gelince sandıklara kendi "evet"leriyle, kendi "hayır"larıyla gidecekti. Kararlarına mühür değil, parmak değil, kendi imzasını basacaktı.

Yücel, bu ülküsüne inancını hiç yitirmedi. Başkalarının yüzyıllara yayamadıklarını, "7 yıl, 7 ay, 7 gün" diye ünlenen bakanlık dönemine sığdırmıştı. Yaptığı işin öneminin bilincinde, yüreği gurur dolu, mutlu bir insandı.

Acınası yeteneksizlere kinle değil, merhametle baktı. İnsanımıza kitapla, bilgiyle, ışıla ulaşmak isteyen Yücel'in, oy pusulalarıyla, türlü dalavere ile gidenlerin arasında yeri olamazdı.

Tabandan gelmeyen, tepeden inen şeyin demokrasi olmadığını, üstelik laiklikten ödün vermenin cumhuriyete ihanet olduğunu anlatamadı. Anlamaya niyetleri yoktu. •

İyi Yurttaş Olmaya Çalışmak, İyi İnsan Olmanın En Doğru Yolu

“Eğitim, bireyde kişiliğin oluşmasını ve bunun için de yeteneklerin gelişmesini sağlamak için verilir. Kişilik ise ancak özgürlük içinde gelişebilir.”

Hasan-Âli Yücel

Eğitim tarihimize köy enstitülerini, ulusal kitaplığına “Dünya Klasiklerinden Çeviriler” dizisini kazandıran eğitimci Hasan-Âli Yücel, cumhuriyet aydınlanmasının öncülerindendi.

Onun “İyi İnsan, İyi Yurttaş” kitabı gençler gibi yetişkinlerin de kendi ülkelerinde ve dünya insanları arasında hangi ahlak değerlerine göre, nasıl davranmaları gerektiğini konu edinir. Birarada yaşarken insanın nasıl mutlu olacağını, başkalarını nasıl mutlu edeceğini gösterir. Ulusların barış içinde yaşamalarının koşulları üzerinde durur.

Yücel, yapıtını düzenlerken Türk-İslam geleneğinde örneğin tarikatların yolunu yordamını konu edinen eski kitapların yapısından esinlenmiştir. Anlatacaklarını

dört “kapı” ile bir “çıkış” bölümünde toplamıştır. İlk iki “kapı”da Buddha, Konfüçyüs, Sokrates gibi ahlakçılarla tek Tanrılı dinlerin konuya yaklaşımını ele alır.

Kitap 1950’lerde dünyada soğuk savaş yeli eserirken, Türkiye’de ise çok partili yeni dönemin emeklemeleri yaşanırken kaleme alınmıştır. Deneyimli politikacının gelecek yarım yüzyıl boyunca din duygusunu sömürenlerin yol açacağı sıkıntıları kestirdiği görülür:

“Eski düşüncede ve cahil birtakım politika düşkünleri bu samimi duygudan, bu içten

doğma maneviyat ihtiyacından, iyi olmayan amaçlarla yararlanmaya kalktılar. Vatandaş yanlı yöne götürecek, özellikle Müslümanlığın emrettiği ilerleme ve uygarlaşma yürüyüşünden ulusumuzu yeniden

Büyük Yapıtlarımız

Konur Ertop

alıkoyacak bu geri ruhtaki hareketi, yasalarla önleme zorunluluğu görüldü ve önlemleri ve yasa yaptırımları, kamuoyunu uyandırmaya yetmez. Türk aydınlarının bu konuda çalışmaları, zihin yormaları ve düşündüklerini cesaret ve içtenlikle söyleyip yaymaları gerektir.”

“Komünist, dinsiz” diye ağır suçlamalar yöneltilmiş eski bakanın gerçekte savunduğu değerleri müspet bilimlerin yanı başında kendi halkının inanç dünyası oluşturur:

“Bilim ve tekniğin en son verilerini öğrenmemiz ve kullanmamız ne kadar derin bir zorunluluk ise, ulusal varlığımızın üstün ve gerçek tanıdığı manevi değerlere de o derecede önem vermemiz gerekiyor.”

Günümüzde nasıl davranılacağını araştırırken eski uygarlıkları konu edinerek söze başlayan yazar, çok eski düşüncelerde bugünün değerlerinin köklerini bulur. Yolun başında nefsine söz geçirmeyi başaran, tüm canlılara saygı gösteren, şiddete karşı çıkan barış yanlısı Buddha yer almaktadır. Onun ruhsal uyanışı, gerçeğe ulaşması “Bilgi Ağacı”nın altında gerçekleşmişti. İnsanoğlunun da bilgiye ulaşmaya çalışmasını öğütüyordu. Gösterdiği yol, kendine güvendi:

“Kendi kendinize meşale, gene kendiniz olunuz. Ancak kendinizden medet umunuz. Gerçek sizin meşaleniz ve yardımcınız olsun. Başka destek aramayınız.”

H.-Â. Yücel, kitabında yer

verdiği eski ahlakçıların ikincisi Konfüçyüs’ün, “Aktif, yapıcı bir düşünceyi, hareket isteyen bir felsefe ve ahlakı” temsil ettiğine dikkati çeker.

“Felsefeyi gökten yere indiren, dıştan çekip içe götüren” Sokrates’i değerlendirirken ise, “Onun gözünde bilgi, doğru düşünmektir. Doğru olarak düşünülmesini istediği konu da ahlakı, erdemdi, adaletti, devlettir. Bu yoldan çevresindekileri iyi yurttaş, iyi insan yapmaya uğraşıyordu” der.

Açıklamalarını şöyle sürdürür:

“Batı uygarlığı dediğimiz bütün, Sokrates’te gördüğümüz ve onun içinde yaşamış olduğu Yunan uygarlığıyla ondan çıkma Roma-Latin uygarlığının Hristiyanlıkla birleşmesinden doğmuştur. Hatta bu uygarlığın Ortaçağına İslam düşüncesi de kendi öğelerini katmıştır.”

Yücel’in kitabında insanın toplumdaki yeri, toplumların birbirleriyle ilişkileri ele alınırken tek Tanrılı üç dinin şu özelliklerine dikkat çekilmektedir:

“Musevilik sert ve tek bir Tanrıya iman ile bağnaz denecek derecede sağlam bir ulusallık duygusunun birleşmesinden oluşmuş bir dinsel-siyasal bütündür.

“İsa barışçı ve merhametçidir. Başlıca niteliği acıdır. Kendisinden önce günahlar ve onlardan kurtulma demek olan inançlar (iyilik ve yardım) biliniyordu. Fakat Tanrının bağışlaması bu derece açık olarak ortaya konmamıştı. İsa, Yaradan’ın ya-

rattıklarına sevgi üstüne bir yaşam ve bir dünya görüşü kurdu.

“Bu kadar insanı bağlayan, kendine inandıran güç, onun sözlerindeki fedakârlık ruhu ve insanlık uğruna yaşamını verecek kadar acıma duygusudur. (...) O, kendisinden önce bu derece belli bir duygu olarak ortaya konmamış olan derin acımayı insanlığa öğretmeye çalışmıştır.

“Tanrı’nın birliğini ve onun kulu olan Hz. Muhammed’in peygamberliğini yürekte inanarak söylemek Müslümanlığın temelidir. Öteki dört şart (namaz, oruç, zekât, Hac), yapılması zorunlu emirlerdir. Bunlar yapılmakla ancak görev yapılmış olur. Namaz kılmak, oruç tutmak, zekât vermek ve Hacca gitmek bir Müslüman için ayrıcalık değildir. Bunları yapmak Müslümanlığın ruhunda bulunan iyi insan olma, başkalarına kötülük etmeme, aslını esasını bilmediği şeyler hakkında hüküm vermeme ve dırılı edip dedikodu etmeme gibi kurallara uyulmazsa İslam dini bakımından bir değer taşımaz. Kulun Tanrı’ya karşı görevlerini yerine getirmesi, kulun kullara karşı görevlerini ihmale bir izin ve hak vermez.

“Müslümanların ilk yüzyıllarda ve çok kısa zamanda genişleyip gelişmesine karşılık son yüzyıllarda bağımsızlıklarını dahi yitirecek zayıflığa düşmeleri, bu ana Müslümanlık kurallarını biçimsel olan şeylere üstün tutmalarıdır.”

Hasan-Âli Yücel, kitabının üçüncü “kapı”sında insanı birey olarak içine doğduğu, daha sonra

da içinde geliştiği “aile-okul-meslek” çevreleriyle birlikte ele almaktadır. Ardından bu üç çevrenin içinde geliştiği topluluk olarak ulusu, en sonra da insanlığı, bireyin hakları ve görevleri bakımından gündeme getirmektedir.

Milli Eğitim eski bakanı, söz okul-eğitim konularına gelince Türk eğitim tarihinin en önemli kurumlarından biriyle ilgili olarak kendisinden beklenecek değerlendirmeye de kitabında yer vermektedir:

“Ülkemize gelen bütün yabancı uzmanların köy enstitülerini yararlı, hatta bütün dünya için örnek bir öğretim ocağı olarak görüp göstermelerinin nedeni bu okullarda bilginin yaşama etkinlik ve ihtiyaçlarından çıkarılması, ortak ve birlikte bir yaşamın koşulları içinde, toplumsal ve ekonomik çevreye uyularak canlı bir eğitim verilmesi idi. Ne bilgi bir süs, ne tavır ve hareket bir gösteriştir. Hepsi yaşam içindir. Köy enstitüleri köyden gelen temiz Türk çocuklarına bu ilkenin gerçekleşmesi olanaklarını sağlıyordu.”

Kitaptaki dördüncü “kapı”, uluslar, ulusalcılık anlayışı ve uluslararası ilişkilere yöneliktir. Yazar ulusalcılığın yeryüzünde yol açtığı çatışmalara vargüçüyle karşı çıkar. Barış içinde birarada yaşama koşulları üzerinde uzun uzun durur:

“Ulusalcılık duygusu, insan toplulukları için bir tür toplumsal içgüdü olmuştur. Bu duyguya dayanarak ve bu duyguyu daha bütün birliklere götürmekten alıkoyamayacak biçimde eğiterek insanlık

ülküsüne doğru yürümek en güvenli yol olacaktır. Bunun için gerek bizde, gerek dünyanın öteki yerlerinde ulusalcılık düşüncesinin iyi anlaşılması ve düşmanlıklara değil dostluklara götürücü olması ortak dileğimiz olmalıdır.”

UNESCO’nun 1945’te Londra’da toplanan Kurucu Bakanlar Kurulu Konferansı’nda Türkiye adına katılan yazarın o toplantıdaki konuşmasında şu değerlendirmeleri yer almıştır:

“Biz buraya son yirmi yıl içinde, insanlığın yeni isteklerine uyum için bütün kurumlarında devrim yapmış ve yeni kuşaklarını barış sevgisiyle, uluslararası dostluğa inanla yetiştirmiş bir ulusun temsilcileri olarak geliyoruz. Türkiye Cumhuriyeti kurulduğu günden beri kendi güvenlik ve rahatını başka ulusların güvenlik ve rahatında aramıştır. Devrimci Türk devletinde Milli Eğitim esasları şunlar olmuştur: •Bütün dünya uluslarını tanımak, anlamak ve saymak; •Kapalı bir kültürde mahpus kalmayarak insanlığın ortak kültür kaynaklarına gitmek; •Yurttaşlar arasında ırk, din, dil, sınıf ayrılıkları gözetmemek.”

Kitapta devlet, demokrasi, laiklik gibi konular üzerinde durulduktan sonra “İnsanlık ve Tek Dünya” başlıklı bölümde insanlığın uzun yolculuğunun “tek insandan bütün insanlığa, birey ocağından tek dünyaya” uzandığı gösterilmekte, bütün uluslar için ortak görevin altı çizilmektedir:

“Kendimizin ve ulusumuzun bu dünyadaki saygıdeğer yerini alması için kendimizden başkalarının ve diğer ulusların bizimle aynı eşit haklara sahip olduğunu kabul etmek görevimizdir.”

En sonda yer alan “Çıkış” bölümünde, yazar, “Hak ve görev önünde bizim insanımız” başlığı altında, “Kendi kendimi nasıl mutlu kılacağım? Kendimi ve başkalarını kendimden nasıl memnun edebileceğim?” diye sormaktadır

“İyi Yurttaş, İyi İnsan” kitabının yanıtı şöyledir:

“Bizim insanımızın ilk görevlerinden biri insanlarımızı tanımak, ölçmek, kadir ve kıymet bilmektir. (...) Ulusal varlığımıza ve uluslararası bütüne saygı gösterelim, ona hizmet edelim. (...) Yaşarken iyi bir ölüme hazırlanmasını öğrenebiliriz. Ruhumuzda yüksek emellerin, ferah verici umutların meşalesini daima yanık ve uyanık tutalım.”•

Adam, kız arkadaşına anlatmaya başladı:

“Hayatım” dedi. “Seninle tanıştığım günden buyana geceleri barlara gitmiyorum. İçkiyi, sigarayı bıraktım. En önemlisi artık kumar da oynamıyorum.”

Genç kız büyük bir sevinçle bağırdı:

“Ne kadar güzel” dedi. “Demek beni bu denli çok seviyorsun.”

Adam üzgün bir biçimde anlatmaya devam etti:

“Sana nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum” dedi. “Bunları yapamıyorum; çünkü seninle tanıştığım gün iflas ettim...”•

“Sen yine Mustafa Kemal’e iftira etmeye devam et. Ama unutmama, O, Allah’ın öyle sevgili bir kulu ki, sana, kendisine rahatlıkla sövebileceğin bir memleket bırakmış.”

Mustafa Kemal Atatürk’ü Hacı Feyyaz’dan Öğrendim (2)

Feyyaz Horasan’a döndüğünde yaşadıklarını annesi Şahmeran’a anlatır. Nice acılar çekmiş yaşlı kadın, “Oğul, burada kimsemiz kalmadı. Ailenin tek erkeği sensin. Bizlere sen bakacaksın. Baban, ağabeyin, amcaların, dayıların ya esir düştü ya da savaşta öldü. Büyük dayın Yemen’de, küçük dayın Enver Hicaz’da şehit oldu. Amcan Nihat Balkan Harbi’nden dönmedi. Ruslar’a esir düşüp de Sibirya’ya götürüldüğünü duyduğumuz dört yeğenimden bir daha haber alamadık. Buraların en iyi at binen delikanlısı olarak tanınan dayımın oğlu Polat’ı süvari yapıp Galiçya diye bir yere gönderdiler. Geri dönmedi. Erkeksiz kalan kadın, çocuk ve ihtiyaçlarımızın çoğunu da Ermeni çeteleri öldürdü. Sen nereye gidersen bizi de götür” der.

Dedem kararını hemen o an verir. Mustafa Kemal’in bulunduğu yere yakın olacaktır. Erzurum Kongresi’nin sona erdiğini öğrendiğinde, “Vakit geldi” der ve 1919 yılının Ağustos ayının son günlerinde yola çıkar.

Bir kağnı arabası, bir çift öküz, bir inek ve topallayan bir koç ile 3 koyunları vardır. Kağnıya yüklediği yorgan, döşek ve birkaç eşyanın üstüne annesi Şahmeran’ı, bacıları Rabia, Gülefer, Zennure ve Nezaket’i oturtur. Erzurum, Erzincan üzerinden Tokat’a ulaşırlar. Yollar kendileri gibi muhacirlerle doludur.

Açlık, hastalık, eşkıya yolu boyu karşılarına çıkacak, koyunlarından birini aç kurtlara kaptıracak, bir koyunla ineğe de, Erzincan-Tokat arasında eşkıyalar el koyacaktır.

Kış aylarını Tokat’ta geçiren ailenin gereksinimlerini karşılamak için Feyyaz, kağnı ve at arabası tekeri tamirinden tuz ticaretine değin birçok iş yapar. Kentte terk edilmiş, yıkılmaya yüz tutmuş eski bir Rum evine sığınmışlardır. Memleketin her yanındaki yokluk, sefalet ve de hepsinden önemlisi, umutsuzluk burada da egemendir.

Kentte, Pontus Rum çetelerinin katliamlarından kaçabilen muhacirlerle tanışır. Onlara, Mustafa Kemal’le olan karşılaşmasını ve paşanın sözlerini hep gururla aktarır.

1920’nin Mayıs ayında Fey-

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz
Evren

yaz, annesi ve bacılarıyla yenden yollara düşer.

Önce Sivas, ardından Kayseri’ye ulaşırlar. Kayseri-Pınarbaşı’ndaki Çerkesler, çalışkanlığı ve dürüstlüğüyle herkesin dikkatini çeken Feyyaz’a, kalması ve kasabalarına yerleşmesi için çok ısrar edecektir; ama Feyyaz kafasına Ankara’ya gitmeyi, Mustafa Kemal’e yakın olmayı bir kez koymuştur. Kayseri’den sonra uzunca bir süre de Gülşehir ve Nevşehir’de kalırlar.

Türk ordusunun karargâhını, Ankara-Polatlı yakınlarındaki Alagöz’den Akşehir’e taşıdığı günlerdir. Mustafa Kemal’i artık tanımayan, bilmeyen yoktur. Bu arada İngiliz, Yunan ve Fransızlar’ın desteklediği kimi çevreler, Mustafa Kemal ve adamlarının padişah, halife ve İslam düşmanı olduğunu söylemekte, paşaya kara çalma, kötüleme kampanyası tüm hızıyla sürmektedir.

Gök gözlü paşanın bakışlarındaki ışığı çoğu insandan önce görmüş olan Feyyaz, Mustafa Kemal’i kötulemeye çalışanlarla birçok kez kavgaya tutuşacak, bir gece eve dönerken, sakalları göğüslerine değin uzamış 3 yobazın saldırısına uğrayacaktır. Kafasına ve sırtına vurulan sopaların etkisiyle günlerce yataktan çıkamayan Feyyaz, iyileşir iyileşmez, annesi Şahmeran’a, “Hazırlanın ana, Akşehir’e gidiyoruz” der.

1921’in sonlarına doğru Akşehir’e gelen aile, 3 yıla yakın bir süreye burada kalacaktır. Mustafa Kemal Paşa, ordu karargâhının bulunduğu Akşehir’e çok sık gelmekte-

dir. Feyyaz’ın Mustafa Kemal’le bir kez daha karşılaşması ve konuşması Akşehir’de gerçekleşecektir.

Feyyaz, Akşehir yakınlarında, kendisi gibi muhacirlerin toplandığı bir köye yerleşir. Buraya, Balkanlar, Karadeniz, Ege başta olmak üzere, dağılmış imparatorluğun birçok köşesinden muhacirler gelip yerleşmiştir.

Feyyaz, Horasan’dan ayrıldıktan sonra konakladığı her yerde çalışmış, hayvanlarının sayısını artırmış, bir miktar da para biriktirmiştir.

“Akşehir’e geldiğinize göre artık sorunlar da bitmiştir” diyecek oldum, Hacı dedem müdahale etti:

“Ben Akşehir’e sadece anamı, bacılarımı rahat ettirmek ve çalışmak için gelmedim ki balam. Benim derdim, Mustafa Kemal’in yakınında olmak, orduya, devlete, millette hizmet etmektir.”

“Atatürk’ü Akşehir’de de gördün mü dede?”

Hemen yanı başımızdaki bostandan birkaç salatalık koparıp getirmemi istedi. Dediğini yaptım. Cebinden sedef saplı bıçağını çıkarıp salatalıkları soyarken anlatmaya başladı:

“Daha gelişimizin birinci haftasıydı. Karargâh binasına gidip, ‘Ordumuz için ne yapabilirim?’ diye sormaya karar vermiştim. Erkenden kalkıp yola çıktım. Karargâha yaklaşmışım ki, bir otomobil ve küçük bir süvari birliği yanımdan geçti. Binanın önünde duran otomobilden inenler arasında Mustafa Kemal Paşa vardı. Hemen o yana doğru koştum; ama askerler beni durdurdu-

lar. Paşayı görmek istediğimi söyledim. Yaşı ilerlemiş, pırasa gibi bıyıkları olan bir çavuş, herkesin Mustafa Kemal'i görmek istediğini; ama bunun mümkün olmadığını tatlı bir dille anlattı."

Soyduğu ilk salatalığı bana uzatan dedem, sözlerine devam etti:

"O gün paşa çıkıncaya kadar karargâh binasının yakınlarında bekledim. Ama O'nu görmek kismet olmadı. Gece yarısı eve döndüm. Bir türlü uyku tutmadı. Sabah ezanı okunurken kalktım, karargâha gittim. Nöbetçi askerler binaya fazla yaklaşmamamı söyleyince, çaresiz geri döndüm. Birkaç metre gitmiştim ki, bir hareketlilik başladı. Mustafa Kemal binadan çıkıyordu. Sanırım yanında İsmet Paşa vardı. Önce otomobile yöneldiler, sonra vazgeçip yürümeye başladılar. Bulunduğum yere doğru geliyorlardı. Güneşin ilk ışıkları paşanın nurlu yüzünü daha da aydınlatıyordu. Dün konuştuğum çavuş önde yürüyordu. Beni tanıdı, 'İnatçı çocuk, yine mi sen' dedi. Askerler 'Hadi uzaklaş buradan' dediklerinde dayanamadım, bağırdım, 'Paşa'm sizi görmeye geldim.' Aramızda 15-20 metre vardı. Durdu, şöyle bir baktı ve eliyle yanına gelmemi işaret etti."

Dedem birden sustu. Altında oturduğumuz kavak ağaçları boyunca akan berrak suya baktı. Ağlıyordu. Mendilini çıkardı, gözlelerinden süzülen yaşları sildi. Soyduğu öteki salatalığı da bana uzattı. Yakınlarının arasında Hacı Feyyaz'ın ağladığını gören yoktur. Belki de, bu konuları soran, me-

rak eden, anlattıran tek yakını olduğum için, benim yanımda duygularını saklamaya gerek görmüyordu. Böylesi durumlarda dedeme sarılır, küçük yaşlardan itibaren çalışmaktan çatlamış ellerine hergün düzenli olarak sürdüğü kremin elbiselerine değin sinmiş güzel kokusunu soluyarak, tekrar konuşmasına başlayıncaya dek sessizce beklerdim. Dedem, kurulduğu günlerden itibaren çalışmaya başladığı TCDD'de, başarılı elemanlara armağan olarak verilen sınırlı sayıdaki köstekli İsviçre saatini yeleğinin cebinden çıkarıp baktı. Sonra eve doğru dönüp merdivenleri süpüren en küçük teyzeme seslendi:

"Songül, kızım hele biraz ayran yap bize..."

Meraklı gözlerle kendisini izlediğimi gören dedem kaldığı yerden devam etti:

"Bir koşu Mustafa Kemal'in yanına gittim ve hazırola geçtim. İçimi delip geçen bakışlar karşısında yine dilim tutulmuştu sanki. Paşa bana bir süre baktı."

"Çocuk seni Erzurum'da görmedim mi ben?"

Dedem, "Allah'ım bu nasıl bir hafıza, bunca işinin arasında beni hatırladı" diye düşünürken, paşanın yanındaki bir subay, 'Oğlum cevap versene' diyerek Feyyaz'ı uyarır. Mustafa Kemal birkaç adım atar ve ilk karşılaşmada yaptığı gibi elini Feyyaz'ın omuza koyar.

"Doğrudur Paşa'm, Erzurum'da da karşına çıkmıştım. Adım Feyyaz... Memleketi kurtaracağız, haber ettiğimizde gelin demiştiniz.

Ben de size yakın olmak için buraya kadar geldim."

"Yalnız mı geldin Feyyaz?"

"Anam ve bacılarım da yanımda Paşa'm."

"Senden başka bakacak kimse-leri yok mu?"

"Tek erkek ben kaldım Paşa'm." "Öyleyse seni asker yazmayalım. Atın, öküzün, araban var mı çocuk?"

"Üç öküzüm, bir de kağrı arabam var Paşa'm."

"Cepheye ordunun ihtiyaçlarını taşıyor musun?"

"Değil ailemin sülalemin erkekleri ya şehit oldu ya da esir düştü. Ermeni çetelerinin kıymına uğradık, Rus işgalinde büyük acılar, yokluklar çektik. Memleketin geri kalanının da kurtulması için ne emrederseniz yaparım Paşa'm."

"Çavuş, Erzurumlu Feyyaz sana emanet, hemen görevlendir."

Teyzem ayran tepsisini getirip önümüze bıraktı. Dedeme hizmet etmek için can atardım. Hemen bardağını doldurdum. Dedem, "İkindiye doğru bir çalkama (cacık) yapalım" dedi ve birkaç yudum ayran içtikten sonra, minderine yeniden kurulup anlatmaya başladı:

"Balkanlar'ın bir yerinden, sanırım Var-na'dan olduğunu söyleyen çavuş beni büyükçe bir depoya götürdü. Orada bulunan bir yüzbaşı yapacaklarımı uzun uzun anlattı."

"Bu akşamdan tezi yok, öküzlerini kağrıya koş ve buraya gel evladım" dedi.

Feyyaz, heyecan ve sevinç için-

de eve döndüğünde, annesi Şahmeran, bir Balkan kasabasından gelmiş kendileri gibi muhacir olan komşularıyla bahçede oturuyordu. Feyyaz olanları bir solukta anlatır. Annesi, "Biz başımızın çaresine bakınız oğul, Allah'a şükür burada bir eksikimiz yok. Sen Mustafa Kemal'in emrini yerine getir" deyince Feyyaz rahatlar.

Dedem, Büyük Taarruz'a dek ordu birliklerine yiyecek, giyecek, cephane taşır. Çarpışmalarda yaralanan ya da şehit olan askerleri cephe gerisine ulaştırır. Akşehir'e her gelişinde eve uğrar, ailesini görür, gereksinimlerini karşılar. Karargâh, Afyon-Şuhut'a nakledilirken de görevlidir. Düşmanın denize döküldüğü haberini Afyon-Emirdağ'dan Uşak'a gideceksen alır. Akşehir'e ailesinin yanına döner, normal yaşamına başlar. Cumhuriyetin ilanını da burada öğrenir.

Feyyaz'ı Akşehirililer çok severler. Dürüst, çalışkan, yardımsever bu gence herkes saygı ve sevgi gösterir. Günlerden bir gün anası Şahmeran, "Oğul, beni memleketime götür, orada ölmek istiyorum" deyince, kağrıyı yeniden hazırlar.

Akşehirililer, "Gitme Feyyaz, sana toprak verelim, istediğin kıızı alalım, kal burada" diye ısrar ederler. Balkan muhaciri komşularının 15 yaşındaki ince, uzun, zümrüt gözlü kızı Zübeyde, Feyyaz'ın dikkatini çekmiştir. Kızın gönlü de, her fırsatta karşısına çıkmaya çalıştığı Feyyaz'dadır. Ama annesi Şahmeran'ın isteği daha önemlidir. Gözü arkada kalsa da, 3 ay süren bir yolculuktan sonra Horasan'a

dönerler. Şahmeran da biricik oğluna, tüm ailesi Ermeni çeteleri tarafından katledilmiş, dayısının oğlu dışında kimsesi kalmamış 14 yaşındaki Kıymet'i alacaktır.

Dedem ayrılanından birkaç yudum daha içmişti ki, Ali Rıza dayım yanında iki kişiyle geldi. Hacı Feyyaz'ın yüzü asıldı. Eğer çok kızacaksa önce yüzü asılırdı. Evden minder getirmemi istedi. Ayşe teyzemin verdiği minderleri kavak ağaçlarının altına serdim. Konuklar oturdu. Sonradan Horasan'ın müftüsü olduğunu öğrendiğim kişi, Hacı Feyyaz'ı kızdıran sözleri eden genç hocayı, bir kez daha el öptürmeye, barıştırmaya getirmişti.

Müftü'nün sözlerini kesmeden dinleyen Hacı Feyyaz, "Bitti mi müftü efendi?" diye sordu. Eve doğru döndü, neeme seslendi ve "Kıymet, buraya gel" dedi.

Nenem, elinde tespihiyle, yışından beklenmeyecek bir hızla geldi. Konuklara "Hoş geldiniz" dedi. Dedem hocaya nüfus cüzdanının yanında olup olmadığını sordu. Hoca ceketinin iç cebinden çıkardığı cüzdanı dedeme uzattı.

Dedem anneannemi gösterek, "Beni iyi dinle hoca efendi, bu sana son konuşmam olacak. Benim hanımımın sülalesi Ermeni çetelerinden kaçıp Erzincan-Tercan'a kadar gitmişler. Ama oradaki Ermeni çeteleri 200'den fazla insanı bir samanlığa doldurup yakmış. Dayısının oğlu ile benim hanım dışında kurtulan olmamış. Ben de ailemde kalan tek erkeğim. O yıllarda açlık, yokluk, hastalık, zulüm ve ölümden başka bir şey tanıma-

dık. Türklüğümüzü, Müslümanlığımızı saklar durumdaydık. Burada bırak bayrağın dalgalanmasını, ezan bile okunamazdı. Zaten camilerimizi de yakıp, yıkmışlardı."

Eliyle, bostanın alt tarafında, Ağrı-Eleşkirt yolu kenarında kurulu jandarma karakolunu işaret ederek, "Bak Hoca, o gördüğün yerde bir taş bina vardı, üstünde Türk bayrağı değil, Ermeni, Rus, hatta ara sıra İngiliz bayrağı dalgalanırdı. 'Maşatlık' dediğimiz Hristiyan mezarlığının yakınında da kilise bulunurdu. Askerimiz, silahımız, yiyeceğimiz, kimliğimiz, hiç ama hiçbir şeyimiz yoktu. Kadınlarımızın kızlarımızın ırzına geçerler, doğmamış bebekleri ana karnında kasaturayla (süngü) öldürürlerdi. Namusuna el sürülen kadınlar kendilerini Aras Nehri'ne atarlardı. Bu yüzden 'Kanlı Aras' denir. İşte bu sırada Allah bize Mustafa Kemal'i gönderdi."

Dedemin yüzü kıpkırmızı kesilmişti. Hocanın nüfus cüzdanını sallayarak, "Mustafa Kemal, sadece Allah'a kulluk edelim, padişahın tebaası olmayalım, kula kulluk etmeyelim diye bize vatandaşlık verdi. Bugün bir kimliği var.

"Bak bunun üstünde adın, ananın, babanın adı, milliyetin, dinin ve mezhebin yazıyor. Bak orada bayrağımız dalgalanıyor. Demiryolunun yanında, senin de çalıştığın, benim ödediğim vergiler sayesinde aldığın maaşla aileni geçindirdiğin işi yaptığın cami duruyor. Her yerde camilerimiz, mescitlerimiz var. Ezanlar okunuyor."

Dedem yavaşça ayağa kalktı. Biz de yerimizden doğrulduk. Dedem gittikçe sertleşen bir ses tonuyla, "Mustafa Kemal Paşa sadece bizim namusumuzu değil, senin de atanın, dedenin namusunu, bu ülkenin namusunu kurtardı. Seni bilmem; ama ben namusuma söz söyletmem hoca. Senin gibiler mübarek dinimizin arkasına saklanarak Mustafa Kemal'e sövebilir, dinimizin büyük günah saydığı nankörlüğü yapabilir. Ama şunu bil ki, o mübarek insan millette önderlik etmesiydi, ne annen annesinin karnına düşerdi ne de sen annen karnına düşerdin. Düşseniz bile Türk ve Müslüman olarak değil, başka bir dinin, milletin mensubu olarak dünyaya gelirdiniz. Sen yine Mustafa Kemal'e iftira etmeye devam et. Ama unutma, O, Allah'ın öyle sevgili bir kulu ki, sana, kendisine rahatlıkla sövebileceğin bir memleket bırakmış."

Hacı Feyyaz, hemen yanı başındaki abdest ibriğini işaret ederek, pungardan (çeşme) su doldurup getirmemi istedi. Sonra da konukları selamlayıp eve doğru yürüdü.

Akşam yemeği sonrası çayını içen Hacı Feyyaz'ın dizinin dibine oturdum. Saçlarımı sevgiyle

okşadıktan sonra hiç unutmadığım ve bugün gelinen noktayı daha o günlerde işaret eden şu sözleri söyledi:

"Balam, din adamı kisvesindeki bu nankörler Mustafa Kemal'in sağlığında da vardı. Hep olacaktır. Ama ben sadece bunlardan değil, okumuş cahillerden de korkarım. Bu nankörlerin işini o okumuş cahiller kolaylaştırıyor. Eğer çocuklara Mustafa Kemal Paşa'yı bana anlattığın gibi öğretiyorlarsa, paşanın sevilmesi ve mirasına sahip çıkılması için değil, O'nu unutturmak içindir. Bizim yaşadıklarımızı Allah düşmanıma göstermesin. İnsanoğlu rahata erince bunları çabuk unuttur. Ama Mustafa Kemal Paşa unutulursa, bu memleket elden öyle bir gider ki, bir daha geri gelmez. Paşa, yüce Allah'ın bu millete bir lütfüydü. O'nu yanlış öğretmek de nankörlüğün bir başka türüdür."

Hacı Feyyaz, okuryazarlığı ile olmayan ve giderek sayıları daha da azalan gerçek Anadolu aydınlarından biriydi. Bana anlattıkları ve öğrettikleri için dedemi her zaman şükranla anarım. Işıklar içinde yatsın. •

GurbuzEvren@butundunya.com.tr

İşten yürüyerek dönen iki arkadaştan biri eşini anlatmaya başladı:

"Eşim çok iyi bir insandır" dedi. "Her akşam eve döndüğümde terliklerim kapının önünde hazır olur, pipom dolu olur ve mutfakta da hep sıcak su vardır."

Adam arkadaşının şaşkın bakışları altında anlatmaya devam etti:

"Eşim gerçekten de çok iyidir" dedi. "Soğuk suyla bulaşık yıkamaktan nefret ettiğimi bilir, suyu önceden hazırlar..." •

ATATÜRK'E MEKTUP

Paşa'm;

Sana böyle hitap etmemin bir sebebi var, bunu sen de çok iyi biliyorsun.

Başkent Üniversitesi Özel Başkent Okulları 5-B sınıfı öğrencisi Berfin Serin'in hiçbir kişinin yardımı olmaksızın Türkçe dersinde kaleme aldığı ve tümüyle kendi görüşlerini yansıttığı aşağıdaki "mektubu"nu sizle paylaşıyoruz.

Atatürk'e Mektup

•Berfin Serin - *Bütün Dünya*•

"Paşa'm,
"Sana böyle hitap etmemin bir sebebi var, bunu sen de çok iyi biliyorsun. Öncelikle, halkımızın en kötü günlerinde deniz mavisi gözlerinde umudun, neşe ve 'kurtuluş'un müjdesi vardı. Halkı hep destekledin moral verdin, halkının yanında oldun. Ve sonuçta birçok zafer Türk halkının oldu. Bunda senin çok büyük payın var. Cumhuriyet kurduğün en büyük eser... Bize bir sürü haklar kazandırdın, devrimler yaptın. Kurtuluş Savaşı'nın o en yoksul günlerinde ulusunu aydınlığa çıkardın.

"Pes etmemek nedir? Eğer bir şeyi çok istiyorsan, mücadele edersin, direnirsin, 'Yapacağım, başaracağım' dersin. Evet. İşte budur pes etmemek. Sen bunu bütün dünyaya kanıtladın.

"Hani hayatın anlamının kalmadığı hüznü günler vardır ya, bir yorgunluk çöker üstüne... İşte böyle günlerde yüzümde bir umutsuzluk ifadesi yok artık. 'Bugünlerin de üstesinden geliriz' diyorum. Umutsuzluk nedir bilmiyorum. Neden? Çünkü sen bize ümitsizlikle, karamsarlıkla mücadele etmesini öğrettin. Şunu anladım ki; hayatta 'imkansız' diye bir şey yokmuş meğerse...

"Ayrıca sen bunları yapabilmeyi formülünün inanmaktan ve çalışmaktan geçtiğini kanıtladın.

"Ben de büyüyünce senin gibi olmak istiyorum. Ülkemizi ele geçirmeye çalışan ülkelere aldırma-yacak ve Türkiye'mi koruyacağım. Seni hiç unutmayacağım.

"Saygılarımla,

"Berfin Serin,

"5-B, 524."•

Bayrağımız, bir bez parçası değildir. O bizim bağımsızlığımızın, özgürlüğümüzün simgesidir. O, uygarlık yolunda yürütenlerin inanç ve güven kaynağıdır. O, devletimizin ve cumhuriyetimizin batmayan güneşidir.

Bayrağımız

İçimiz, dışımız karardı. Yer, gök ölüm... Terör belası, kan içmeye doymuyor. Vatan üzerinde süregelen oyunların devamıdır, bu... Yüzyıllardır özgür ve birlikte yaşadığımız, kucaklaşıp sarmaş dolaş olduğumuz, devletin en üst mevkilerinden alkışladığımız vatandaşlarımızın içine kurt düşürenlerin vahşeti otuz bin evladımızı yüreklerimizden kopardı. Dağlar mezar oldu, bayrak kefen...

Kanlı eylemlerde dost bildiklerimizin petrole batırılmış elleri var.

İzmir'deyim. Türkiye için, uygarlık için, vatan için, bayrak için yürüyoruz. 9 Eylül 1922'yi yaşar gibiyiz. Şehitlerin ruhları,

gazilerin tekbirleriyle "Şehitler ölmez, vatan bölünmez" haykırıyla dolup taşıyoruz.

Dik başlar, gururlu bakışlar, varlığımızla bütünleşen marşlar, bayrak bayrak Atatürk heykeline doğru akıyor. Bu yürüyüş bölücü

terör örgütünü lanetlemedir. Kürt kökenli kardeşlerimize karşı değildir. Bu, sevgiye dayanan milliyetçiliğin sesidir. Hiçbir ırkçı milliyetçilikle ilgisi yoktur.

Osmanlı'da bayrağın dalgalandığı yer olan vatan, cumhuriyetle birlikte toprakla

bütünleşmiştir. Bu nedendir ki, toprağın imana gelmiş biçimi olan vatanla, bayrak ve cumhuriyet birbirinden ayrılmazlar.

Anadolu'mdan yas eksilmiyor. "Ağlamayacağım, onlara bu zevki tatırtmayacağım" diyen anneyle birlikte yürüyorum.

"Cennet kapısında şehitler

Bayrağa kanlarını verdiler"

dizeleriyle yollardayız.

Çıkar hesapları ve doyumsuz iktisatlar Türkiye'yi bir ateş çemberinin içine alma uğraşındadır.

"Yükseğe kaldır bayrağı! Çok yükselene... Öyle ki dünyanın her yerinden görülsün" sözleri içimde

Yaşamdan Gözlemler

Ali Naili Erdem

yankılanıyor. “Bey, sen de dik tut bayrağımızı” diye uyarılıyorum. Bu, tarihi uyukudan uyanışın silkinişidir.

Bu, gerektiğinde kılıç, gerektiğinde kalem olan Mehmetçik’in yetmişiki milyonla tek bir kalp oluşudur. “Tanrı’dan başka hiçbir gücün karşısında eğilmeyiz. Bu memleket bizim, bu dağ, bu taş, bu deniz bizim... Bu Türklük bilincinin şahlanmasıdır” sözleri bir üniversitelinin yüreğinden koparak kortejin üzerine yağıyor. Kadın erkek, yaşlı genç, şimdi herkes bir Mehmetçik...

Şanssızlığımız, bir yandan ülkeyi çok kültürlülük serüvenine sürükleyenler, bir yandan cemaatçi felsefeyi egemen kılmaya çalışanlar, bir yandan da Batılılaşmayı bir fetiş biçimine getirenlerin ulusal benliğimizi tahrip, ulusal birliğimizi zayıflatma uğraşlarıdır.

Yürüyüş Atatürk heykelinin olduğu alanda durdu. İstiklal Marşı’nı söylüyoruz. “Korkma sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak!”

Heyecan ve ulusal duyguların en üst noktasındayız. Bir sınıf arkadaşım yanıma geliyor ve “Yılanın başı ezilmeliydi. Yıllarca uyutulduk. ‘Kan yerde kalmaz’ dediler. Kan göl oldu. Binlerce canımız bu gölde boğuldu. Yüreğlerimiz yorgun... Artık dayanamıyorum. Bu gaflet daha ne kadar sürecek?” diyor.

Onbinlerce bayrak yüzlerimizi okşuyor.

“Bu yalnızca bir terör değildir. Bu etnik esaslı bölücülüktür. Bu büyük bir oyundur. Petrol var, yeni sınırların belirlenmesi var, yeni devletler var. Tam bir ihanet çemberinin ortasındayız” diyorum.

Bayraklarla büyüyen onbinler bayraklaşmıştır. Millet devletle bütünleşmiş, Türkiye sevgisiyle, vatan aşkıyla, bayrakla şahlanmıştır.

“Cihan vatandan ibarettir itikadımca” dizesi dilimden düşmüyor derken *“Vatan şehirleri karşımda her saat, bir bir / Fetihler ufku Tekirdağ ve sevdiğim İzmir”* dizelerindeyim.

“Uzun, ince bir yolda” olduğumuz bellidir.

“Birleşiriz bir bayrağın altında Biz Türklerin ikilik yok aslında Yanar tutuşur vatan aşkında Hepimiz bu yurdun evlatlarıyız”

diyordu Ozan Âşık Veysel.

“Utaniyorlar mı acaba?” dedim. “Bayrağa ‘Bez parçası’ diyenler, gaziye dil uzatanlar utaniyorlar mı acaba?” diye söyleniyorum.

O, bir bez parçası değildir. O bizim bağımsızlığımızın, özgürlüğümüzün simgesidir. O, uygarlık yolunda yürüyenlerin inanç ve güven kaynağıdır. O, devletimizin ve cumhuriyetimizin batmayan güneşidir. •

Yeni evli çift balayından dönmüştü. Yeni gelin, saatler önce mutfağa girmiş, yemek hazırlamaya başlamıştı. İyice karnı acıkan adam, dayanamayıp “Daha çok var mı, sevgilim?” diye sordu. Önünde yemek kitabı barıl barıl yemek hazırlayan yeni gelin bemen yanıt verdi:

“Hayır, bayatım” dedi. “Yalnızca üç satır kaldı.” •

“La Terreur” Terör

Dünyayı küçük bir köyün boyutlarına dönüştüren iletişim araçlarının son yıllarda en çok söz ettikleri “terör”ün kendi insanlık tarihiyle, adıyla Fransız Devrimi’yle yaşıttır.

“Ad babası”nın kim olduğunu da öğrenmek ister misiniz?

İster inanın, ister inanmayın, “Terör” sözcüğünün “ad babası”, Fransız Devrimi’nin ünlü adı Robespierre’dir. Çünkü bu sözcüğü yeryüzünde ilk kez, o kullanmıştır.

Robespierre’in 5 Şubat 1794’te kullandığı “Terör”ün ilk girdiği yer ise, 1798’de yayımlanan “Fransız Akademi Sözlüğü”dür. Fakat o yıl sözlüğe giren “terör”ün, son yıllarda tüm ülkelerin düşlerine giren terörle uzaktan yakından pek bir ilişkisi olduğu söylenemez. Çünkü o terörün anlamı, bugünkü terörün anlamından çok uzaktı.

O günlerin “terör”ü, Fransız Devrimi’nin belirli bir sürecini tanımlamaktadır. Jirondenler 31 Mayıs 1793’te iktidardan düşürüldüklerinde iktidar, Robespierre ve arkadaşlarının, yani Jakobenler’in eline geçmişti. Robespierre şöyle diyordu:

“Barış zamanında demokratik bir hükümetin temeli erdem ise, bir devrimin içinde demokratik

bir hükümet hem erdeme hem de teröre dayanmalıdır. (...) Terör süratli, sert ve katı adaletten başka bir şey değildir. Erdemin bir sonucudur. (...) Barışta gücünü erdemden alan halk hükümeti, devrimde, bu gücünü erdem ve terörden alır: Terörsüz erdem vahimdir, erdemsiz terör etkisizdir.”

O günlerin Fransız gazeteleri de terörü destekleyen ve hatta körükleyen yazılarla doluydu: “Kızgın demir tavında dövülmeli”, “...alçağı derhal ulusal usturadan geçirilmeli” gibi başlıklar, o günlerin gazetelerinin moda olmuş süsüydü.

Halk terörden bıkmıştı. Herkes komşusunun kendisini ihbar etmesinden korkar duruma gelmişti.

Birinde ikibini aşkın insan batıp boğulsunlar diye delik sandallara doldurulup nehre saliverilmişti. 18-25 yaşındaki tüm bekar ve dul erkekler silah altına alınmış,

Paris’te silah üretimi için açıkta çalışan yüzlerce demirci ocağı kurulmuştu. Terörün başlangıcında yayımlanan buyruk işin özünü açıklıyordu:

“Gençler savaşa gideceklerdir, evli erkekler silah yapımında ve ikmal maddelerinin ulaşımında çalışacaklardır. Kadınlar çadır ve üniforma dikecekler, hastanelerde hizmet edeceklerdir. Çocuklar eski

Evrensel Kültür

Songül Saydam

çarşaflardan sargı yapacaklar, yaş-lılar askerlerin cesaretini artırmak için krallara karşı nefret yaratmak ve cumhuriyetin birliğini koruma duygularını coşturmak amacıyla alanlara taşınacaklardır...”

Kısaca yediden yetmişe insanlara, “barut, kan ve gözyaşı” sunuluyordu. Çok geçmeden iktidar el değiştirdi. 17 bin insanı ölüme gönderen mahkemenin karşısında bu kez terörün bulucusu değil uygulayıcısı olan Robespierre ve arkadaşları vardı.

Jakoben şiddeti anlatmak için kullanılan terör (La Terreur) sözcüğünün kökeni Latince’ye dayanıyor. Latince, korkutmak, dehşete düşürmek, korkutup kaçırmak, anlamlarına gelen “terrere” sözcüğü Fransızca üzerinden dünya dillerine yayıldı ve birçok dilde, aynı kökünü koruyarak yer aldı.

Jakobenler, karşıtlarına uyguladıkları eylemi “terör” sözcüğüyle tanımladılar, karşıtlarına da “terörist” dediler. O dönemde böylesi bir anlamın sınırları içine sıkıştırılan terör, giderek bu sınırları zorladı ve sonunda kendi sınırlarından taşarak, başkalarının sınırlarına girmeye başladı.

Tarih sahnesine “kamu otoritesi”ni kurumsallaştırmak için girilen korku ve yıldırma yöntemi” olarak çıkan terör “kamu otoritesini ya da toplum yapısını yıkmak için girilen korku ve yıldırmak saçan şiddet hareketleri”ne dönüştü.

Türkçe’deki “kardeş”i “tedhiş”in de yerine geçen terörün bilinen “ilk görüldüğü yer”, bugün de en çok at oynattığı Orta Doğu’dur.

İ.Ö. I.inci yüzyılda bağnaz din adamlarının kurduğu son derece iyi örgütlenmiş, olağanüstü güçlü bir dini tarikat olan “Sicarii” Filistin’i kasıp kavurmaya başlamıştı. Bugünkü anlamıyla o günlerin teröristlerinin kullandıkları silah, giysilerinin altında sakladıkları ve adı “Sica” olan hançerdi. Sicarii örgütü, adını bu hançerden almıştır.

Tarihe geçen bir başka terör örgütü ise, iki yüz yıl boyunca İran, Anadolu ve Ortadoğu’ya “egemen” olan Haşhaşiler’di.

13’üncü yüzyılda Moğollar’ca yok edilinceye değin hükümdarlardan sıradan insanların öldürülmesinde rol alan bu örgütün adı ise, üyelerinin kullandığı uyuşturucu maddeden, “Haşhaş”tan geliyordu. Bugün İngilizce’deki suikast ve suikastçı sözcüklerinin “assassin, assassinate, assassination” kökeni de bu örgütün adından kaynaklanmaktadır.

“Haşhaşiniler”in ilk kurbanı, kurucusu Hasan Sabah’ın çocukluk arkadaşı Melik Şah’ın veziri Nizam-ül Mülk’tü.

Her zaman ciddiye alınmasına karşın uzun yıllar görmezlikten gelinen terör, 11 Eylül 2001’de New York’un en yüksek iki binasını yok ederken, kendi de varlığının zirvesine çıkıyordu. Küresel anlamda teröre, uluslararası terörizme karşı topyekün savaş, işte bu olaydan sonra gündeme geldi. Ve terörün, uluslararası politikanın bir aracı olduğu savı da bu olaydan sonra kabul edildi. •

SongulSaydam@butundunya.com.tr

İki bölümden oluşan bu dizimizde, insanlığın evrimine katkıda bulunan kişilerin önce, “insansal özelliklerini yansıtan yaşam öyküleri”ni sunuyor, sonra da ileriki sayfalarımızda, bu kişinin insanlığa katkısını açıklıyoruz.

“Bu Çocuğun Ruhunu Şeytan Satın Almış...”

Nico çok yetenekli bir çocuktur. Babası da onun bu özelliğinin ayırdındaydı ve onu çok iyi bir kemancı yapmayı amaçlıyordu. Çünkü Nico iyi bir kemancı olursa, ona da iyi para kazandırır.

Teresa, gördüğü sıkıntılı düşün etkisiyle olacak, ter içinde uyandı. Bir süre kılmadaman yattı. Sonra, gördüğü düşü bir kez daha anımsamaya çalıştı. Altı yaşındaki oğlu, inanılmaz güzellikteki bir büyük salonda, görkemli koltuğuna oturmuş kral ve kraliçenin önünde keman çalıyordu. O denli güzel çalıyordu ki, kemandan çıkan sesler kralı da kraliçeyi de sanki büyülemişti. Ama o da ne!.. Oğlunun hemen arkasında duran şeytan, bir taraftan onun parmaklarını ve kemanın yayını yönlendiriyor öteki taraftan da Teresa’ya, insanın tüylerini ürperten bir biçimde bakıp sırtıyordu. “Kemanı çalan oğlun değil, benim” demek istiyordu sanki...

Teresa, huysuz eşini uyandır-mamaya özen göstererek sessizce yataktan kalktı ve oğlunun yattığı odaya gitti. Çocuk, mışıl mışıl uyuyordu. Bir süre oğlunu seyretti. İçi sızladı. Çünkü çok küçükken geçirdiği kızamık hastalığı nedeniyle neredeyse ölüyordu zavallı... Hastalığı o denli ağır geçiriyordu ki bir ara herkes umudunu kesmişti ve ölmesini bekliyordu. Ama Tanrı yüzlerine gülmüş ve minik Nico’yu ailesine bağışlamıştı. Ancak geçirdiği rahatsızlıktan dolayı çocuk bir türlü gelişmemişti. Sopa gibi bacaklar, kısa bir boy, sıska beden üzerine ince bir boyunla oturtulmuş bir kafa, soluk ve bitkin görünümlü bir yüz...

Teresa, birkaç gün öncesini anımsadı: Ken-

İnsanlığa Adanan Yaşamlar

Yücel Aksoy

tin küçük meydanında Nico keman çalmaya başlayınca, çevresinde yavaş yavaş dinleyenler toplanmaya başlamış ve bir süre sonra büyük bir kalabalık oluşmuştu.

Herkes, çok çelimsiz olmasına karşın o denli güzel keman çalan çocuğu hayretle izliyordu. Gerçekten de Nico henüz altı yaşında olmasına karşın, deneyimli kemancıların bile çalmakta zorlanacağı parçaları büyük bir ustalıkla çalıyordu. Dinleyenler arasında bulunan yaşlı bir kadın Nico'yu uzun uzun izledikten sonra yanındakilere "Bu çocuğun ruhunu şeytan satın almış. Nasıl çaldığını görmüyor musunuz? Bunu parmak kadar bir çocuğun yapmasına olanak var mı?" dedi. Çevresindekiler de şaşkınlıkla kadını onaylar biçimde başlarını salladılar. Nico parçayı bitirip selam verdiğinde büyük bir alkış kopmuştu. Annesi de oğlunu uzaktan gururla seyretmiş, onun ileride büyük bir kemancı olması için dua etmişti.

Gerçekten de Nico çok yetenekli bir çocuktur. Babası da onun bu özelliğinin ayırındaydı ve onu çok iyi bir kemancı yapmayı amaçlıyordu. Çünkü Nico iyi bir kemancı olursa, ona da iyi

para kazandırır. Sözcüğün tam anlamıyla vicdansız, şiddet düşkünü baba, oğlunu acımasız bir disiplin içinde yetiştirmeyi üstlenmişti. Her sabah ona, bir çocuğun altından kalkamayacağı ödevler veriyor ve bunları akşam hatasız çalmasını istiyordu. Çocuğun, birbirinden zor parçaları hazırlayabilmesi için günde on saate yakın çalışması gerekiyordu. Bunca çabasından sonra çalarken bir hata yaparsa, iyi bir dayak yemesi de kaçınılmazdı. Zaten çelimsiz ve güçsüz olan bedeni bu yükü kaldıramayacak diye annesinin ödö kopuyordu.

Babasının işkenceye varan bas-kılarına karşın küçük Nico keman çalışmalarını severek sürdürüyordu; çünkü keman çalmayı çok seviyordu. Gün boyu süren çalışmalarında yorulmak nedir bilmiyordu. Annesi, bu çelimsiz bedeninin nasıl bu tempoya dayandığını, bu enerjiyi nereden aldığını bir türlü anlayamıyordu; ama oğlunun mutlu olduğunu görmekten dolayı içi rahattı. Onun birgün çok ünlü olacağından emindi.

Tüm zamanların en büyük violonisti olarak kabul edilen bu sanatçıyı daha yakından tanımak için lütfen 90'nci sayfamıza bakınız. •

Adam her tarafı dökülen, çalıştıkça acayip sesler çıkartan otomobiliyle bir benzin istasyonunun önünde zorlukla durdu ve yanına gelen görevliden şöyle bir istekte bulundu:

"Lütfen arabanın yağını değiştirir misiniz?" dedi.

Görevli arabanın çevresinde şöyle bir gezindi. Uzun uzun her tarafına baktı. Sonra da gelip müşterinin karşısına dikildi:

"Öğüt vermek gibi olmasın; ama..." dedi. "Ben sizin yerinizde olsam, yağı korur, arabayı değiştiririm..." •

Yabancı Dildeki Tabelalar Kirlilik mi, Zenginlik mi?

Son zamanlarda, Türkiye'de sayıları giderek artan yabancı dildeki tabelalarla ilgili birçok eleştiri yapılıyor. Eleştirenler "Uygun Türkçe sözcükler dururken neden öteki dillerden sözcükler kullanılıyor ki?" diye soruyor. Sözüünü ettikleri dil çoğu zaman İngilizce; Almanca, Rusça ve öteki dillerdeki tabelalar da azımsanamayacak denli fazla.

Bence dil karmaşasının birçok nedeni var. Turizmle ilgilenen kişiler yabancı dildeki tabelaların turistlerin ilgisini çektiğine inanıyorlar.

Kimileri ise dil bildiklerini bir gösteriş aracı olarak kullanıyorlar. Kimi mağaza sahipleri tabelaların kültürü ortaya çıkardığını iddia ediyorlar. Birçok genç onları moda-ya uygun buluyor.

Türkiye'ye taşındığımdan buyana yabancı dildeki tabelaları okumaya çalışırken çok eğlenmişimdir. Kimi saçma adlara ve komik sözcüklere gülüp yazım hatalarına ve yanlış dilbilgisine hayıflanmışım. Yabancı dildeki bir tabeladan etkilenecek bir mağazaya girip alışveriş yaptığımı söyleyemem. Tam aksine, çok pahalı olduğunu ya da kan-

Bir Başka Bakış

Cheryl Tanrıverdi

dırılacağını düşünerek o mağazadan hemen uzaklaştım.

Yabancı diller –özellikle de İngilizce– tüm dünyada baskın. Yeni dil karışımları için özel adlar bile var. Almanca ve İngilizce’nin karışımına “Denglish”, Hollandaca ve İngilizce’nin karışımına “Dunglish”, İspanyolca ve İngilizce’nin karışımına ise “Spanglais” adı veriliyor. Herkesin, Fransız dilinin seçkin “Fransız Akademisi” tarafından korunduğuna inandığı Fransa’da bile “Franglais” –Fransızca ve İngilizce– gelişmekte.

İki yüz yıl önce, Alman edebiyat efsanesi Johann Wolfgang von Goethe yabancı dildeki sözcüklerin Alman dilinin bir parçası olması gerektiğini; çünkü dili zenginleştireceklerini söylemişti. O günden bu yana birçok kişi, çok fazla İngilizce sözcüğün ana dillerini yok edece-

ğinden endişe ediyor. Türkiye’nin diliyle ilgili endişeleri öteki birçok ülkeninkiyle benzerlik gösteriyor. Japonya’nın yabancı sözcüklere yerli seçenekler üretmeye çalışan dil uzmanlarından oluşan bir komitesi var. Malezya, reklamcılıkta yabancı sözcükleri ortadan kaldıran kanunlar yürürlüğe soktu. Rusya, yabancı sözcük istilasını engellemek ve yazım hatalarıyla savaşım vermek için bir konsey oluşturdu. Çin yabancı argo sözcüklerden kurtulmak için girişimlerde bulunuyor. İtalyan hükümeti, uygun İtalyanca sözcükler olmasına karşın yabancı sözcük tercihinden yakındı.

Dilleri İngilizce’nin saldırısından korumak ortak bir çaba gibi görünüyor. Kimi ülkeler çareyi yönetmeliklerde ve dil polisinde arıyorlar; ancak İngilizce sözcüklerin hemen ve kesin bir biçimde yasaklanması çok güç, hatta büyük olasılıkla olanaksız da... Özellikle bu-

günün dünyasında her dil öteki dillerden, kültürlerden, teknoloji-den ve medyadan etkileniyor. Uzmanlara göre, yaşayan diller zaten zamanla değişiyor.

Türk olmayan kimi arkadaşları-mın yabancı dildeki tabelalardan etkilenip etkilenmediklerini görmek için küçük bir anket düzenledim. Uluslararası bir şirketin Türkiye’de kendi yabancı marka adıyla mağaza açmasını anlaşılabilir buluyorlar. Ancak, örneğin “Las Vegas” ya da “Star” adındaki bir Türk mağazası ürünleriyle ilgili bilgi vermediği gibi adıyla ilgi çekme şansını da yitiriyor. Öte yandan, örneğin mayo ya da ayakkabı satan bir mağaza, tabelasında bunu İngilizce olarak da belirtirse bu tür bilginin yararlı olabileceğini söylüyorlar.

Ancak, eğer tabelalar yanlış yazılmışsa ve dilbilgisi hatalarıyla doluyorsa “Reklamına bu denli az özen gösteren bir iş yerinin ürünleri de

ikinci kalitedir diye düşünürüm” diyor bir arkadaşım. Yabancı sözcüklerle değer kazandığı sanılan tabelalar kötü dilbilgisi ve yanlış yazımlarla son derece değersiz bir nesne durumuna geliyor.

Türkçe konuşsalar da konuşmasalar da tüm arkadaşlarım, ülkenin özelliğini yansıttığından Türkçe tabelaları yeğliyorlar. Türkiye’de tabelalarda kullanılan İngilizce sözcükler kimi zaman komik sonuçlar doğurabiliyor.

Kuşkusuz, “Average Kozmetik”in sahipleri tabelalarında bir futbol terimi olan “averaj”ı kastetmişlerdi. İngilizce yazmaya çalışırken ve sözcüğü sıfat olarak kullanırken, İngiliz dilini konuşanlar için “average”ın aslında “orta, vasat” anlamına geldiğinin ayırında de-gillerdi belli ki... “Doping Büfe” yasa dışı uyuşturucu depolayabi-

leceğim bir yer izlenimi bırakıyor bende. Favori tabelalarımın biri küçük bir kuruyemiş dükkanının

üzerindeki koskocaman "Nut World" tabelası. Bu dükkanlardan herhangi birine girip bir şey satın aldım mı hiç? Hayır; ancak yine de tabelalar aklımda kaldı.

Turizm söz konusu olduğu sürece, yabancı dilde düzgün yazılmış tabelalar kimi durumlarda işe yarayabiliyor; eczane ya da müze sözcüklerinin yabancı dildeki karşılıklarını yazmak gibi. Ancak bence turistler, özellikle de eğitimli ve kültürlü olanlar eşsiz bir kültürel deneyim peşinde oluyorlar. Yeni ve farklı şeyler keşfetmek amacıyla yolculuk yapıyor, yabancı bir ülkedeki dilin farklı olmasını bekliyorlar. Ben hep, saçma yabancı karşılıklar üretmek yerine kibar hizmete ve temizliğe daha fazla dikkat etmenin çok daha yararlı olacağını düşünmüştüm.

İngilizce sözcüklerin öteki dillelere zarar verdiği ya da onları zenginleştirdiği konusundaki tartışma hiç bitmeyecek. Türkiye de öteki birçok ülkeyle aynı ikileme karşısına. İngilizce'nin saldırsını durdurmak pratikte olanaksız olsa da, Türkçe'ye saygı duymak ve dili korumak adına bence kesinlikle daha fazla çaba gösterilmeli.

İlginçtir, yalnızca İngilizce tabelalarda değil, Türkçe yazılmış olan-

larda da yanlışlara rastlıyorum. Mağaza vitrinlerinde "Elaman" yerine "Elaman Arıyor"u kim bilir kaç kez

görmüşümdür. "Ayle Lokantası"nın doğrusunun "Aile Lokantası" olduğunu birisi bana söyleyene değin anlamlandırmaya çalışmışım. Büyük bir markette poğça demek olduğunu keşfetmek için yardım istemek zorunda kalmışım. Yol kenarlarındaki sergilerde "Sebz"nin "zebze, zepze, sepse, sebse" yazıları hep gülümsetir beni.

Geçen yıl Türkiye'deki özel okullardan birinin yabancı müdürü tarafından yapılan konuşmayı dinlemiştim. Okul, Türkiye'nin İngilizce eğitim verenlerin en iyilerinden biri olsa da müdür, Türk dili ve edebiyatına verdikleri büyük önemden söz etmiş, "Kendi dilini konuşamayan, yazamayan ve okuyamayan bir çocuk yabancı bir dili de iyi öğrenemez" diye de eklemişti. Bugünün dünyasında yabancı diller önemli; ancak kendi dilinizin doğru kullanımı ondan daha da önemli. Bilgiye giden yolda ilk adım o.

Her dil, o dili konuşanların kendine özgü kültürünü, tarihini ve karakterini yansıtır. Kendi dilinizi düzgün öğrenerek, dünyadaki zengin dil çeşitliliğinin korunmasında önemli bir rol oynamış olursunuz. •

Çeviri: Pelin Hazar

CherylTanriverdi@butundunya.com.tr

Tebhikeli üçgenin sınırları, Amerika'nın güney kıyılarından başlayıp Bermuda'ya uzanıyor, buradan da Küba ve Santo Domingo'nun Atlantik Okyanusu'ndaki kıyılarından geçiyordu. Kimi yazılı raporlarda da belirtildiği gibi, 13'üncü yüzyıldan son yıllara değin yüzlerce, belki de binlerce gemi, uçak ve denizaltı bu bölgede kaybolmuştu.

Bermuda Şeytan Üçgeni

Amerika'nın Venedik'i olarak bilinen ve adını, 1838'de Seminole Kızılderilileri'ne karşı savaşan binbaşı William Lauderdale'dan alan, Florida'nın 200 bin nüfuslu "Fort Lauderdale" kenti, "renkli" gecelerinden birinin yorgunluğunu henüz atıyordu.

Barları, gece kulüpleri ve "farklı cinsel tercihlere sahip insanların önde gelen tatil yörenesi" olmakla ünlü bu kent, aynı zamanda Donanma Havaüssü'ne evsahipliği de yapıyordu.

Tarih: 5 Aralık 1945 Pazartesi, saat 14:10...

Havaüssünde pist başına gelen, Avenger-torpedo tipi 5 bombardıman uçağından oluşan filo, "Uçuş/19" eğitimi için peşpeşe havalanıyordu.

Bu rutin uçuş 3 saat sürecekti.

Uçuş planına göre, 56 mil doğuya uçup, burada bomba atış eğitimi yapıp yine 67 mil doğu yönüne de-

vam edecek, sonra 73 mil kuzeye uçacak ve geriye yönelip 120 mil uzaktaki ana üsse döneceklerdi.

Hiçbiri dönemedi!..

Uçuş başladıktan 2 saat sonra, filo komutanı Yüzbaşı Charles Taylor -bölgede 6 aydan fazla uçuş deneyimi vardı- pusulasının bozulduğunu ve pozisyonunu bilemediğini rapor etti. Öteki uçaklar da benzeri aygıt arızalarıyla karşılaşmışlardı.

Havaüssündeki radyo bölümü, "kayıp filo" ile teması geçip, bulundukları yeri belirlemeye çalışıyor; ancak hiçbir çaba olumlu sonuç vermiyordu.

Pilotların karmakarışık, parazitli konuşmaları yanında, saat 18:20'de

filo komutanı Taylor'un öteki uçaklara verdiği emir, bozuk bir radyo haberleşmesi sırasında duyuldu: Komutan yakıtsızlık nedeniyle tüm uçakların eşzamanlı olarak denize iniş için hazırlık yapmasını emrediyordu.

Köşeden Bucaktan

Mehmet Muhsinoğlu

Aynı dakikalarda karadaki çeşitli radar istasyonları, "Uçuş/19" filosunun Bahama Adaları'nın kuzeyinde, Florida kıyılarının doğusunda bir yerlerde olduğunu belirledi. Ve saat 19:27'de donanmaya ait bir arama/kurtarma uçağı 13 kişilik ekibiyle birlikte havalanıp radarların belirlediği bölgeye doğru

Bu uçaktan da bir daha hiçbir haber alınamadı!..

Daha sonra Florida kıyılarından seyreden bir tankerden gönderilen raporda, saat 19:50'de bölgede bir patlamanın "açıkça" görüldüğü bildirildi.

"Uçuş/19" filosundaki 5 uçak ve 14 kişilik ekiple, donanmaya ait arama/kurtarma uçağındaki 13 denizcinin birlikte kaybolması üzerine, dönemin en büyük hava ve deniz araştırması başlatıldı.

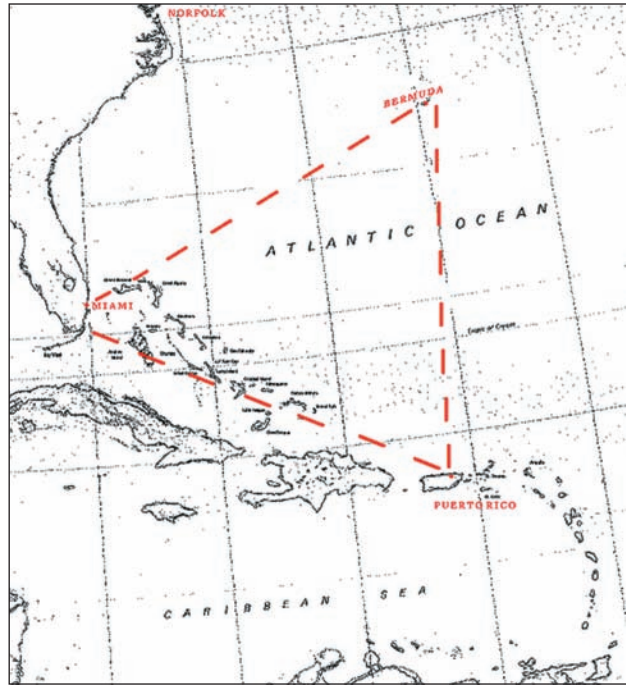
Yüzlerce gemi ve uçak, Atlantik Okyanusu, Meksika Körfezi ve Florida bölgesinin en uç noktalarına değin uzanan, binlerce mil karelik bir alanı havadan ve denizden taradılar.

Ne bir ceset, ne de en küçük bir uçak parçası bulundu.

Avenger uçaklarının bilinen olumsuz özelliği, yakıtı tükenip denize indiğinde, 15 metreye ulaşan okyanus dalgalarına karşı, hızla dibi boylamasıydı.

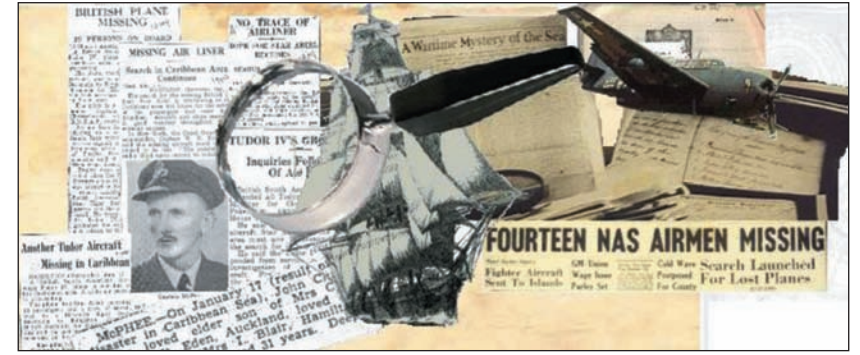
6 ton 350 kg. ağırlığındaki Avenger uçağını pilotlar, bu yüzden "demir kuş" olarak adlandırıyorlardı.

Donanma yetkililerinin, kayıp 6 uçak ve 27 kişilik ekibin kötü hava koşulları nedeniyle bulunamadığı, fırtınanın delilleri de yok

Bermuda Şeytan Üçgeni'nin sınırları, Amerika'nın güney kıyılarından başlayıp Bermuda'ya uzanıyor, buradan da Küba ve Santo Domingo'nun Atlantik Okyanusu'ndaki kıyılarından geçiyordu.

yöneldi. Üç dakika sonra bu uçaktan üsse ulaşan radyo mesajında, görev uçuşunun başladığı ve normal devam ettiği bildirildi.

"Kayıp filo" ile ilgili haberler, "Bermuda Üçgeni" ya da "Şeytan Üçgeni" efsanesinin daha da yayılıp, güçlenmesine yol açtı.

ettiği inancını korumalarına karşın, "kayıp filo" ile ilgili haberler, "Bermuda Üçgeni" ya da "Şeytan Üçgeni" efsanesinin daha da yayılıp güçlenmesine yol açtı.

Bu tehlikeli üçgenin sınırları, Amerika'nın güney kıyılarından başlayıp Bermuda'ya uzanıyor, buradan da Küba ve Santo Domingo'nun Atlantik Okyanusu'ndaki kıyılarından geçiyordu. Kimi yazılı raporlarda da belirtildiği gibi, 13'üncü yüzyıldan son yıllara değin yüzlerce, belki de binlerce gemi, uçak ve denizaltı bu bölgede kaybolmuştu.

Kötü okyanus koşullarından ya da uzaylılar ve UFO gibi "çok gizemli" nedenlerden dolayı mı, gidenler bir daha dönmüyordu?

California Üniversitesi'nden Dr. Joann Stock ve Joseph Nagy, Tokyo Üniversitesi'nden Takuji Wasda ve Japon UFO uzmanı Junichiro Nirasawa ile Junichi Yaoi, bu gizemli sorulara yanıt bulabilmek için çok çaba harcadılar.

1991 yılında Florida açıklarında, "Deep Sea" kurtarma gemisi tarafından denizin 180 metre de-

rinliğinde 5 Avenger uçağı bulundu. Ancak yapılan incelemeler sonucu, bunların "Uçuş/19" filosunun kayıp uçakları olmadığı anlaşıldı.

Arizona Üniversitesi'nden Lawrence Kusche, resmi raporların asılları üzerinde kapsamlı araştırmalar yaptı. Ulaştığı sonuçlar 1975'te "Bermuda Şeytan Üçgeni Gizemi: Çözüldü" adıyla yayımlandı. Kusche'na göre, uçak ve gemi trafiğinin hayli yoğun olduğu bu üçgende görülen kayıplar, dünyanın öteki bölgelerindeki kayıplardan daha büyük değildi. Sık görülen tropikal fırtınaların yol açtığı kayıplardan sonra yapılan baştan savma araştırmalar, örneğin bir teknenin kaybolduğu haberinin basında yayımlanmasına karşın, aynı teknenin limana döndüğünün gazetelerde yer almaması gibi nedenler yüzünden, kayıplarla ilgili abartılı bir tablo ortaya çıkıyordu.

Birleşik Devletler Jeolojik Araştırma Kurumu tarafından 1981'de

yayımlanan bir raporda ise, metan gazının suyla birleşmesi sonucu, "Blake Ridge" bölgesinde belirli aralıklarla görülen püskürmenin, gemi büyüklüğünde hava kabarcığına yol açtığı, bunun da teknelerin su yüzeyinde kalabilmesini engellediği, gemilerin böylece battığı savunuluyordu.

Kimi uzmanlara göre, hava yoğunluğunun azalmasına neden olan metan gazı, motor içinde yakıt ve hava karışımının bozulmasına, uçakların ani yükseklik kaybına ve sonuçta denize düşmesi ne yol açıyordu.

Beklenmedik fırtına ve felaket nedenleri arasında, okyanusun "Bermuda Üçgeni" bölgesindeki Golfstrim Su Akıntısı da sayılıyordu.

Bermuda Üçgeni'nde kaybolan gemi ve uçaklarla ilgili olarak ak-

Her yıl 5 Aralık saat 14:00'de, Lauderdale Deniz Üssü Tarih Derneği tarafından "Uçuş/19" anısına toplantı düzenleniyor.

la, bilime uygun ya da aykırı birçok teori ortaya atılıyor, onlarca kitap yayımlanıyor, filmler çevriliyor, ko- ca gemilerin UFO'lar tarafından "uzayın derinliklerine kaçırıldığı, zaman ötesine götürüldüğü" bile öne sürülebiliyordu.

Tüm bu teori ve söylemler ise, en deneyimli denizcilerin kafasını

karıştırmaya, sık sık paniğe kapılmalarına yetiyordu.

Florida kıyılarıyla Bahama Adaları arasında gidip gelen birçok gezi teknesinden, her yıl ortalama 8 bin yardım çağrısı alan ABD sahil koruma görevlileri, bu yaygın paniği zamanla kanıksıyorlardı.

Çünkü, bir günde ortalama 20 yardım çağrısı alıyorlar, bunların çoğu da yakıtı tükenmiş "usta" denizcilerden geliyordu!.. •

m.muhsinoglu@gmail.com

Sonradan zengin olmuş bir adam, satın aldığı büyük ve gösterişli bir çiftliği eski arkadaşlarından birine gezdiriyordu.

Tavuk kümesleri önünde yeni zengin bafifçe dudaklarını büktü ve tavukları konusunda da bilgi verdi arkadaşına:

"Bu tavuklar her gün yumurtluyorlar; ama onların yumurtalarına artık gereksinimimiz yok" dedi ve tavuklarından şikayetçi oldu:

"Ama içlerinden tekini bile bu buyundan vazgeçiremedik." •

Ankara gecelerine müzik ve eğlenceyi bir koalisyon biçiminde sunan Yavuz Yalçinkaya'nın öyküsü ilginçtir. Trajik komik ve de ender rastlanabilecek türde... Bunu, spor yöneticisi apoleti takan kişilerin sergilediği, üç perdelik bir oyun biçiminde de düşünebilirsiniz. Ağlamak ya da gülmek arasında çıkabileceğiniz ring seferlerine solugunuz yeterse...

Frankfurt'tan Mardin'e

Yavuz Yalçinkaya'yı eğlence dünyası çok iyi tanır. Başkent gecelerinin vazgeçilemeyen sanatçısı olmuştur yıllarca... Buğulu se- sini, akordeonundan çıkan ezgilerin içine gömen Yalçinkaya, bürokratların takımı olarak bilinen Gençlerbirliği'ne de delicesine âşıktır. Kırmızı-siyahlı takımın şimdiye dek hiçbir maçını kaçırmamıştır, öyle söyler. Yalçinkaya uzun yıllar spor bakanlığı bünyesinde çalışmış, yurt dışında bulunduğu görevleri sırasında yadsınmayan hizmetler vermiştir. Ankara gecelerine müzik ve eğlenceyi bir koalisyon biçiminde sunan Yalçinkaya'nın öyküsü ilginçtir. Trajik komik ve de ender rastlanabilecek türde...

Bunu, spor yöneticisi apoleti

takan kişilerin sergilediği, üç perdelik bir oyun biçiminde de düşünebilirsiniz. Ağlamak ya da gülmek arasında çıkabileceğiniz ring seferlerine solugunuz yeterse...

Almanya'nın Frankfurt kentinde görevli Yavuz Yalçinkaya bakanlığının, ataması birkaç gün önce yapılan müstesarından beklemediği bir telgraf alır:

"Mardin'e tayin edildiniz stop... 48 saat içinde yeni görevinizin başında olunuz stop..."

Yalçinkaya'nın düşünmeye bile zamanı yoktur. Onun için belirlenen saatte Mardin'e ulaşabilmek en büyük istektir. Eşyalarını hızla toplar, saatine bakar otomobilini çalıştırır ve yola çıkar. Münih kentine geldiğinde, birtakım hesaplar yapar. Kırksekiz saat gibi bir zaman dilimi içinde, yüzlerce

Sporun Dünyası

Metin Gören

kilometreyi yutarak Mardin'e nasıl ulaşacaktır? Dört ülkeden geçecek, pasaportunun rengi yeşil de olsa, Türk insanına çıkarılan zorlukları kendisi de yaşayacaktır.

Yalçinkaya ölüme adeta meydan okuyarak gelebildiği Zagrep kentinde postaneye gider, müsteşarına bir telgraf gönderir:

"Şu anda Zagrep kentindeyim stop... Geride 33 saatlik bir sürem kaldı stop... Emirlerinizi konsoloslukta bekleyerek alacağım stop..."

Ankara'dan gelen yanıt biraz daha serttir:

"Zaman sürekli aleyhinize işliyor stop... Derhal yola çıkınız stop..."

Yalçinkaya ecele dans ederek ve çoğu zaman da randevudan kıl payı kurtularak, sınırlardan olabildiğince hızlı bir biçimde geçer. Ankara'da kısa bir soluklanma molası verir ve 62 saat sonra atandığı Mardin'e sabahın alacakaranlığında ulaşır. Otomobilini il spor müdürlüğünün bahçesine çeker, uykuya dalar gider. Uyandığında kentte mesai çoktan başlamıştır. İl müdürüne gider, konuyu anlatır. Müsteşara da Mardin'e ulaştığını bildiren yeni bir telgraf çeker:

"32 saatlik bir gecikme ile Mardin'e ulaştım stop... Görevimin ne olduğunu bilmiyorum stop... Yeni talimatınızı bekliyorum stop..."

Bir otele yerleşir Yalçinkaya... Bakanlıktan gelecek telgrafi beklemeye başlar. 24 saat sonra yanıt gelir:

"Döngel Mağarası'na tayin edildiniz stop... Yarın görevinizin başında olunuz stop..."

Yalçinkaya, Mardin kentinin taş sokaklarında saatlerce dolaşır ve sonra sokak kenarında duran bir kayaya yığılırcasına oturur, hıçkırığa hıçkırığa ağlar.

Gece yarısına çeyrek var. Uyumak üzereyim. Telefonum çaldı, santral memuresi soruyor:

"Metin Gören misiniz?..."

Yanıt sonrasında telefon bağlanıyor, Mardin'den arıyorlar. Yalçinkaya karşımda... Ben onu Frankfurt'ta biliyorum. Sürgünle karışık bir atama tanımında bulunuyor. Doğrusu pek anlaşılır gibi değil... Sonra, Döngel Mağarası'nın nerede olduğunu soruyor, Mardin kentindeki yetkililer bilmiyorlarmış. "Döngel adını spor teşkilatında sıkça duyarım. Kahramanmaraş kenti sınırları içinde bir dağ beldesiymiş, anlattıklarına göre, sürgün yeriymiş" diyorum.

Görüşmeden sonra Yalçinkaya yeni müsteşarına bir telgraf daha gönderiyor:

"Döngel'e geldim stop... Emirlerinizi bekliyorum stop..."

Yavuz Yalçinkaya, birkaç gün sonra Ankara'ya geldi. Sürekli gülüyordu. Sesini tonlayarak gülüyordu. Genco Erkal'ı anımsadım.

"Bir Delinin Hatıra Defteri" oyununda sık sık attığı kahkahalarını anımsadım. Yalçinkaya gidecek kahr yükledi. Ve cebinden bir kağıt parçası çıkardı. Bu bir telgraftı ve sayın müsteşarından geliyordu:

"Döngel'e ulaştığınızı öğrendim stop... Görevden alındığınızı üzüntüyle belirtirim stop..."

Döndü geldi Yavuz Yalçinkaya, Döngel Mağarası'ndan... Buğulu bir ses geliyordu uzaklardan... Akordeondan çıkan tatlı ezgiler şarkıyla bütünleşiyordu. Bir hüznün şarkısıydı bu:

"Gurbet elde bir bal geldi başıma / Ağlama gözlerim Allah kerimdir..."

Buğulu ses ve dökülen nağ-

meler bana hiç yabancı gelmedi. Bu ses Frankfurt, Mardin ve Döngel Mağarası şeytan üçgeninde sürgün deplasmanına çıkan ve aradan yıllar geçmesine karşın, görevden alınışının denklemini çözemeyen bir spor adamına aitti; Yavuz Yalçinkaya'ya... •

MetinGoren@butundunya.com.tr

Elinin "sıkı"lığıyla ünlü bir adam, diş ağrısının geçmesini birkaç gün bekledikten sonra dayanamayıp doktora gitti. Doktor adamı muayene ettikten sonra hangi yöntemle dişinin çekilmesini istediğini sordu:

"Hangi yöntemi kullanmamı istersiniz?" dedi. "İlaçlı mı çekeyim, ilaçsız mı?"

Adam bu iki yöntem arasında ne ayırım olduğunu öğrenmek istedi:

Doktor açıkladı:

"İğne yaparsam acı duymazsınız; ama 80 YTL alırım. İğnesiz çekersem 40 YTL alırım; ama biraz acı duymazsınız."

Canının acısına dayanamayan adam hemen kararını açıkladı:

"Aman doktor bey" dedi. "Kaça olursa olsun, acı duymayayım, bana yeter."

Doktor iğneyi yaptı, uyuşturucunun etkisini iyice göstermesi için bir süre yandaki odada oturmasını istedi. Ancak bir süre sonra çağırınca adamın gittiğinin ayırdına vardı.

Akşamüzeri doktor, muayenehanesi caddenin tam karşısında olan meslektaşıyla telefonda konuşuyordu. Meslektaşı tam telefonu kapatırken o gün yaşanan ilginç olayı doktorla da paylaştı:

"Bugün çok ilginç bir şey oldu" dedi. "Bir basta geldi ve adamın azı dişini uyuşturucu iğne yapmadan çektim, bana mısın demedi!" •

Küçük Meltem, koşarak eve döndü ve annesine bir kuşkusunu açıkladı:

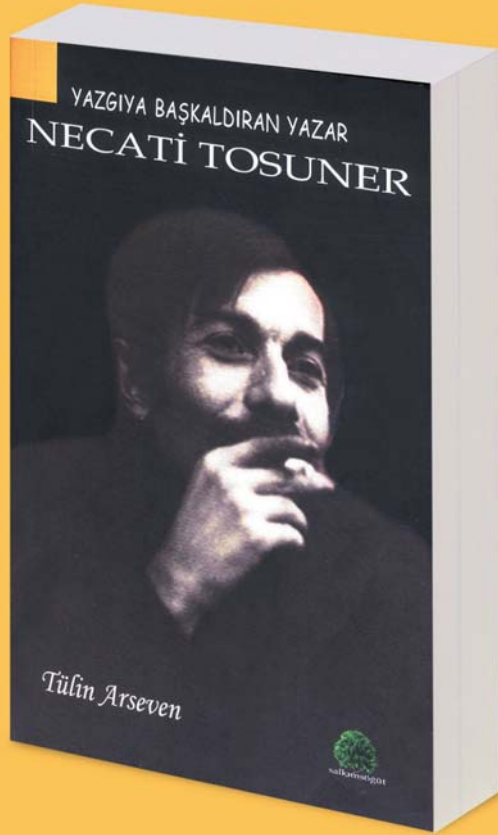
"Anneciğim" dedi. "Bizim kasap, eşinin bir kız çocuğu doğurmasından hiç memnun değil."

Annesi küçük kızın bu sözlerine çok şaşırıldı:

"Nereden anladın bunu?" diye sordu.

Küçük Meltem bu kuşkusunun nedenini tane tane açıkladı:

"Çünkü dükkanının vitrinine 'Küçük bir erkek çocuk aranıyor' duyurusu yapıştırmış..." •

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

*Hacopulo Pasajı eski Pera'nın
günümüze renkli bir uzantısıdır!*

Beyoğlu'nun Ortasında Bir Bebek Hastanesi

Bakmayın kapısının üstünde “Danışman Geçidi” diye yazdığına... Benim için orası kırk yılı aşkın bir zamandan buyana hep “Hacopulo Pasajı”dır.

Sözünü ettiğim yer, Beyoğlu'nun en eski, en renkli, en güzel geçitlerinden biri...

“Kırk yıllık” dediysem, hani sözün gelişi... Aslında tam 136 yıllık bir geçittir burası... Hatta belki daha da eski! “136 yıllık” dedim; çünkü binanın iç tarafındaki alınlığında 1871 tarihi okunmakta... Bu da Beyoğlu'nu bir baştan ötekiye yakıp kül eden müthiş 1870 yangınından bir yıl sonra yapıldığına işaret etmekte...

Bilmem ki doğma büyüme İstanbullu olup da o pasajdan bir kez olsun geçmemiş olanlara ne ceza vermeli! Zemine döşeli yumurta benzeri taşları, tam orta

yerindeki havagazı feneri, yanı başındaki bekçi kulübesi, bir kenardaki bayrak direği ve de sıra sıra küçücük dükkanlarıyla eski Pera'nın günümüze gerçek bir uzantısıdır bu geçit... Meraklısına, aramamaları için geçidin girişinin Galatasaray'daki Yapı ve Kredi Bankası'nın tam karşısında olduğunu haber verelim. Girişteki kapı numarası, 116!

İstiklal Caddesi'ni Meşrutiyet Caddesi'ne bağlayan Hacopulo Hanı'nın içinden geçen bu pasaj, Galatasaray'dan Tünel yönüne gidenlerin, en kısa yoldan Tepebaşı tarafına geçmelerini sağ-

lar. Sizin adımlarınızla bilmem; ama asker adımıyla 100 adım kaddır. Ortasında hayli geniş bir avlusu vardır. Avlunun sol kenarındaki merdivenler sizi “Panaya Maria”, yani Meryem Ana Ortodoks Kilisesi'ne çıkarır. Ne yazık

Özlemin Tadı Başkadır

Eser Tutel

Yaklaşık 10 yıl önce Hacıpulo Pasajı... Orta yerdeki havagazı feneri henüz sökülüp yok edilmemiş.

ki son kırk, elli yıldan buyana han da, geçit de hayli ihmal edilmiş durumdadır. Bilgisizce girişilen onarımlarla da orijinal görünümünden çok şey kaybetmiştir. Yine de Beyoğlu'nun Pera dönemi günümüze yansıtan ilgi çekici köşelerinden biridir.

Ilkokul öğrencisiydim; ama bu geçidin 1940'lı yıllardaki durumunu çok iyi anımsıyorum. Aslında, ansiklopedilerde, anı kitaplarında daha eski dönemlerine ilişkin pek çok bilgi var. Ne zaman yapılmış? Zaman içinde buradaki dükkanları, mağazaları kimler mekan tutmuş? Kimler, gelmiş, kimler geçmiş, hepsi var...

Geçidin yer aldığı Hacıpulo Hanı, meğer 1850'lerin yapılmış. Yaptıran kişi, eski Beyoğlu'nun, yani o zamanki adıyla Pera'nın en zengin para babalarından İstanbul-

lu bir Rum tüccar: Hacıpulo... Harcamakla bitmeyecek bir servetin sahibi olan bu kişi tutmuş, Beyoğlu'nun en merkezi yerinde üç ana yapıdan oluşan bu kâgir hanı yaptırmış. Sözüünü ettiğim Hacıpulo Pasajı, işte bu hanın içinden geçmekte... Yarısının üstü kapalı, yarısının üstü açık...

Hanın açılış töreni 1871 yılının 15 Nisan günü yapılmış. Neredeyse tüm Beyoğlu bu açılışa hazır bulunmuş. Bir şaşaa, bir gösteriş ki, demeyin gitsin! Hanın üst katları konut olarak kullanılması amacıyla yapılmış, zemin kat ise o zaman da baştan sona boydan boya hep iş yeri... Ama nasıl iş yeri? İplikçisinden şapkacısına... Gömlekçisinden çantacısına, içerde ride yok yok!

13 numaralı dükkan Ahmet Mithat Efendi'nin matbaasıymış. Namık Kemal, 1872'de cuma ve pazar dışında her gün yayımlamaya baş-

Meşrutiyet Caddesi girişinden Hacıpulo Pasajı... Havagazı fenerinin cam bir globu var.

ladığı "İbret" gazetesini bu matbaada dizdirip bastırmış. O günlerde Jön Türkler gelir, bu matbaada buluşurlar, görüşürler, dertleşirler, aralarında "N'olacak bu memleketin hâli?" diye tartışırlarmış.

Dönemin ünlü kuaförlerinden Valentin Kardeşler de iş yerlerini bu pasajda açmışlar. Tıpkı tanınmış halı tüccarı Filipoviç, erkek terzisi Fokolo, özel olarak Paris'ten getirdiği somya ve karyoları pazarlayan Neyrat gibi... Ve de tüm Pera'da eş, benzeri olmayan bir restoran: Kanelos...

Bir de küçük bir opera tiyatrosu varmış Hacıpulo Hanı'nın içinde: Çuhacıyan Tiyatrosu! Çuhacıyan mı kim? Tam adıyla Dikran Çuhacıyan, Ermeni asıllı bir sahne müziği bestecisi... Doğumu, ölümü 1836-1898... En tanınmış yapıtı, "Leblebici Horhor Ağa" adlı ünlü müzikli sahne oyunu... "Arif'in

Hilesi", "Köse Kâhya" gibi daha başka müzikli sahne oyunları da var. Yapıtları yalnız yurt içinde değil, yurt dışında da defalarca temsil edilmiş.

Pasajın ilgi çekici mağazalarından biri de 1869 yılının sonlarına doğru açılan "Salle Adam" adlı müzik mağazasıymış. Pasajın Tepebaşı çıkışına yakın yerde açılan bu iş yerinde başta telli sazlar olmak üzere her türden müzik aygıtı müzikseverlerin beğenisine sunulmuş: Kemanlar, viyolalar, cellolar, kontrbaslar... Ayrıca, her türden nefesli sazlar: Flütler, klarnetler, obualar, fagotlar... Bu iş yerinde tüm bu müzik aytıklarının bakımı ve onarımı da yapılmış. Ve de, istek üzerine Paris gibi, Viyana gibi, Milano gibi Avrupa'nın müzik merkezlerinden büyük fedakârlıklarla özel olarak nota da getirtilmiş.

Tabii, burada ünlü maestroların genç yeteneklere keman, piyano dersleri de verdiklerini ekleyelim. Binanın üst katı zaman içinde küçük bir konser salonu biçimine getirilmiş. Bu küçük salonda oda müziği konserleri de verilmiş, resitaller de... Sizin anlayacağınız, Salle Adam, o tarihlerde gerçek bir müzik cenneti haline gelmiş. Adeta bir konservatuar! 1940'lı yılların sonlarında, ben ortaokuldayken hanın içinde çıkan yangında pek çok müzik aytığı yarak ortadan kalkmıştı da piyasada bir süre ne doğru dürüst keman bulunmuştu ne yayı, ne notası ne de aksesuarları...

Başlangıçta pasajın karşılıklı iki sıra biçiminde uzanan dükkanlarında daha çok tuhafiyeciler sıralanmıştı. “Dükkan” dedimse, kapısını açıp içeriye gireceğiniz geniş bir mekan değil! Dükkan sahibinin tezgâhının gerisinde ancak kendisinin ayakta durabileceği darlıkta sıra sıra, hücre hücre iş yerleri... Büyükçe dükkanlarsa daha çok ortadaki avlunun çevresindeymiş... Tıpkı günümüzdeki gibi...

Bilmem ki, günümüz gençlerinin tuhafiyecinin ne olduğuna ilişkin bir fikirleri var mı? Bu dükkanlarda “tuhaf şeyler” değil, düğme, kopça, çıtçı, fermuar, iplik, astarlık kumaş, çorap mendil gibi “tuhafiye” malzemesi satılır. Hatta, yerine göre her türden terzi malzemesi de... Bu dükkanların sahiplerinin çoğu, işlerinin ehli Rum vatandaşlarım.

Geçitte zaman içinde tuhafiyecilerden başka erkek terzileri,

“Modistra” denen kadın terzileri, ayakkabı ve çizme yapımcıları, model çizimcileri, perukçu, korseci, manifaturacı, fes kalıpcısı ve ütücüsü, kürkçü ve de bir aralar nefis tereyağlarıyla ün yapmış bir şarküteri bulunmuş. Bu arada tıbbi aygıtlar satıcısı ile bir de cenaze levazımatçısı!

Günümüzde Beyoğlu'nda bilmem ki hâlâ cenaze levazımatçıları kaldı mı? Kalmışsa, bile pek göz önünde olduklarını sanmıyorum. Yakın zamana değin daha çok Rum ve Ermeni azınlığa hizmet götüren bu cenaze levazımatçıları, cenazeyi Hristiyan dininin geleneklerine göre hazırlar, kilisedeki ayini düzenler ve de defin törenini kusursuz bir titizlikle gerçekleştirirlerdi. Sözü ettiğim bu cenaze levazımatçısı, geçidin Tepebaşı tarafına açılan üstü kemerli kapısına yakınmış, üstüne haçlar çakılı simsiyah tabutlar dükkanın dışında, kapının yanı başında, yan yana duvara dayalı durur, gelenin geçenin içini karartmış.

Benim Hacıpulo Pasajı ile ilgili anılarım; ancak 1940'lı yılların başlarına değin gerileyebiliyor. Hadi bilemediniz 30'lu yılların sonlarına... Yani, daha çok Nazi ordularının Trakya sınırımıza yığınak yaptığı, geceleri pencerelerin siyah perdelerle örtülerek karartma uygulandığı, her gün çeyrek vesika ekmeğinin bile fırınların önünde, itiş kakış alınabildiği yıllara...

O yıllarda da Hacıpulo Pasajı'nda tuhafiyeciler, ibrişimciler, şapkacılar, düğmeciler işlemeciler çoğunlukta. Galatasaray tarafın-

dan girişte sağdaki dükkanda her türden terzi malzemesi satılırdı: Mezura, kopça, çıtçı, iğne, yüksük ve rengarenk iplikler... Metre ile satılan lastikler... Hem bel için, hem çorap için... O zamanlar çoraplar lastikli olmadığı için ya diz üstünde lastikle tutturulur ya da jartiyer giyilirdi. Renk renk, her genişlikte kurdeleler... Ekstrafor denilen şeritler, danteller, fistolalar... Ayrıca mantolar, tayyörler ve erkek ceketleri için gerçek ipekten çok kaliteli astarlıklar... Sonraları, bunların yerini daha ucuza satılan naylon kumaşlar almıştı.

Sağdan ikinci dükkandaysa pamuk ya da yün şiltelere kılıf yapmak için çizgili ya da düz kumaşlar, amerikan bezi, pazen, basma, tülbent gibi şeyler satıldığı gözlerimin önüne geliyor. Bitişindeki dükkan, bir Rum kadının sahibi olduğu şapkacı dükkandı. Burada hazır şapka da satılırdı, sipariş üzerine ısmarlama şapka da yapılırdı. Tabii, şapkaya konulacak kurdele, çeşitli süsler, tüyler, tüller –ki bunlara “vualet” denirdi– gibi hepsi de Avrupa'dan getirilmiş özel şapka aksesuarları da bulundurulurdu. Hemen yanında, gelinlik başı, tül, tacı ve gelinin eline

alacağı çiçek buketini yapan biri vardı. Tüm bunları sipariş üzerine yapar hazırlardı.

Karşı tarafta da en başta, sağ baştakinin benzeri bir dükkan vardı. Birinde olmayan ötekinde bulunurdu. İkisinde de satılan malzeme bir

*Kafe de var, nikah şekercisi de...
Şapkacı da var, kitapçı da...*

fazla, iki eksiğiyle aynıydı. Fazla olarak içeride “İbrişim” denen renk renk ipek iplikler göze çarpardı. Dükkandakiler, müşterinin hangi

renkten, kaç gram ibrişime gereksinimi varsa, çıkık benzeri bir aygıtla hemen sararak veriverirdi: Çoksa makaraya, azsa, boru biçimine getirdiği bir kartonun üzerine sarıverirdi. Orada bir de perdelerde kullanılmak üzere kordoneler yapıldı. İsteyen püskülünü de ondan alırdı.

Onun yanındaki dükkan ise işlemeciydi. Maki-neyle yapılan bir işle-meler elbiselerde, örtülerde süs olarak kullanılırdı. Kumaşların kenarlarına piko da yapılırdı, etekler için plise de... İpek ya da yünlÜ, hangisi olursa, verev kumaş üzerine "pli soley" denen pli çeşidi bir zamanlar çok modaydı. Pasajın kemercisi de çok ünlüydü. Hem hazır kemer satardı hem de ısmarlama olarak kumaş ya da deriden özel kemerler yapardı.

Geçidin ilgi çekici dükkanlarından biri de modelcilerdi. Bunlar model dergileri de satar, isteyene modelin kopyasını da çizip verirdi. Bilmem ki, Beyoğlu'nda buradakilerden başka yerde de model çizicileri var mıydı? Dükkanları, az önce dediğim gibi; ancak kendilerinin zar zor sığabilecekleri denli, daracıktı. Model çizdirmeye gelen hanımlar, işleri bitene değin çaresiz sabırla dükkanın önünde ayakta beklemek zorunda kalırlardı.

Modelciler, o yıllarda Avrupa'dan model dergileri kolay gelmediği için, müşterilerine özel olarak getirttikleri dergileri gösterirler, beğendirdikleri modelin üzerine yarı saydam bir kağıt koyarak o elbiseyi, tüm ayrıntılarıyla

kopya çekerlerdi. Üstelik de müşterilerinin isteklerine göre gerekli değişiklikler ve yenilikler yaparak... Model dergilerinin arasında özellikle iç çamaşırı, el işleri, yün modelleri için hazırlanmış olanları da vardı. En tanınmış modelci, biri kız, öteki erkek iki Rum kardeşin dükkanıydı.

Bir de çorap çekiciler... İkinci Dünya Savaşı'nın bu yokluk yılları, kadın çorapları hem çok pahalıya satılmaya hem de kaliteli olanlarının zor bulunmaya başlandığı yıllardı. Kadın çorapları kaçtığı zaman tortop edilip yallah çöpe atılmaz, çorap çekicilere götürülerek kaçan iplikler bir güzel çektilirdi. Böylece bu çoraplar üstelik de çok ucuza yeniden kullanılabilir duruma getirilirdi. Beyoğlu'nda bu işi yapanların hemen hemen hepsi de genç Yahudi kızlarıydı. Bunlar her kaçan iplik başına çok cüz'i bir para alır, böylece kadınların savurganlık yapmalarının önüne geçerek ülke ekonomisine, kararı kararınca da olsa, bir katkıda bulunurlardı.

Çoğu tuhafiyeci olan bu dükkanların önleri hep açıktı. Arkalarında sıra sıra raflar... Küçükçük küçük kutular... İçlerinde incikler, boncuklar... Kışları, geçidin bir kapısından ötekine baca gibi çeken buz gibi bir yerde çalışmak hiç de kolay değildi.

Bir dönem Galatasaray tarafındaki kapıya iki kanatlı, hem içeriye, hem dışarıya açılıp kapanan camlı bir kapı konduğunu anımsıyorum. Ama neye yarar? Kolay iş değildi, kışları eli titreyerek hanım-

lara model çizmek, düğme beğendirmek, ibrişim, çıtçı, kopça, boncuk, payet gibi bir sürü ıvır zıvrı bulup onları memnun etmek! En zor yanı, bulduğunuz malzemeyi hepsi de birbirinden titiz olan hanım müşterilere beğendirmektir!

Günümüzde de buradaki dükkanların çeşidi fazla değişmedi. Geçenlerde pasajdan geçerken özellikle dikkat ettim; bakın, bugün pasajda hangi dükkanlar yer almakta: Çantacı, kafe, kitapçı, anorak ve mont imalatçısı, şapkaçı, it-riyatçı, gömlekçi, kitapçı, resimci, tuhafiyeci, düğmecici, takıcı, nikah şekeri satıcısı, kasketçi, anahtarlıkçı, eşarpçı, eteklikçi, oyuncakçı, pantoloncu ve bir de restoran... Ortadaki meydana, renkli reklam şemsiyelerinin gölgesinde, aralarında sohbet dalan kıslı, erkekli civil civil gençler...

Düşünüyorum da, zaman içinde yok olan iş yerlerini gözlerimin önüne getirmekte zorlanıyorum. En başta 38 numaradaki Bay Dacat Güler'in ecza deposu zamana yenik düşen iş yerlerinden... Dacat Güler, ünlü foto muhabiri, siyah-beyaz fotoğrafın büyük ustası Ara Güler'in babası... Bir zamanlar, Rum kilisesine çıkan merdivenlerin başında bir piyano onarım ve akortçusu vardı ki, o da çoktan tarihe karıştı. Trençkot terzisi Minas da yok ki üzerimize mum gibi oturacak ısmarlama bir yağmurluk diktirelim! Anania Restoran da yıllar önce kapılarını kapattı, gitti. Girişte, hemen sağdaki tuhafiyeci Stamat Efendi de epey var ki dünyası-

nı değiştirdi. Aynalı Pasaj'dan buraya nakleden eski İstanbul beyefendisi Ara Dolanyan da yok artık... Bekçi kulübesinin de yerinde yeller esmekte! Bayrak direğinin de, havagazı fenerinin de... N'olurdu bari onlar yerinde kalmış olsaydı!

Gerçekten, Hacopulo Pasajı'nda yok olup giden ilgi çekici dükkanlardan biri de avlunun sol köşesindeki bebekçi dükkanı... Rum kadınların çalıştığı bu iş yeri aynı zamanda bir bebek hastanesiydi! Sakın bu hastaneyi, Şişli'deki tarihi Etfal Hastanesi gibi bir çocuk hastanesi sanmayın! Yalnızca oyuncak bebeklerin hastanesiydi burası! Kafası kopan, kolu çıkan, bacağı kırılan türlü çeşitli bebekler hemen bu bebek hastanesine getirilir, tez elden onarılması için oradaki anlayışlı bir bebek onarımıcısının usta ellerine emanet edilirdi.

Dükkan her türden bebeklerle doluydu: Taş bebekler, bağ bebekler, bez bebekler, Arap bebekler, sarışın bebekler, esmer bebekler, yürüyen bebekler, gözlerini açıp kapatan bebekler ve kim bilir daha ne çeşit bebekler... Henüz teyp bandı bulunmadığı için yalnızca konuşan, şarkı söyleyen bebekler yoktu!

Bebeğinizin gözlerinin rengini değiştirmek mi istiyorsunuz? Ne renk istediğinizi söylerdiniz, hemen değiştirirlerdi! Elâ ise elâ, mavi ise mavi... Bir kenarda hazır bebek elbiseleri de satılırdı. Arzu eden bebeğine istediği renk ve modelde elbise de diktirilebi-

lirdi. Ne yazık ki bu dükkan zaman içinde kapandı, yerine Ermeni bir kürkçü gelerek kendi iş yerini açtı. Daha çok mantoların, tayyörlerin istenilen yerine kürk aksesuarlar yerleştirmekte üstüne yoktu!

Bir tanıdığımız anlatmıştı: Kızının çok sevdiği bir bebeği varmış. Ama çocuk işte, oynarken nasıl olduyorsa kafasını kopartıvermiş! Küçük kız iki gözü, iki çeşme! Üzülmesin diye bebeği alıp hemen bu bebek hastanesine götürmüşler. Durumdan anlayan usta, onlara üç, dört gün sonra bebeğin hazır olacağını söylemiş.

Almaya gittikleri zaman bir de ne görsünler: Bebeğin kafası ta-

kılmış, üstü başı temizlenmiş, elbisesinin yırtıkları, sökükleri dikilmiş, mis gibi olmuş da, yalnız şu farkla: Sarı saçlı, mavi gözlü kafasının yerinde yumuk yumuk bir Arap bebek kafası yok mu!

Varın siz tahmin edin, önce şaşırıp kalan, sonra da hüngür hüngür ağlamaya başlayan küçük kızın düş kırıklığını!•

Yazarın özel notu: Pasajın, yan yana sıralanan dükkanlarla ilgili ayrıntılı bilgileri veren değerli dostum, sayın Aliye Gültekin (Güvenç) hanımefendiye şükranlarımla...

EserTutel@butundunya.com.tr

Necla Hanım doktoruna dert yanıyordu:

"Doktor bey" dedi. "Kurufasulyeyi çok seviyorum diye eşim bana 'Deli' diyor."

Doktor bu sözlerle çok şaşırıldı:

"Ne denli saçma bir şey size söylenenler" dedi. "Kurufasulyeyi ben de çok severim."

Necla Hanım bu sözlerle çok sevindi ve hemen doktorunu evine yemeğe davet etti:

"Gerçekten mi?" dedi. "Öyleyse bir gün bizim evimize yemeğe gelmelisiniz. Evde tüm dolaplarım ve çekmecelerim kurufasulyeyle dolu..."•

Bir adam otomobil galerisine geldi ve alçak sesle konuşmaya başladı:

"İki hafta önce bu otomobili satın aldığım zaman bana, kırılan parçanın yerine memnuniyetle yenisini vereceğinizi söylemiştiniz..."

Mağaza müdürü adamın sözünü kesti:

"Gayet tabii, efendim" dedi. "İsteğiniz parçayı söyleyin, hemen verelim."

Adam yine alçak sesle sürdürdü konuşmasını:

"İki adet kaburga kemiği, bir sol göz, üç metre vücut derisi, iki azı dişi, iki köprücük kemiği ve bir de kulak memesi istiyorum..."•

Bu topraklarda Niko'larla, Hüseyin'lerle, Manol'larla, Manuel, Sabri, Andon, Kadri'ler ve Artin'lerle birlikte yüzyıllarca yaşadığımız dostluğumuzun varlığını kanıtladık, duymak isteyene de, duymak istemeyene de...

Kimine Göre "Hayrat" Kimine Göre "Hayret"

Alexander Graham Bell 1870 yılında telefonu bulduğunda, bu buluşuyla insan yaşamında yepyeni bir milat oluşturacağını elbette düşünemiyordu bile...

Tarihin yaşamını "İsa'dan Önce" ve "İsa'dan Sonra" diye iki bölüme ayıran insanoğlu, Graham Bell'in buluşundan sonra ise kendi yaşamını "Telefondan Önce" ve "Telefondan Sonra" diye ikiye ayırdı.

Ben bu bölme işlemini, iznimize sığınarak, biraz daha ileri götürüyorum ve yaşamımızın "Telefondan Sonra"ki dönemini de ikiye ayırıyorum:

İşte modern miladımızın öncesi ve sonrası:

"Cep Telefonumuzdan Önce" ve "Cep Telefonumuzdan Sonra"...

Şimdi anlatacağım öykü, İsa'nın doğumuyla başlayan miladımızdan 2007 yıl sonra, Graham Bell'in telefonu buluşuyla başlayan miladımızdan 137 yıl sonra ve benim kendi buluşum miladımızdan 10 yıl sonra bir akşamüstü, cebimdeki telefonumun acı acı çalmasıyla başladı.

Arayan, artık eskiyen ve değişen mahallemizden kalan ve kendi hiçbir zaman değişmeyen, hiçbir zaman eskimeyen eski arkadaşım Artin'di.

Eski mahallemizin mirası beş altı kişiyle, ertesi gün öğleden sonra hal binasının kapısı önünde buluşacağımızı haber veriyordu.

Hem Nalına Hem Mihnına

**Metin
Atamer**

Artin, tüm mahalle halkının çok iyi tanıdığı, üstelik çok da sevdiği çok iyi bir insandı. İki kız kardeşi vardı. Biri Kalyopi diğeri Stella... Her ikisi de çok güzel kızlardı. Stella, Kadri ile çok yakın arkadaştı. Hangisinin "aptallığından" olduğunu bilmiyorum; ama sonunda bu güzel yakınlığın nedense mutlu sonla noktalanmadığını biliyorum.

Kadri, mahallemizde "Esas" adıyla tanındı. Bu takma adı ona, Nico takmıştı. Hüseyin ve Semih'le birlikte "Esas", mahallemizin en yetenekli sporcusuydu. Takım arkadaşlarıyla birlikte Beykoz çayırında idmana giderler, idman sonrası caminin yanındaki pastacıda açlıklarını giderirlerdi.

Caminin tam karşısında, yolun öteki köşesindeyse küçük bir kilise vardı. Dört yanı yüksek duvarlarla çevrili olduğundan, duvarların ötesinde içeride nasıl bir dünya olduğunu bilmezdik.

Manol, mahallemizin genç kuşağı içinde yaşı en büyük olanımızdı. Boş zamanlarında bahçevanlık yapardı. Onun elinin değdiği bahçelerdeki çiçekler, yeşillikler sanki daha bir başka renkte olurlardı.

Manol hepimizle arkadaştı; ama onun en yakın arkadaşı, Andon'du. Kimbilir, birbirine yakın yaşları, onları arkadaş olarak da birbirine yakınlaştırmıştı.

Mahallemizde hepimiz birlikte de çok mutluyduk, tek tek de çok mutluyduk. O güzel günlerimizi, bir süre sonra, kötü günlerimize izledi.

Önce Semih'i kaybettik. Onun

acısını beynimizle yüreğimiz arasında öğütüp toza dumana dönüştürmeden, Andon'u da kaybettik.

Çok geçmeden anladık ki, yalnızca Semih'le Andon'u kaybetmekle kalmamışız, onların kaybıyla neşemizi de, birlikte mutluluğumuzu da, tek tek mutluluğumuzu da kaybetmişiz. Mahalle takımımızın idman sahası Beykoz çayırı eski yeşilliğini kaybetti, pastanemiz eski tadını kaybetti.

Hal binasının sokağını düşününce, uzaktan gördüm Artin'i... Arabamı, halin karşısında bir yere bıraktım, koşarak gittim yanına, kaybolmuş günlerimizin özlemiyle ben onu kucakladım, o beni kucakladı. Koca bir teneke vardı yanında... Zeytin getirmiş.

Beş on dakika içinde, eski mahallemizin mirası öteki arkadaşlarımız da geldiler. Kimi bir teneke peynir getirmişti, kimi arabasının arka koltuğuna yükleyebildiği yarım çuval bulgur, kimi bir koca teneke helvayla gelmişti.

Pastanenin yanındaki fırından, benim arabanın bagajını tıka basa dolduracak denli taze ekmek aldık; tenekeleri, bulgur çuvalını Niko'nun arabasına yükledik, itişe sıkışa hepimiz benim arabaya dolduk ve... Öteki arabaları bırakıp iki araba peşpeşe caminin kapısına gittik, beklemeye başladık. İçeride ikinci namazı kılınıyordu.

Hüseyin ile Niko, ellerindeki açacaklarla tenekeleri açtılar. Biraz sonra içeride namaz bitti, cemaat birer ikişer camiden çıkmaya, bizim beklediğimiz dış kapıya doğru gel-

meye başladı. Ellerimizdeki naylon torbalara ayrı ayrı zeytin, peynir, helva koyuyor, bulgur dolduruyor, camiden çıkan her kişiye ellerimizle ikram ediyorduk.

O gün arife günüydü, yarın bayramın ilk günü olacaktı. Biz, eski mahallemizin eskimeyen eski arkadaşları o gün, cami kapısında biraraya geldik, Semih'imizin ve Andon'umuzun ruhları için, mahallemizin yeni insanlarına ikram-

da bulunarak bir yandan onların bayramlarını kutladık, bir yandan da o iki eski mahalle arkadaşımızın ve... Bu topraklarda Niko'larla, Hüseyin'lerle, Manol'larla, Manuel, Sabri, Andon, Kadri'ler ve Artin'lerle birlikte yüzyıllarca yaşadığımız dostluğumuzun varlığını kanıtladık, duymak isteyeneye de, duymak istemeyene de...•

MetinAtamer@butundunya.com.tr

Haydarpasha Garı'ndan kalkan tren Erenköy'e doğru yol alıyordu. Zayıf, yaşlı bir kadın bilet denetimi yapan tren görevlisine sordu:

"Evladım, pencereyi kapatabilir misin?" dedi. "Yoksa bu rüzgar beni öldürecek."

Görevli tam pencereyi kapatacakken şişman, yaşlı bir hanım pencerenin kapatılmamasını istedi:

"Sakin ha, lütfen bunu yapmayın" dedi. "Pencere kapanırsa havasızlıktan boğulurum."

İki kadın arasında "Pencere kapansın", "Hayır kapanmasın" tartışması başladı. Uzunca bir süre onların giderek şiddetini artıran bu tartışmasını dinleyen bir başka yolcu görevliye şöyle bir öneride bulundu:

"Beyefendi, önce pencereyi kapatın şişman hanım havasızlıktan boğulsun" dedi. "Sonra pencereyi açın zayıf hanım rüzgardan yaşamını yitirsin. Ve böylece biz de sakın bir yolculuk yapabilelim."•

Bir gazeteci, arkadaşına çalıştığı gazeteyi göklere çıkartarak övüyordu:

"Her konuda birinciyiz" dedi. "Haberleri bizden önce veren bir başka gazete daha bulunduğunu kimse iddia edemez."

Arkadaşı gazetecinin bu sözlerini onayladı:

"Haklısın" dedi. "Bunu tartışmasız kabul ediyorum."

Gazeteci, iddiasının onaylanmasından memnun oldu. Tam gururlu bir biçimde söze başlayacakken arkadaşı kendi sözünü tamamlamadı:

"Yalnız şunu da kabul et ki" dedi. "Verdiğiniz yanlış haberleri düzeltmekte de sizden daha çabuk hareket eden bir başka gazete yok..."•

Güneşli bir gündü. Kadın parkta yanında oturan adama “Bakın, salıncakta sallanan şu kırmızı kazaklı çocuk benim oğlum” dedi. Adam gülümseyerek “Güzel bir oğlunuz var” dedi. “Öteki salıncaktaki mavi kazaklı çocuk da benim oğlum...”

Sonra saatine baktı ve oğluna “Sanırım artık gitme zamanı” diye seslendi.

Çocuk salıncakta yükselirken babasına “Beş dakika daha baba, lütfen yalnızca beş dakika daha” diye karşılık verdi.

Adam başını “Peki” anlamında sallayınca çocuk neşeyle sallanmaya devam etti. Dakikalar sonra adam ayağa kalkarak tekrar seslendi oğluna:

“Artık gidelim mi, ne dersin?”

Çocuk yine gitmeye isteksiz, “Ne olur baba, beş dakika daha, lütfen, beş dakika daha” diye bağırdı.

“Beş Dakika Daha Baba”

Gönderi: Halil Can -
Bütün Dünya•

Sonunda kadın dayanamadı ve sesinde gizli bir hayranlıkla “Ne denli sabırlı bir babası-nız” dedi.

Adam kadına gülümseyerek “Sabır değil yaptığım” dedi. “Büyük oğlumu geçen yıl burada sarhoş bir sürücünün çarpması sonucu kaybet-tim. Buraya yakın yolda bisiklet sürüyordu. Ona yeterince zaman ayıramamıştım. Oysa şimdi onunla beş dakika daha fazla birlikte olabilmek için herşeyi yaparım. Aynı hatayı yapmayacağı-ma söz verdim kendi kendime... O her ‘Beş da-kika daha baba’ dediği zaman, oyun oynamak için beş dakika daha kazandığını düşünüyor, oysa ne biliyor musunuz işin gerçeği? Onu oyun oynarken beş dakika daha fazla izleyebiliyorum. İşte bu yüzden asıl kazanan benim.”•

Yaşamımızın “Yaşlanmak istediği-miz” tek dönemi, çocukluğu-muzdur. Fakat o dönemde yaş-lanmanın adı yaşlanma değildir, “büyü-mek”tir. Gerçek anlamı “Ah bir yaşlan-a-bilsem...” olan isteğimiz o dönemde yü-reğimizden, “Ah bir büyüyebilsem...” sözüyle geçer.

Çocukluk dönemimizin on yaşımı-zın altında olduğumuz bölümünde “büyümek” isteğimiz o denli yoğun-dur ki, yaşımızdaki buçukları hesaba katmayız, bir sonraki yaşımıza ulaştı-ğımızı kabul ederiz.

O dönemimizde bize sorulan “Kaç yaşındasın?” soru-sunu hiçbir zaman “Dörtbuçuk yaşım-dayım” diye yanıtlamayız. Dörtbu-çuk yaşındaki bir çocuğa sorulan “Kaç yaşındasın?” sorusunun yanıtı her zaman, “Beş yaşındayım”dır.

Otuzaltıbuçuk yaşımızda bu soru-yu kesinlikle “O-tuztyedi” olarak ya-nıtlamayız.

Otuzaltıbuçuk yaşımızdaki “Kaç yaşındasın?” sorusunun yanıtı, el-bette “Otuzaltı”dır.

Sonra “onüç”ümüze geliriz; ama yüreğimizin ulaşmak istediği yaşımız hep, “onbeş”tir.

“Nasıl olsa bir gün onbeş olacağım” diyerek sabretmeye karar verdiğimiz günden bir hafta, on gün sonra bir de bakmışız, “onsekiz”imize gelmişiz.

Bir kutlama töreninde duyduğumuz sözler gibi okşayıcı gelir kulağımıza “on-sekiz” sözcüğü...

Alkışlarla karşılanmayı hak eden bir sözcüktür “Onsekizimdeyim” sözcüğü...

İnsan Ne Zaman

...ve Nasıl Yaşlanır?

•Barış Mete -
Bütün Dünya•

Sonra işler nedense biraz ters gibi gider... Matematiğin basamaklarına birşeyler olur ve... Aaaa... Sıranın aradaki rakamlara gelmesini beklerken bir de bakarız, bir anda "otuz"umuza gelivermişiz.

Artık işin pek eğlenceli tarafı kalmamıştır. Onsekiz yaşındaki arkadaşlarınızın yüzlerinin asıldığını görür; ama önceleri bunu üzerinize almazsınız. Daha sonraları ayırdına varırsınız o yüzlerin neden asıldığını...

Otuz yaşında olduğunuz için onsekiz yaşındakiler onlarla oturmanızdan sıkılıyorlarmış meğer...

Kendi kendinize "Ama ben daha dün onsekizimdehydim... Ne zaman geldim otuzuma?" diye söylenirken bir de bakmışsınız kırkınıza gelmişsiniz ve...

Heeey, o da ne? Frenler tutmuyor... Ellinize doğru yola çıkmışsınız, ellinize yaklaşıyorsunuz...

Nasıl da kayıp gidiyor, herşey...

"Elliye geldim, hani gerçekleştirmek istediğim düşlerim?" demeye zaman kalmadan, "Altmış oldum" diyorsunuz, daha sonra "Yetmiş merdiven dayadım" diyorsunuz...

Seksen nasıl da rahat karşılanmış insanı meğer... Artık hemen her gün, bir önceki günün aynı... Öğle yemeği yeniliyor, yemek üstü kahvesizliğe alışmak için biraz çaba harcıyor, sonra bir saat, kimbilir belki iki saat "Şekerleme" mi diyelim, "Öğleden sonra uykusu" mu diyelim, işte öyle dinlenmeye çekiliyor insan... Herşey aynen dün

olduğu gibi, yarın olacağı gibi...

Bir dakika, bir dakika... Ortada gerçekten bir yanlışlık var...

Onsekiz yaşına yeni girmiştim, kendimi birden otuzuma buldum. "Neler oluyor?" demeye zaman bulamadan kırkıma geldim, ellimi geçtim ve altmış oldum.

Peki o merdiveni ne zaman dayadım ben, yetmişime? Ya seksene kim getirdi beni?

Ama doksanları çok sevdim. Bana "Kaç yaşındasın?" diye sorduklarında şimdi, "Yalnızca doksaniki" diyorum.

Doksanların en güzel yanı, bir an önce yüze ulaşma isteği ve umudu... Yüz yaşına ulaştığımda, önüme çıkan herkesin bana yaşımı sormasını bekleyeceğim.

"Kaç yaşındasın?" diye sorsunlar bana, bakın ne yanıt vereceğim onlara:

"Yüzbuçuk" diyeceğim. "Yüzbuçuk yaşımdayım..."

Şaşıracaklar bu yanıta.

"Neden yüz değil de, neden yüzbir değil de yüzbuçuk?" diyecekler.

Ben de gülerek bakacağım onların yüzlerine:

"Ben dörtbuçuk yaşındaki çocuk muyum ki size beş yaşımdayım diye karşılık vereyim?" diyeceğim... "Ben tamı tamamına tam yüzbuçuk yaşımdayım... Her gününü, her saatini, her dakikasını yudum yudum tadararak, duyumsayarak yaşadım ben bu yıllarımın..."

Tanrının, hepinize sağlıklı bir "yüzbuçuk" yaş vermesini dilerim. •

"Yaşam aynı yaşam... Kırk yıl öncede de yaşam koşullarının zorlaştığından söz eder, yakınırdı millet... Çocuklarsa yine oyuncaklarıyla mutlu olurdu. İnan, pek bir şey değişmedi. İnsanlar görmek istediklerini görüyor, o kadar..."

Atlıkarıncanın Neşesi

•Dr. Mehmet Uhri - Bütün Dünya•

Kızımın ısrarıyla gitmiştik, Bakırköy, Carousel Alışveriş Merkezi'ne adını veren, atlıkarıncanın yanına... Atlıkarınca için artık büyümüş olduğunu söylememe karşın kabul ettirememiştim. Biletini alıp kendinden yaşça hayli küçük çocuklarla birlikte atlıkarıncaya binmiş, ağzında balık tutan kedi figürünün üzerine oturmuştu. Alışveriş merkezi her zamanki hareketliliğini yaşıyordu. İnsanlar genellikle telaşlı, kimisi ise sakin, mağazaları dolaşıyordu. Kenardaki banklara oturup çocukların neşeye hareketlenmesini bekledikleri atlıkarıncayı izliyordum. Az sonra yanıma gelen yaşlı beyefendi izin isteyip bankın ucuna ilişti. O da torununu bindirmişti, atlıkarıncaya... Çalan zille birlikte dönmeye başlayan atlıkarıncadan neşeli çığlıklar yükseldi. Yanımdaki beyefendi torununa el salladı. Üzerine oturduğu tavşanın kulaklarına sıkı sıkı tutunan torun ısıltı-

lı, mutlu gözlerle dedesine gülümseyerek karşılık verdi.

Beyefendiyle göz göze geldik: "Hey gidi hey..." dedi. "Yoktu, bizim çocukluğumuzda böyle oyuncaklar... Eskiler iyi bilir. Bakırköy'de doğup büyüyenlerin atlıkarıncası banliyö treniydi. Trenle gider gelir, kapılardan sarkar, azıcık heyecan yaşar mutlu olurduk. Şimdi şu güzelliğe bak. Nasıl da mutlular."

Günün koşuşturması, hep bir yerlere geç kalma endişesi, kafamdaki sorunlarla boğuştuğum için rahat olamadığımı, çocukların o anki mutluluğunu, boş vermişliğini hafiften kıskandığımı duyumsadım.

"Torununuz çok mutlu görünüyor" dedim. "Böyle bir dedesi olduğu için hayli şanslı."

"Ben de çok seviyorum, torunumu. 'Yaşlandığında insanı yaşama bağlar' derlerdi. Gerçekten de öyleymiş. Buraya her hafta geliyoruz. Sanki ben onu değil de o beni getirip gezdiriyor. Hiç

sıkılmadan birkaç kez biniyor atlıkarıncaya... Ortalığın تنها olduğu bir sabah ısrar ederek beni bile bindirdi."

"Çocukların neşesine, mutluluğuna bakınca dünyayı unutuyor insan" diye karşılık verdim. Bu sırada yanımdaki banka yine çocuklarını atlıkarıncaya getirmiş elleri kolları paketlerle dolu iki hanım oturdu. Çocuklar biletlerini almış, atlıkarıncanın durmasını bekliyordu. Hanımlarsa paketlerini karıştırıp aldıklarını birbirlerine gösterme derdindeydi.

Yaşlı beyefendinin eliyle atlıkarıncada neşeyle çığlık atan o küçük çocukları gösterip "Ah beyim" dedi. "İnsanlara mutluluğu unutturdular. Tu kaka oldu, mutluluk... Mutlu olan bile saklar, 'Mutluyum' demeye korkar oldu. Herkes hep kötü bir şey olacak beklentisi ile yaşıyor."

"Sahi, neden böyle oldu?"

"Nedeni var mı? Gazetelere bir göz at, televizyonlara bak anlarsın. Bir tane iyi haber, insanı mutlu eden program göremezsen, hep kötü haberler anlatılırsa insanlar daha da kötüsünü bekler elbet. Kötü haberlere, felaketlere alıştırdılar, korkularına terk ettiler milleti..."

"Yani?"

"Çevrendekilere bak. Hep kötü bir şey olacakmış, başına felaket gelecekmiş beklentisiyle yaşıyor insanlar... Çok gülmeyi bile gelecek kötü haberin işareti olarak görüyorlar. Kıyamet bekliyor gibiler. Yaşadıkları en küçük aksiliği de bekledikleri o kendi ki-

yametlerinin başladığına yoruyorlar. Kendi kızım bile böyle... Çocuk iki hışırmaya görsün hemen en kötü hastalıkları aklına getirip ağlayan, sıkılan annelerden oldu. İyi düşünüp, iyiye yoran kalmadı, unutturdular."

"Haklısınız; ama yaşamın zorlaşmasının, daha acımasız olmasının da payı var bu durumda sanırım."

Biraz da içerlemiş ifadeyle yüzüme baktı:

"Yok beyim, yok" dedi. "Yaşam aynı yaşam... Kırk yıl önce de yaşam koşullarının zorlaştığından söz eder, yakınırdı millet... Çocuklarsa yine oyuncaklarıyla mutlu olurdu. İnan, pek bir şey değişmedi. İnsanlar görmek istediklerini görüyor, o kadar..."

Bir süre sustu. Sonra yavaşlama-ya başlayan atlıkarıncayı gösterdi:

"Baksana, çocukların sevincine" dedi. "O denli mutlular ki, günün kötü geçeceğine artık onları inandıramazsın. Kabul etmesi zor; ama şu çocuklar gibi mutlu olmayı beceremiyoruz, o kadar... Büyümek diye çocuklara yutturduğumuz da böyle bir şey. Hep kötü bir şey olacak beklentisiyle kendimize acımak kolayımıza mı geliyor ne?"

Atlıkarınca yolcularını alıp yeni turuna hazırlanıyordu. Kızım ile yaşlı beyefendinin torunu yanıma geldiler. Torun dedesinin elini çekiştirerek "Dedeciğim, karnım acıktı. Hamburger alalım mı?" diye sordu. Dedesi ayağa kalkıp torunun elinden tuttu. Ayrılmadan önce döndü. Kararlı ifadeyle "Biliyorum bu millet to-

runumu da kendine benzetecek. Mutsuz etmeye çalışacak; ama kararlıyım, gücüm yettiğince torunumla birlikte olup onun çocukluğunu mutluluk içinde geçirebilmesine yardımcı olacağım. Bunu yapacağım ki, torunum büyüyüp kendini mutsuz duyumsadığı anlarda teselli olabilmemesine yetecek denli çocukluktan anımsayacak bir şeyler

kalabilsin. Çocukluğundan kalma o amaçsız, art niyetsiz hatta nedensiz mutluluğu unutmasın. Haydi kal sağlıcakla." dedi ve neşeli gözlerle bakan torununa sarılıp asansöre doğru yürüdüler.

Atlıkarınca yine neşeli çığlıklarla dönmeye başlamış çocuklar el sallıyordu. Yandaki bankta oturan hanımların alışveriş muhabbeti ise pek bitecek gibi görünmüyordu. •

Yataklı vagona bileti olan yolcu, tren görevlisini yanına çağırarak Lyon'da kendisini uyandırmasını rica etti:

"Uykum çok ağırdır" dedi. "Uyanamazsam kompartımana girerek beni sarsın. Yine de uyanmazsam bavulumla birlikte beni trenden atın. Zabmetinize karşılık size şu 100 frankı veriyorum."

Görevli parayı aldı, teşekkür edip gitti, yolcu da uyudu. Uyanınca Lyon'u çoktan geçmiş olduklarının ayırdına vararak yeniden görevliyi çağırdı:

"Sizinle akşam konuşmamış mıydık?" diye sordu. "Beni niçin uyandırmadınız?"

Görevli yolcunun söylediklerine çok şaşırdı:

"İyi de..." dedi. "Benden bir şey istememiştiniz ki..."

Yolcu iyice sinirlendi:

"Ne demek istiyorsunuz, siz?" dedi. "Bir yolcunun size 100 frank verdiğini, Lyon'da zorla da olsa uyandırılmak istediğini unuttunuz mu, yoksa?"

Görevli durumu anlamıştı, hemen kendini savunmaya başladı:

"Unutur muyum, biç?" dedi. "O yolcu beni ne denli uğraştırdı, bir bilseniz... 'Ben burada değil, Marsilya'da ineyeğim' diye direndi, bağırıp çağırdı. Onu bavuluyla birlikte trenden atana kadar canım çıktı." •

Genç adam, güzel bir kızla evlenmek istiyordu. Yakın arkadaşı o kızı bir erkek öperken gördüğünü yemin ederek söyleyince evlenmekten vazgeçti.

Uzun bir süre sonra yakın arkadaşı o kızla evlenince bu duruma çok sinirlendi:

"Yalan söylemeye utanmıyor musun" diye sordu. "Başkasının öptüğü bir kızla niçin evleniyorsun?"

Adamın yakın arkadaşı kendinden emin biçimde yanıt verdi:

"Ben ne yalancıyım ne de başkasının öptüğü kızı aldım" dedi. "Yalnızca babası tarafından alından öpülürken gördüğüm kızla evlendim." •

İnsanlığa
Adanan
Yaşamlar

Paganini, yaşamı boyunca, bestelerin hepsini kendisi için yapmıştır. Hiçbir zaman yapıtlarını satıp para kazanma derdi çekmeden, gönlünce bestelemiştir. Ve her bir bestesi, çalınması birbirinden zor yapıtlardır.

Şeytan'ın Öğrencisi: **Niccolo Paganini**

Müzikseverlerin “Şeytan'ın Öğrencisi” diye adlandırdığı ve tüm zamanların en büyük viyolonisti olarak kabul edilen Nicolo Paganini, 27 Ekim 1782'de İtalya'nın Cenova kentinde doğdu. Teresa ve Antonio Paganini'nin altı çocuğundan biriydi. Bebek denilecek yaştaiken geçirdiği kızamık nedeniyle zayıf, hastalıklı bir yapısı vardı ve bunun sıkıntısını tüm yaşamı boyunca çekti.

Oğlunun müziğe yeteneği olduğunun ayırdına varan babası, onu çok küçük yaşta keman çalmaya yönlendirdi. Altı yaşına dek müzik eğitimini babasından aldı. Oğlunu çok acımasız bir disiplinle eğiten babası onu durup dinlenmeden çalıştırıyor, en küçük bir hatasında da şiddetle cezalandırıyordu. Nicolo ne denli iyi eğitilirse o denli gelir sağlayacağı inancındaydı.

Antonio Paganini, artık oğluna kendisinin verebileceği birşey kalmadığını anlayınca onu profesyonellere teslim etmeye karar verdi. İlk öğretmenleri Giovanni Servetto ve Giacomo Costa ile inanılmaz ilerleme gösterdi Nico-

lo... Henüz 8 yaşındaydı ki ilk keman sonatını yazdı. Altı ay sonra Pleyel'in konçertosunu, kilisede verdiği konserde başarıyla çalıp takdir kazandı.

1795'te yani 13 yaşındayken Cenova Tiyatrosu'nda olağanüstü başarılı bir konser veren Nicolo, o tarihten sonra üstün yeteneğini tüm müzik dünyasına kabul ettirip “harika çocuk” olarak anılır oldu.

1797'de Nicolo büyük bir turneye çıktı. Milano, Bologna, Pisa ve Floransa'da verdiği konserlerde, olağanüstü çalış tekniğiyle dinleyenleri şaşkına çevirdi. Bu turnede eline iyi de para geçmişti. Artık kendi ayakları üzerinde durabileceğini, kemaniyla para kazanmakta da zorlanmayacağını anlayan Nicolo, babasının baskısından bir an önce kurtulmak için evinden ayrılıp özgürlüğünü ilan etti.

Baba baskısından kurtulup özgürlüğe kavuşması, Nicolo'nun başını döndürdü. Henüz 16 yaşındaydı. Bir tarafta kadınların ilgisi, öteki taraftan kumar denilen illet, onu hızla batağa sürüklemeye başladı. Elinde avucunda ne varsa hızla eriyip bitti. Son olarak, ken-

disi için para makinesi olan kemanını da kumarda kaybetti. Ertesi gün konsere çıkacaktı ve ünlü virtüozun kemanı yoktu. Ne acınacak bir durum!.. Yardımına yakın dostu Mösyö Livron yetişti, kendisine ait "Guernerius" marka kemanı ona ödünç verdi.

Konser yine çok başarılı geçmişti. Paganini'nin sanatına hayran olan Livron o gece de konseri huşu içinde dinlemişti. Konser sonrasında, Guernerius kemanı geri verip teşekkür etmek isteyen Paganini'ye Livron şöyle dedi:

"Bu keman bende kaldığı sürece hiç değer ifade etmez; ama senin elinde paha biçilmez oluyor. Lütfen bunu benim değersiz bir armağanım olarak kabul et."

Livron'un bu jesti karşısında Paganini hem çok değerli bir keman sahibi oldu hem de kendisine para kazandıracak bir enstrümanı kumar denilen illet nedeniyle kaybetmenin acısını tatmış biri olarak kumar oynamaktan kesinlikle vazgeçti.

1801-1805 yılları arasında Paganini ortadan kayboldu. Bu süre içinde Toscana'lı bir soylu bayanla birlikte olduğu sanılıyor. 1805 yılında tekrar konser salonlarına döndü. O yılın sonunda, Napolyon'un kız kardeşi olan Lucca Prensesi Elisa Bonaparte Baciocchi, Paganini'yi sarayın başkeman-cısı olarak görevlendirdi. Büyük deha burada kaldığı sürece, onu sanatının doruğuna taşıyacak birçok beste yaptı.

Sarayda bir taraftan beste çalışmaları yaparken, öteki taraftan bir

markizin de gönlünü çalmaya çalışıyordu. Genç kadına aşkını kanıtlayabilmek için, kemanın yalnız iki teliyle çalınan bir konçerto besteledi. Bu yapıta hayran kalan markiz "Olanaksız başardınız; ama bir tel dehanızı göstermek için size yeterli değil mi?" diye sorunca, Paganini hemen o gece, kemanın yalnızca dördüncü teli için bir sonat besteledi ve ona "Napoleon" adını verdi.

1813 yılına değin sarayda kalan Paganini, prenses ile bozuşunca bu görkemli yaşama da veda etmek zorunda kaldı.

Paganini, olağanüstü başarılı bir müzisyen olmasının yanı sıra, çok zeki biriydi. "Şeytan" lakabını halk boşuna takmamıştı ona... Örneğin, sonradan havanın bozup fırtına çıkacağını duyumsadığı güzel bir gecede, büyük bir kilisede bir konser verdi. Konser başında tatlı melodilerle dinleyenlerin gönlünü yıkayan Paganini, yavaş yavaş ritmi hızlandırdı.

Öyle ki parçanın sonuna doğru notalara gök gürültüleri ve şimşekler de katılınca kiliseyi dolduran dinleyenler korkulu gözlerle sahnede saç başı dağılmış, kendini kaybetmiş sanatçıya bakıp istavroz çıkarmaya başladı. Konser bitip de dinleyenler kendilerini dışarı attıklarında bu kez de onları bardaktan boşanırcasına yağın yağmur şaşkına çevirmişti. "Bu adam gerçekten de şeytanın yardımcısı mıydı?" Konser sırasında Paganini keman çalarken başından dumanlar çıktığını gördüğünü iddia eden bir dinleyici, yandaşlarına bu soruyu soruyordu.

Paganini, 1824 yılında Napoli'de Antonia Bianchi adlı bir şarkıcı ile gönül macerası yaşadı. İlişkileri ilk zamanlar gizliydi. Sonra, konser afişlerinde Antonia ile Paganini'nin adı yan yana yazılmaya başladı. Ve 23 Temmuz 1825'te, adını Alexander koydukları bir oğulları oldu. Fakat çok geçmeden şeytan ruhlu dahi, Antonia'yı başka kadınlarla aldatmaya başladı. Paganini, Antonia ile hiç evlenmedi; ama oğluna duyduğu aşırı sevgi ve ilgiyi hiçbir zaman eksik etmedi.

1 825-1828 yılları arasında, sağlık sorunları nedeniyle, konser vermek için İtalya'nın dışına çıkamadı; ama sanki bunun acısını çıkarmak istercesine 1828 yılı Ocak ayında Viyana'da başlayan konser serisi 6 yıl sonra 1834 Eylül ayında Paris'te noktalandı.

Paganini önce Viyana'ya gitti. Beethoven'ın ölümü üzerinden çok az bir süre geçmişti ve Viyanalılar başka bir dahiyi dinlemeye hazır değildi. Ama Paganini bu kentte, kararlaştırılan 5 konser yerine 42 konser verdi.

Turne büyük başarıyla sürdü. Weimar'da Goethe'nin karşısında çaldı. Varşova'da, konser bittiğinde onu çılgınca ayakta alkışlayanlar arasında Chopin de vardı. Frankfurt'ta Schumann'ı kendine

hayran bıraktı. Fransa'da verdiği her konser için ücretini artırdı. İngiltere kralının ona, sarayda özel bir konser vermesi için dolgunca bir ücret önerisini az bulup bunun üç katı bir para isteyince kral kabul etmedi. Paganini de "Madem bu kadar para veremiyor, o da herkes gibi konserime gelsin" diyecek denli şımarı. Bunu duyan Londralılar, onu yuhalamak için

konser salonunu doldurdular; ama Paganini, kemanından çıkan sihirli melodilerle onları da kendinden geçirdi. Konser bittiğinde salon alkıştan yıkılıyordu.

Turnenin son ayağı Paris'ti. Paganini, Paris'te yaşayan Hector Berlioz'u ziyaret ederek, elindeki çok değerli Stradivarius kemanı için bir beste yapmasını rica etti (Bakınız: Bütün Dünya sayı

2007/06, sayfa 115). Berlioz da, solo viyola partilerle süslediği “Harold İtalya’da” yapıtını besteledi. Ama ne yazık ki yapıt, dört yıl sonra seslendirilebildi.

O gün dinleyenler arasında Paganini de vardı. Konser bitiminde Berlioz’un yanına gelerek ona olan hayranlığını dile getirdi ve bestecinin elini öpmek istedi. Ertesi gün de Berlioz’a 20 bin franklık bir çek göndererek ona teşekkür etmiş oldu. Paganini gibi parayı seven birinin bu denli büyük miktarda para göndermesi, Hector Berlioz’un sanatsal kişiliğine de verdiği değeri göstermesi bakımından anlamlıydı.

Elli yaşına geldiğinde ölüm korkusuna kapıldı. Çok geçmişti ki gırtlak kanseri olduğu anlaşıldı. Artık konser veremiyordu. Para kazanma hırının da önüne geçemiyordu. Bu nedenle Paris’te bir kumarhane açmaya karar verdi. “Casino Paganini” o dönemin en modern kumarhanesi olacaktı ve burada ayrıca büyük çapta konserler de düzenlenecekti. Ama proje başarısızlıkla sonuçlanıp Paganini’nin büyük paralar kaybetmesine neden oldu.

Paganini yaşamı boyunca sağlıklı, sıkıntılı günler geçirdi. Hastalığı atak yaptığı sıralarda yüksek ateş nedeniyle bitkin düşüp uzun süre çalışamaz duruma geliyordu.

Yiyeceklerine çok dikkat ederdi ve katı kuralları olan diyet uygulardı. Örneğin gün boyu biraz çorbadan başka birşey yemezdi. Bir fincan çikolata, bir fincan papatya çayı içerdi. Çok uyurdu; çünkü bedeninin buna gereksinimi vardı.

Olağanüstü hassas kulakları vardı. Çok uzaktaki fısıltılı konuşmaları rahatlıkla duyardı. Aksine, yüksek sesle konuşma onu çok rahatsız ederdi. Kaprisliydi, kurallara uymazdı. Kuralları kendi koyardı. Üstüne başına, giyimine de hiç özen göstermezdi.

Arkadaşları yine de onu çok severlerdi; çünkü ağzı sıkıydı, sır saklama konusunda herkesin güvenini kazanmıştı.

Yaşamı boyunca, bestelerin hepsini kendisi için yapmıştır. Hiçbir zaman yapıtlarını satıp para kazanma derdi çekmeden, gönlünce bestelemiştir. Ve her bir bestesi, çalınması birbirinden zor yapıtlardır.

Paganini’nin, 30 yaşından sonra çok ender pratik çalışma yaptığı söylenir. Tekniğini oturtmuş bir sanatçı olarak kendinden emindi. Gerçekten de tüm konserlerinin birbirinden başarılı geçmesi de bunun kanıtı olsa gerek.

Konser sırasında onun birçok yeteneğine tanık olmuştu dinleyenler... Örneğin kendinden geçmiş biçimde çalarken tellerden birinin, ikisinin, hatta üçünün kopması onun için hiç önemli değildi. Tek telle bile konseri tamamlayabilirdi.

O kurlarımız bilir, çalgıların tellerini parmakla çalmaya “pizzicato” denir. Ve örneğin keman çalarken normalde sol el kemanı tutarken sağ elin özellikle işaret parmağıyla tellere dokunularak ses çıkartılır. Paganini, sol el ile pizzicato yaparak seyirciyi büyülüyordu.

Paganini, doğaçlama çalmada da olağanüstü başarılıydı.

1839 yılında sağlığı iyice bozuldu. Havası iyi gelir düşüncesiyle Marsilya’ya, oradan da Nice’e gitti. Ama bir türlü toparlanamıyordu. Sürekli öksürüyordu. Sesi de tümüyle kaybetti. 27 Mayıs 1840’da Nice’de yaşama veda etti.

Ölümünden birkaç gün önce Nice piskoposu Paganini’yi ziyaret ederek günah çıkarmasını önerdi; ama o reddetti. Çünkü ölmeyeceğine inanıyordu. Öldükten sonra da aynı piskopos, Paganini’nin Hristiyan mezarlığına defnedilmesini kabul etmediği için ceset birkaç gün öldüğü evin mahzeninde korundu. Fakat Nice’liler, cesedin bulunduğu evden garip ışıklar, es-

rarengiz inilti ve tüyler ürperten sesler geldiğini iddia ettikleri için, tabut gizlice Cenova’daki doğduğu eve doğru yola çıkarıldı. Bu kez Cenova’lılar yakınmaya başlayınca tabut, bir papazın kabul etmesi sonucu Villa-Franca’ya getirilip toprağa verildi.

Paganini’nin ölümünden beş yıl sonra oğlu, papaya başvurarak, ünlü viyolonistin bir Hristiyan mezarlığına gömülmesi iznini aldı. Tüm zamanların en iyi viyolonisti böylece son durağı olan Villa Giona yakınlarındaki bir kilisede toprağa verildi. •

YucelAksoy@butundunya.com.tr

Recep yakın arkadaşı Hüsnü’yü yemeğe çağırmıştı.

Yemekten sonra ikisinin de tanıdığı bir adamdan söz açıldı. Hüsnü, Recep’in ailesinin yanında, o kişi hakkında yakası açılmadık bir küfür savurunca Recep de “Terbiyesiz” diyerek arkadaşını evden kovdu.

Aylar sonra, kızlarından biri gelin olurken Recep yakın arkadaşını düğüne davet etti. Hüsnü de geçmişte yaşanan o üzücü olay nedeniyle açılan aralarının düzeldiğine inanarak düğüne katıldı.

Recep, yakın arkadaşına damadını tanıştırdı. Başbaşa kaldıklarında da Hüsnü’den damadıyla ilgili ne düşündüğünü öğrenmek istedi:

“Söyle bakalım, Hüsnü’cüğüm” dedi. “Damadım için neler düşünüyorsun?”

Hüsnü bu soru karşısında çok telaşlandı:

“Aman Recep’ciğim, lütfen yapma” dedi. “Beni yine koymak istiyorsan bunu açıkça söyle...” •

Akıl hastanesini gezen bir gazeteci, *hastanede kaç kişinin kaldığını merak ediyordu. Koridorda karşılaştığı ilk hastaya sordu:*

“Burada kaç kişisiniz?” dedi.

Hasta, bir süre düşündükten sonra kendince daba önemli bir bilginin yanıtını almak istedi:

“Bizim burada kaç kişi olduğumuz önemli değil” dedi. “Asıl siz dışarıda kaç kişisiniz?” •

Bir lise öğretmeni derste öğrencilerine bir öneride bulundu ve “Bir yaşam deneyimine katılmak ister misiniz?” diye sordu. Öğrenciler çok sevindikleri öğretmenlerinin bu önerisini hemen kabul ettiler. “O zaman” dedi öğretmen, “Bundan sonra ne dersem yapacağınıza da söz verin.” Öğrenciler söz verdiler. “Şimdi yarınki ödevinize hazır olun. Yarın hepiniz birer plastik torba ve beşer kilo patates getireceksiniz!”

Öğrenciler, bu işten pek birşey anlamamışlardı; ama, ertesi sabah hepsinin sıralarının üzerinde patatesler ve torbalar hazır. Kendisine meraklı gözlerle bakan öğrencilerine öğretmen, “Şimdi, bugüne değin affetmeyi istemediğiniz her kişi için bir patates alın, o kişinin adını o patatesin üzerine yazıp torbanın içine koyun.”

Kimi öğrenciler torbalarına üçer-beşer tane patates koyarken, kimilerinin torbası neredeyse ağzına dek dolmuştu.

Öğretmen, kendisine “Peki şimdi ne olacak?” der gibi bakan öğrencilerine ikinci açıklamasını yaptı ve şöyle dedi:

Affetmek, Aslında Kendimize Yaptığımız Bir İyiliktir...

- Anna Visi - “Affetmemenin Dayanılmaz Ağırlığı”•

büste, okuldayken sıranızın üstünde... Patatesler hep yanınızda olacaklar.”

Aradan bir hafta geçti. Öğretmenleri sınıfa girer girmez, söylenenleri aynen yapmış olan öğrenciler şikayete başladılar:

“Hocam, bu denli ağır torbayı gittiğimiz her yere taşımak çok zor.”

“Hocam, patatesler kokmaya başladı. İnsanlar tuhaf gözlerle bakıyorlar bana artık...”

“Hem sıkıldık, hem yorulduk...”

Öğretmen gülümseyerek öğrencilerine şu dersi verdi:

“Görüyorsunuz ki, affetmeyerek asıl kendimizi cezalandırıyoruz. Kendimizi ruhumuzda ağır yükler taşımaya tutsak ediyoruz. Affetmeyi karşımızdaki kişiye bir iyilik olarak düşünüyoruz, oysa affetmek en başta kendimize yaptığımız bir iyiliktir.●

Gönderi: Peri Berkin

Yuvayı Dişi Kuş mu Yapar?

Doğadaki canlılar arasında hemen tüm dişi kuşlar yuva yaparlar. Erkeklerden yuva yapanların amacı, yalnızca dişiye bu yuvaya çekerek kendi soyunu sürdürmektir. Bu kuşlar arasında şakrak kuşu erkeği (Pyrrhula pyrrhula) alışılmadık bir çaba gösterir. Temel amaç dişiye birlikteliğe inandırmak olduğu için, bir bayram takı biçimi verdiği yuvasını renk renk eşyalarla donatır.

Yuvanın yavrular için yeterli olup olmayacağı,

korunabilirliği, dinlenmelere uygunluğu, yemek artıklarının kolay temizlenebilirliği, sağlamlığı erkek değil, dişi için önemlidir. Erkek, yavruların çıkmasından sonra soyun sürmesini sağlayacak önlemler alır; fakat yuvaya belli bir biçim ve konum vermekle ilgilenmez.

Örümcek erkekleri de yuva yapımıyla ilgilenmez hatta hiç yuva yapmazlar. Dişi örümcek, yuvayı yapar yani ağını örür. Erkekler çoğunlukla çiftleşmeden sonra yeneceklerini ve böylece yumurtaların oluşmasına ve

Hayvanlar Arasında

Erdoğan Sakman

sonraki yavru gelişmesine katkıda bulunacaklarını bildiklerinden yuva yapımıyla ilgilenmezler. Karın-calar dünyasında da yuvayı yapan, bakan ve besin toplayan dişi yani işçi karıncalardır.

Anılarda da çocuk bakıcılığı, temizlik, taşıma, yuvayı serinletme, kapı bekçiliği, ölü kaldırma ve petek yapımıyla onarım işleri, işçi anılar yani dişilerdedir. Zaten erkeklerin yuva yapmaya zaman ve hevesleri bile yoktur; çünkü ana kraliçeyle çiftleştikten sonra ölür ya da öldürülürler.

Memeli hayvanlarda da yuva yapmak pek yaygın değildir. Ayı, doğumunun yaklaştığını anladığı zaman en yakınındaki bir mağa-

rayı yuva kabul edip yavruları doğurup büyötmek amacındadır.

Ancak aslanlar geçici yuva yaparlar ve kaldıkları süre içinde de temizliğe çok önem verirler. Fakat avladıkları canlılar genellikle hareketli olduklarından değişmeyen bir yuva yapmazlar. Bu yüzden ne erkek ne dişi aslanın yuva yapması söz konusu değildir.

Sürekli olarak aynı yerde bulunmak zorunda olan toplum ve ailelerde yuvayı dişiler yaparlar. Daha kaslı, daha geç yorulan ve daha yapılı erkekler avlanma, aile ya da toplumu koruma işlerine daha uygun olduklarından, yuvada işleri yapma görevi dişilere düşer yani yuvayı dişiler yapar.●

Öğretmen, küçük Ahmet'i derse kaldırıp sordu:

"Söyle bakalım Ahmet" dedi. "Senin 100 YTL paran olsa 20 YTL'sini Ayşe'ye 30 YTL'sini Zeynep'e 20 YTL'sini de Gülçin'e versen, ne yapardın?"

Küçük Ahmet hemen yanıt verdi:

"Ne yapacağım, öğretmenim" dedi. "Bu denli param olsa öncelikle şenlik yapardım..."●

Tibili kuşları bizimle yarış etmeye kalkışır. Hele o kargalar, bir ağızdan bize söz atarlar, "Lak lak lak, şunlara bak..." Fırat bağırır, bir yandan da elini, kolunu oynatır, "Biz evimize su götürüyoruz kargalar... Ya siz ne yapıyorsunuz? Gak gak gak, lak lak lak..." İkimiz de güleriz.

Sucu Çocuklar

Bizim evlerimizde su yok. Köyün bir bu başında, bir öteki başında iki tane pınar var. Biz suyu, bu pınarlardan evimize taşıyoruz. Oh, yaz mevsiminde öyle güzel öyle eğlencelidir ki, pınara gitmek, su taşımak... Yaz mevsiminin suyu, kış mevsiminin suyuna hiç benzemez. Yazın su bir soğuk olur, bir lezzetli olur ki... Lezzetli ya... Siz bizim Beşoluk'tan su içerseniz o zaman suyun tadını alırsınız. Onun için biz avuç avuç içeriz, yine de doymayız. Elimizi, yüzümüzü yıkarız. Yüzümüz sanki karla ovulmuş gibi serinleyiverir.

Canım ikizim Fırat... Biz onunla birlikte gideriz. Fırat bana "Abla" der. Ay-nı gün doğmuşuz ama ben biraz iriceyim de...

"İraz abla, değirmen türküsünü söyleyelim mi?"

Babam bize kulpu uzun su bidonu aldı. O bidonu bir sopaya

geçiririz, bir ucundan Fırat tutar, bir ucundan ben tutarım...

Yürü İraz, yürü Fırat!.. Beşoluk Pınarı ne ki, ahacık şura...

*"Değirmende unum var
Tasta dolu suyum var..."*

Arada bir sopayı hızla çevirmeye başladık mıydı, boş bidon tangur tungur ses çıkarır, türkümüze saz olur. Hele ceplerimizde de alıç varsa, tadına doyum olmaz bu su yolculuğunun... Alıç mis gibi kokar, bir tatlıdır ki, ye ye, yine canın ister. Eh artık pınar yolu istediği denli uzasın, ne ben yorulurum, ne de Fırat... Eşekler yana çekilir, bize yol verir. Eşeklerin hiç adı olmaz mı? "Nasıl-sın kırbaş, na-sıl-sın yarım kuyruk, nasıl-sın türkücü?" Eşğin üzerinde insan varsa, onları selamlarız, hatırlarını sorarız. "Nasıl-sın Kerem amca, nasıl-sın Çiçek teyze?"

Yol boyunca otların arasındaki kaplumbağalar, başlarını çıkarır,

Yazar Dede ve Torunları

**Muzaffer
İzgü**

bize bakarlar. Gülümseyip sonra kafalarını tekrar kabuklarının içine çekerler. Tibili kuşları bizimle yarış etmeye kalkışır. Hele o kargalar, bir ağızdan bize söz atarlar, “Lak lak lak, şunlara bak...” Fırat bağırır, bir yandan da elini, kolunu oynatır, “Biz evimize su götürüyoruz kargalar... Ya siz ne yapıyorsunuz? Gak gak gak, lak lak lak...” İkimiz de güleriz. Bazen yemek gelir aklımıza. “Annem ne yapacak dersin Iraz abla akşama?” Fırat ot böreğini çok sever. Ben de severim. İçinde ebegümeci var, taze soğan var, kuzukulağı var, su tere-si var, mis kokulu çökelek de var. Saçta pişmiş, sıcacık... Uf uf ağzımızı yakıyor. Ama biz gözlerimizi yummuş hapur hupur yiyoruz.

İşte karşıdan Seher’le Esmegelin geliyorlar. Onlar

da sopaya takmışlar bidonlarını, biri bu yanından tutmuş, öteki o yanından tutmuş; ama hiç konuşmuyorlar. Kavgayı etmiş iki kardeş acaba? Yo hayır, yorulmuşlar. Bizi görünce ağızlarını kocaman açarak güldüler. Seher, “Beştaş oynayalım mı?” diyor... Oynarız, niçin oynamayalım ki? Hem azıcık dinlenmiş oluruz. Taşlarımız da hazır, ceplerimizde... Oh, çitlembiğin altı da gölge... “Haydi bakalım atalım taşları...” Esmegelin köpekleri de yanlarında... Dili bir karış dışarıda... Ama taşları izliyor. Biz gülünce o da dilini daha çok uzatıp, bizi yalamaya çalışıyor. Bakalım, ilk kez hangimizin aklına gelecek de, “Annem!...” diyecek. Yani annelerimiz kızacaklar, bize, “Nerede kaldınız?” diyecekler. Ama anneciğim en güzel beştaş oyunu suya giderken veya gelirken oynanıyor.

Hem yalnız beştaş mı? Böğürtlenler iri iri, bir de ballanmışlar ki... Kıp kırmızı, yanağını boya, alnını boya, sonra dilini çıkar, güldür çevrendeki arkadaş-

larını... Ahlat da boğazdan geçmiyor; ama yanımızda su var. Bir ısırik ahlat, bir yudum su, bir ısırik ahlat, bir yudum su...

“Anneeeeem!...” Kim bağırdı? Biri bağırdı işte... Böğürtlen de, ahlat da orada duruyor, taşlarımız da cepte... Haydi bakalım, yolcu yoluna, bidonlar pınara...

Ih, artık yolda oyun yok, durmak yok. Ama düşünmek var. Okullar açılınca beşinci sınıfa gideceğiz. Biz Fırat’la aynı sınıfta okuyoruz, hatta aynı sırada oturuyoruz. Öğretmenimiz gitti. Yerine başka bir öğretmen gelecek. Biz öğretmenimizi çok seviyorduk. Hep gülerdi bize, hiç kaşlarını çatmazdı. Öyle güzel öyküler, masallar anlatırdı ki... Yeni gelecek öğretmenimiz acaba yine güler yüzlü olacak mı?

“Ne düşünüyorsun Iraz abla?...”

“Yeni gelecek öğretmenimizi düşünüyorum.”

“Ben çok seviyordum Suna öğretmenimi...”

Beşoluk’un başında kimsecikler yok. Ama kuşlar var.

“Bekleyeceğiz Fırat.”

Bekleriz. Beşi kalker, onu iner. Bir de neşeli neşeli öterler ki... Kanatlarını çırpırlar. Serçeler, kırlangıçlar banyo da yaparlar yalağın içinde... Çırpınırlar, heyecanla bağırırlar. Bazen kocaman ayaklarıyla bir leylek konuverir yalağın taşına... Küçümseyerek bakar öteki kuşlara... Ama öteki kuşlar bu kocaman kuşa aldırılmazlar, hem sularını içer hem de türkülerini söylerler. Fırat’ın sabrı tükenir.

“Iraz abla, bunların gidecekleri yok.”

“Bekleyeceğiz Fırat...”

“Ablacığım, izin ver, şunlara bir alkış tutayım...”

Yani Fırat, avuçlarını birbirine çarpacak, kuşları kaçırarak. “Hayır Fırat, içsinler, oynasınlar...”

Kuşlar gitti mi? Leylek de gitti mi? Aaa, bu kez de bir sürü serçe doluşuverdi pınarın başına... Sanki bir ağacın üzerinde beklemişler, sonra hepsi birden çeşmenin başına dolmuşlar. Öyle sesler çıkarıyorlar ki, içinde çığlık var, çan var, kakhaha var, su sesi var...

“Iraz abla...”

“Giderler Fırat...”

Gittiler bile. Sanki biri onları ürkütmüş gibi bir anda hepsi birden aynı yöne doğru uçtular...

“Iraz abla, bir yılın...”

“O da suyunu içecek Fırat...”

Yılanlar uzun süre su başında durmazlar. Sanki çok acele işleri varmış gibi sularını içer, kayıp gider, ağaçların arasında yiterler. Eh, sıra bize geldi. Önce içelim, yüzlerimizi yıkayalım, hatta ayaklarımızı da yıkayalım. Oh, serinledik!.. Biraz da birbirimize su atalım mı? Atalım. Pınarbaşı’nın en güzel eğlencesi... Avuç avuç su atarız birbirimize... Islanırız. Olsun. Mevsim yaz, eve dek kurur giysilerimiz. Birbirimize su atarken kakhahalarımız göğe yükselir, yükseklerde uçan kuşlara dek gider. En sonra bidonumuzu doldururuz, sopamıza geçiririz. Ağır; ama olsun. Alıcımızı, böğürtlenimizi, ahlatımızı yemişiz, buz gibi suyumuzu içmişiz, su oyunumuzu oynamışız, kuşların türkülerini dinlemişiz, artık buradan evin yolu ne ki?

Bir o harnup ağacının altında dinleneceğiz, bir de çitlembiklerin orada, ondan sonra evimiz...

Bir de annem akşama ot böreği yapmışsa!..

Cık, kışın nasıl su getirdiğimi zi anlatmayacağım. Çok zor. Hava soğuk, ağaçlar, kırlar soğuğa küsmüşler, kuşların hiçbirisi gö-

rünmüyor, görünenler de ağlamaklı... Yerde kar, gökte kapkara bulut... Yok canım, kışın kardeşimle az gideriz. Bizim yerimize babam gider, o taşır suyu evimize, bazen sırtında, bazen el arabasıyla... Bizim için su her zaman çok değerlidir; ama kışın daha çok değerlidir...•

Jipini kullanırken bir yandan ter döküyor, bir yandan da önünde kilometrelerce uzanan çölü nasıl geçeceğini düşünüyordu. Karşısında balıkadam kılığında birini görünce "Bu bir serap olmalı" diye düşündü.

Ama balıkadam durdu ve elini kaldırdı. Hayır, gördüğü bir serap değildi.

Adam hemen jipini durdurdu, aracından inerek balıkadamın yanına gitti. Balıkadam aklındaki soruyu yanına gelen adama da sordu:

"Pardon ama..." dedi. "Deniz buradan kaç kilometre uzaklıkta biliyor musunuz?"

Adam bir süre düşündükten sonra bir varsayımda bulundu:

"Deniz mi?" dedi. "Sanırım, buradan en az altıyüz kilometre uzakta..."

Bu yanıtı duyan balıkadamın şaşkınlıktan gözleri faltaşı gibi açıldı:

"Vay canına..." dedi. "Amma da büyük bir plajmış burası..."•

Köy ağası, oğluna yeni bir at almıştı. Genç çocuk çok sevinçliydi. Atını dört nala sürdü, akşama doğru amcasının köyüne ulaştı. Genç çocuğun amacı amcasına hem atını, hem de ata ne denli fiyakalı bindiğini göstermekti.

Amca çok "eli sıkı" biriydi. Akşamüstü gelen yeğen biraz daha oyalanırsa hem yemeği onlarda yiyecek, hem de gece orada kalacaktı.

Ayaküstü sobbet ettikten sonra "eli sıkı" amcanın aklına bir oyun geldi ve yeğenine ata nasıl bindiğini sordu:

"Yeğenim" dedi. "Ata nasıl biniyorsun? Bin de bir görelim."

Genç çocuk, yeteneğini gösterme fırsatını yakaladığına sevinerek atına bindi ve dörtnala sürmeye başladı.

Tam bu sırada "eli sıkı" amca, arkasından bağırmaya başladı:

"Haydi güle güle..." dedi. "Haydi güle güle... Babana, annene selam söyle..."•

Sorunların Ağırlığı

•Şebnem Şen - Bütün Dünya•

Profesör öğrencilerine sorunlardan kurtulma yöntemi konusunda ders veriyordu. Su dolu bir bardağı kaldırdı ve öğrencilerine sordu:

"Sizce bu su dolu bardağın ağırlığı ne kadardır?"

Tüm öğrenciler bir süre düşündü. Hepsinin yanıtları 20 gr. ile 100 gr. arasında oldu.

Bunun üzerine profesör şöyle dedi:

"Gerçek ağırlık fark etmez; çünkü bardağı elinizde ne denli süreyle tuttuğunuza göre değişir" dedi. "Eğer bir dakika tutarsam, sorun yok. Bir saat tutarsam, sağ kolumda bir ağrı oluşacaktır. Bir gün boyunca tutarsam, ambulans çağırmak zorunda kalırsınız.

Aynı ağırlığı ne denli uzun süre tutarsanız, ağırlık o denli ağır gelir size..."

Profesör daha sonra şu açıklamayı yaptı: "Eğer sorunlarımızı da her zaman taşırsak, eninde sonunda taşıyamaz duruma geliriz, yükler gittikçe artarak daha ağır gelmeye başlar. Yapmanız gereken bardağı yere bırakıp dinlenmenizdir."•

Aralık SuDokuları

•Hazırlayan: Canan Onural - Bütün Dünya•

	3	1		5		2	4	
8								9
				7		1		8
	5		9					3
7			4			9		1
			1		5			2
		8			2			
		7			3	8		
4	2		6		1			5

Kolay

				3	9	6		8
7			8					5
3					2			
			6				9	
							1	
1	6			2	7			
	9	5				3		
			3	1	6	5		
6								

Zor

CananOnural@butundunya.com.tr

Yanıtlar 128'inci sayfamızdadır.

Bizi yöneten, bizi biz yapan ve bize emirlerine uymaktan başka bir seçenek bırakmayan bu güçlü "ben"i kimimiz biraz tanıyor, kimimiz hiç tanımıyor; ama tıpkı elektrik gibi ne olduğunu kimse bilmese bile, neler yaptığını herkes biliyor.

İçimizdeki İnsan

Bizim asıl efendimiz, içimizdeki insandır. İçimizde bir insan var, bizden ayrı bir "ben" var. Ne denli dirensen de onun yapacaklarına engel olamıyoruz. Ne engel olması? Ona tutsak oluyoruz. O emrediyor, biz yapıyoruz. Rap rap rap... Tak tak tak...

Galiba Panait Istrati'nin bir romanındaydı. Bir Osmanlı paşası, gümüş tepsi içinde kendisine sunulan üzüm salkımını getiren hizmetçi kadının, üzümlerden birini ağzına attığını görüyor ve kadının karnının yarılarak üzümün çıkarılmasını emrediyor. Fakat üzüm tanesini çıkartmak için kadının karnı yarıldığında tanenin hamile kadının içinde yatan cenini ağzında olduğu görülüyor.

Evet içimizde her dediğini yaptıran biri var. Beynimiz de, duygularımız da onun emrinde... İyilikle-

rimizin de, kötülüklerimizin de, herşeyimizin sorumlusu o...

Hamile bir kadına duvarı kazıtarak kireçleri o yedirtiyor. Bir bilim adamını -hiç de zorunlu olmadığı halde- günlerce ve aylarca, laboratuvarına o hapsediyor. Bir prensese servetini, şanını, şöhretini bir yana bıraktıracak sevgilisini o yeğlettiriyor.

Sevdiren o, nefret ettiren, ağlatan, isyan ettiren o... Tüm hüznler, acılar ve mutluluklar onun başının altından çıkıyor. Siz kimi zaman "O işten benim haberim yoktu" deseniz de ve gerçekten habersiz olsanız da o herşeyi biliyor.

İçimizdeki bu güçlü kişi kimdir ve bu gücünü nereden alıyor?

Bizi yöneten, bizi biz yapan ve bize emirlerine uymaktan başka bir seçenek bırakmayan bu güçlü "ben"i kimimiz biraz tanıyor, kimi-

Yazarak Söyleyerek

**Sadi
Bülbul**

miz hiç tanımıyor; ama tıpkı elektirik gibi ne olduğunu kimse bilmezse bile, neler yaptığını herkes biliyor ve bu güç, İstrati'nin romanında da hamile kadına ölümünü hazırlayan üzümlü tanesini yedirtiyor.

İçimizde gerçekten böyle birisi var mı? İçimizdeki bu güçlü insan kimdir? Yoksa biz onu göremesek de, kim olduğunu biliyor muyuz?

Ve onun bize hak hukuk tanımayarak, herşeyin ve sonunda ölümün iplerini de iplerini kendi-

sinin çekmesinde bilinmeyen bir evren gizi mi saklı?

Herhalde öyle olmalı. Bize kal-sa, kâh tembellikten, kâh az ya da çok bilmişlikten ve çok kez de bencillikten belki de hiçbir şey yapamaz, öylece oturur ve dünyayı da tatsız duruma getirirdik. Doğmayı da, yaşamayı da, yaşama ve-da etmeyi de belki beceremezdik.

İyi ki herşeyimizi ona bağlamışız: İçimizdeki insana, yani kaderimize... •

Bir banka, kasabalardan birine bir şube açmıştı. Müdür o yörenin zengin insanlarından birini, biriktirdiği paraları bankaya yatırması için ikna etti. Fakat adamın yine de kuşkuları vardı ve bu kuşkularını müdüre sormaya başladı:

"Peki" dedi. "Ya bir şey almam gerektiği zaman ne yapacağım?" Müdür hemen bu soruna bir çare buldu:

"Çok kolay" dedi. "Buyurun size bir çek defteri... Dilediğiniz zaman buna ödeyeceğiniz miktarı yazarsınız, biz de o çeki getirene hemen ödeme yaparız."

Bu fikirden çok hoşlanan adam, nakit para olmayınca, aklına gelen herşeyi satın almaya başladı. Birkaç ay sonra bankadaki paralar suyunu çekti. Müdür adamı yanına çağırıp kötü haberi verdi. Fakat adam bu haberi hiç önemsemedi. Elini çek defterine attı ve "Üzülme, müdür kardeşim" dedi ve ekledi:

"Ben sana bir çek yazayım, sen de bankaya yatırver hemen..." •

Bir kentli köyde geziyordu. Yolda karşılaştığı köylüye eşeklerin boynuna neden çingirak astıklarını sordu. Köylü bu soruya şu yanıtı verdi:

"Eşekler yürümeyip dururlarsa çingiraklarından ses gelmez ve biz de eşeklerin yürümediğini anlarız."

Kentlinin merakı daha çok artmıştı. Bu kez de köylüye kafasını kurcalayan soruyu sordu:

"Peki ya eşekler yürümeyip de başını iki yana sallayarak sizi aldatmaya kalkarlarsa..."

Köylü bu soruya da yanıt verdi:

"Aman efendim neler söylüyorsunuz?" dedi. "Nerede bulunur sizin gibi zeki eşekler?..." •

"Ben, bu tehlikeli sözcükleri tümüyle çıkarıp attım yaşam sözlüğümünden... Ve inanın hiçbir eksikliklerini duyumsamıyorum. Duygularım, düşüncelerim, sözcüklerim önyargılardan uzak ve özgür şimdi."

Tehlikeli Sözcükleri Sözlüğünüzden Çıkartın

Kaç yıllık evli olduklarını bilmesem de uzun yıllardır evli olduklarını biliyordum. Geçen gün istemeden tartışmalarına tanık oldum.

Adam "Sen zaten hep..." diye başladı söze... Ürperdim bir an... "Durun, yapmayın" demek istedim.

Kadın devam etti bu kez:

"Sen zaten asla!..."

Sonrasında ise "Böyle yapmandan nefret ediyorum!" gibi olumsuz sözcüklerin ardından "Seni ne denli sevdiğimi hiçbir zaman anlamadın" gibi birbirlerine olan sevgilerini dile getiren sitem dolu sözcükler havada uçuşmaya başladı. Ortam iyice gerildi.

Gerisini dinlemedim; çünkü artık hiç kimsenin yapabileceği bir şey yoktu. Öylesine tıkamışlardı ki yollarını, o yolu açmaya hiç kimsenin gücü yetmezdi. Ve kaçınıcı kez yaşıyorduk bu tartışmalar kim bilir...

İkisi de çok sevdiğim, aydın insanlardı

ve birbirlerini ne denli çok sevdiklerini biliyordum.

Uzun zamandır bir iletişim sorunu yaşıyorlardı. İlişkilerinde bir çıkış yolu arıyor; ama bir çözüm bulamıyorlardı. "Birbirimizi seviyoruz; ama neden sürekli tartışıyoruz?" diye soruyorlardı.

Tartışmanın sonunda varlığının ayırdına vararak bana döndüler. Belki bir çıkış yolu bulma umuduyla, belki de kendilerini haklı görmem için sırayla anlatmaya başladılar.

Kadın "Onu mutlu etmek için

bunları, bunları yaptım. Evet, hatalarım oldu ve onu mutsuz eden davranışlarımı değiştirmeye çalıştım; ama o bunların hiç ayırdına varmıyor" dedi.

Adam aldı sözü bu kez "Yalnızca o mu çabalayan?" dedi sitemle... "Ben de sürekli kendimi sorguluyorum ve sürekli yenilemeye çalışıyorum; ama o da bendeği değişimin ayırdında değil."

Gülümseyerek "Sevgili dostlarım" dedim. "Sanı-

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

rım siz kendi kullandığınız sözcüklerin tutsağı olmuştunuz.

“Öfke anında birbirinize söylediğiniz onca sözden hangileri aklınızda kaldı biliyor musunuz? ‘Sen zaten hep’, ‘Sen zaten asla’ ve ‘Nefret ediyorum.’ Ötesini dinlemedim zaten... Ben tehlikeli sözcükler diyorum onlara... Anne, baba, eş, kardeş, iş, arkadaş ilişkilerinde kesinlikle kullanılması gereken, insanın kulağını sağır, gözünü kör eden, iletişimin önünü tıkayan sözcükler bunlar.

“Bir kez ağzımızdan bu sözcükler döküldükten sonra karşımızdaki ne yapsa boş. Sesinin çıktığı kadar avaz avaz bağırabilir, ne kadar değiştiğini, gerçekten çabaladığını sözleriyle, davranışlarıyla göstermeye çalışabilir. Ama o çok tehlikeli sözcükleri kullanmakla öncelikle kendi sesimize tıkamışızdır kulaklarımızı, kendi gözlerimizi bağlamışızdır. Bu nedenle karşımızdaki kişinin çabaları sonuçsuz kalacaktır.

“Bu sözlerin anlamı şudur: ‘Sen ne istersen söyle, ne yaparsan yap, benim senin hakkındaki fikrim değişmeyecektir.’ Çünkü bu sözcükleri kullanmakla karşımızdaki kişiyi belirli bir çerçeve içine oturtmuşsunuzdur ve o çerçevenin dışına çıkarmaya hiç niyetiniz yoktur.

“Kin ve nefret sözcüklerini çı-

karıp atın yaşam sözlüğünüzden. Nefret duygusu insanın karşısında kini değil, herşeyden önce kendisini cezalandırmasıdır.

“Yüreğinde kin, nefret duygusu olan insanlar hiçbir zaman mutluluğu yakalayamazlar, yapbozun bir parçası hep eksik kalır. Sizler de her tartışmanın başında birbirinize karşı bu tehlikeli sözcükleri kullanarak kendi yolunuzu kapatıyor, birbirinizdeki olumlu değişimleri görmüyorsunuz.

“Ben, bu tehlikeli sözcükleri tümüyle çıkarıp attım yaşam sözlüğümünden... Ve inanın hiçbir eksikliklerini duyumsamıyorum. Duygularım, düşüncelerim, sözcüklerim önyargılardan uzak ve özgür şimdi...”

“Tüm ilişkilerinizde olumsuz sözcükleri kullanırken cimri, sevgi sözcüklerini, olumlu sözcükleri kullanırken cömert davranmaya özen göstermeye çalışın. Göreceksiniz, ilişkileriniz bu denli yorucu ve yıpratıcı olmayacaktır.”

Kısa bir sessizlikten sonra adam ve kadın birbirlerine gülümseyerek baktılar. Ve ikisinin de ağzından aynı sözcükler döküldü:

“Seni seviyorum.”

Şimdi karşında öfkeden gözleri görmeyen, kulakları sağır bir çift yoktu ve “sevgi” bir kez daha kazanmıştı!•

NurayBartoschek@butundunya.com.tr

Paraşütçüler uçaktan birer birer atılıyorlardı. İlk defa atlayış yapacak olan adam eğitmeninin yanına gitti ve korkuyla sordu:

“Peki, ya paraşütüm açılmazsa?..”

Eğitmen adamın sorusuna soğukkanlılıkla yanıt verdi:

“Hiç merak etme” dedi. “Böyle bir durumda ilk sen inersin yere...”•

Bilginizi Denetleyin

•Hazırlayan: Diyar Mahmutoğlu - Bütün Dünya•

1 Türkiye’nin ABD yandaşı olarak katıldığı Kore Savaşı kaç yılında başladı?

- a) 1930
- b) 1940
- c) 1950
- ç) 1960

2 Kore Savaşı aşağıdaki yıllardan hangisinde bitti?

- a) 1933
- b) 1943
- c) 1953
- ç) 1963

3 1963’te bir suikast sonucu öldürülen ABD devlet başkanı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) John F. Kennedy
- b) Robert Kennedy
- c) Richard Nixon
- ç) Maryln Monroe

4 ABD ile SSCB arasında 1957 yılında hangi uzay aracının uzağa fırlatılmasıyla uzay yarışı başladı?

- a) Sputnik I
- b) Soyuz I
- c) Apollo 1
- ç) Salyut I

5 Araplar’la İsrail arasında ilk savaş kaç yılında başladı?

- a) 1928
- b) 1938
- c) 1948
- ç) 1958

6 1980-1988 arasında yaşanan İran-İrak savaşında insani kayıp sayısı aşağıdakilerden hangisidir?

- a) 300 bin
- b) 500 bin
- c) 700 bin
- ç) 1 milyon

7 Berlin Duvarı aşağıdaki yıllardan hangisinde yıkıldı?

- a) 1980
- b) 1985
- c) 1989
- ç) 1990

8 Aleksandr Dubcek önderliğinde Çekoslovakya’nın özgürlük arayışı olan “Prag Baharı” kaç yılındadır?

- a) 1958
- b) 1968
- c) 1978
- ç) 1988

9 ABD 1965-1973 yılları arasında olan Vietnam Savaşı’nda kaç askerini kaybetmiştir?

- a) 10 bin
- b) 20 bin
- c) 30 bin
- ç) 53.200

10 Kuzey ve Güney Vietnam kaç yılında birleşti?

- a) 1966
- b) 1976
- c) 1986
- ç) 1996

Bilginizi Denetleyin

- 11** ABD’de “Siyahlar”ın hak savunucusu Malcolm X kaç yılında öldürüldü?
a) 1955
b) 1960
c) 1965
ç) 1970
- 12** “Harlem”, ABD’de “Siyahlar”ın yaşadığı bu ünlü semt, hangi kenttedir?
a) San Francisco
b) Chicago
c) Seattle
ç) New York
- 13** Dünyada hiçbir canlının yaşadığı dönem hangi dönemdir?
a) Azoik
b) Arkeozoik
c) Paleozoik
ç) Mezozoik
- 14** 14 milyar yıl önce evrenin oluşmasına neden olan olaya fizik biliminde ne ad verilir?
a) Kuantum
b) Rölativite
c) Big Bang
ç) Doğal Evrim
- 15** Adana kentinin adı hangi uygarlıktan kalmadır?
a) Hitit
b) Frigya
c) Likya
ç) Lidya
- 16** Gılgamış Destanı hangi antik uygarlıktan kalmadır?
a) Yunan
b) Etrüsk
c) Sümer
ç) Mısır
- 17** Tarihte ilk yazı hangi tür bir yazıydı?
a) Çivi
b) Hiyeroglif
c) Papirüs yazısı
ç) Runik
- 18** Göktürkler’in Orhun Alfabeti kaç harflidir?
a) 28
b) 29
c) 32
ç) 38
- 19** Latin Alfabeti kaç harflidir?
a) 20
b) 23
c) 25
ç) 35
- 20** “İnsan gözden oluşur, geri kalan deridir; göz ise dost görendir” sözü aşağıdakilerden şair-düşünürümüzlerden hangisininindir?
a) Ahmet Yesevi
b) Yunus Emre
c) Hacı Bayram Veli
ç) Mevlana

Yanıtlar 128’inci sayfamızdadır.

Bebek Bezi ve... Poşet Çay

Tek kullanımlık bebek bezlerinden önce bebekler ve anneleri için durumun üstesinden gelmek pek de kolay değildi!

Mısırlılar, Aztekler, Romalılar ve günlük etkinliklerine ilişkin bilgiye ulaşılan öteki tüm uygarlıklarda bebekler için bez kullanıldığını söz ediliyor. Eski zamanlarda yaygın olarak ipekotu yaprağı ve hayvan derisi kullanılmış. Varlıklı ailelerin altları her gün değiştirilen bebekleri dışında, kare biçiminde kesilmiş kumaşlar karnın çevresinden ipele bağlanarak bebeklerin altı ancak dört günde bir değiştirilmiş.

1800’lerin sonunda Avrupa ve Amerika’da modern bebek bezinin ilk biçimi kullanılmaya başlanmıştı; keten ya da pamuk pazenden yapılan kumaş dikdörtgen biçimde sarılıp çengelli iğneyle tutturuluyordu. Amerika’da bebek bezi toplu biçimde ilk kez 1887 yılında Maria Allen tarafından üretildi.

Savaş sonrası dönemdeki genç annelerden biri olan Marion Donovan, çeşitli buluşlara sahip bir aileden geliyordu ve “mucitlik” geninden o da payını almıştı. 1939 yılında üniversiteden İngiliz edebiyatı diplomasıyla mezun olan Donovan, bir süre “Vogue”da güzellik

Ne Nedir, Nasıldır?

**Pelin
Hazar**

Marion Donovan, kendi geliştirdiği bebek beziyle oğlunun altını değiştiriyor.

editörü yardımcısı olarak çalıştıktan sonra James Donovan ile evlenerek Connecticut'a taşındı.

Oğlunun sızdıran kumaş bezlerini yıkamaktan, çitilemekten ve kurutmaktan yorgun düşen Donovan 1949 yılında, kumaş bezlere sarılan naylon bir örtü olan "boater"ı geliştirdi. İlk bebek bezini duş perdesinden yapmıştı. Bir süre sonra buluşunu geliştirerek tek kullanımlık bebek bezini üretti ve bu buluşuna 1951 yılında patent aldı. Donovan'ın tasarımı, önceki kumaş bezlerde kullanılan ve bebek için tehlike oluşturan çengelli iğnenin yerini plastik çitçitler almıştı.

Tek kullanımlık bebek bezleri o zamanlar lüks sayılıyordu ve ta-

tile, ziyarete ya da doktora giderken kullanılıyordu. Donovan'ın kapısını çaldığı üreticiler, bu buluşun masrafının çok fazla olacağını düşünerek üretim ve pazarlama fikrine sıcak bakmadılar. Bebek bezi patentini satma ve lisanslama konusunda destek alma şansı azalan Donovan, işe kendisi girişti.

Bugün de dünyanın en lüks mağaza zincirlerinden olan "Saks Fifth Avenue"nın New York mağazasında yerini almasından hemen sonra bebek bezinin satışlarında büyük artış oldu.

Büyük bir şirkette çalışan ve yıllar sonra Donovan'ın buluşunu geliştiren Amerikalı Kimya Mühendisi Victor Mills, tek kullanımlık bebek bezi "Pampers"ı üreterek bebek bezi piyasasındaki yerini aldı.

Uygun olan çeşidi kullanılmadığı takdirde bebeğe, doğada yok edilmesinin çok zor olması yönüyle atık olarak da çevreye verdiği zarara ve tek kullanımlık olanların getirdiği yüksek maliyete karşın, pek seçenek bulunmadığından, en çok da rahatlık açısından bebeklerin ve dolayısıyla ailelerinin yaşamını kolaylaştıran buluşların başında geliyor bebek bezi...

Bebek bezini tek bir kişinin buluşu olarak düşünmek ötekilere haksızlık olur; o da birçok buluş gibi aşama aşama, farklı kişilerin katkılarıyla biçimlenen bir buluş...

Bebek bezinin geliştirilmesine olanak sağlayan kişilerin başında gelen ve yaşamı boyunca yirmi buluşuna patent alan Donovan, övgüyü hak eden kadın mucitlerden biri değil mi sizce de...

Poşet çayı 1908 yılında, New York'ta bir çay ve kahve dükkanını sahibi Thomas Sullivan'ın geliştirdiği kabul edilir. Teneke kutulara koymaktan daha hesaplı ve pratik olduğunu düşündüğünden, Sullivan çay örneklerini elde dikilmiş ipek kumaştan yaptığı küçük poşetlere doldurarak gemiyle çeşitli ülkelerdeki müşterilerine gönderiyordu.

Müşteriler gelen çay örneklerini poşetten çıkarıp demlemek yerine öylece demleyince, poşet çay rastlantsal bir biçimde doğmuş oldu! 1920'lerde ticari üretime başlandı. Kullanım kolaylığı sayesinde öncelikle otellerin, sonra evlerin mutfaclarında kendine yer edindi.

Çaydan en iyi tadın, belirli bir demleme süresinden sonra yaprakların sıcak sudan çıkarılmasıyla alındığının ayırdına varılmış; çay yapraklarını demlikten boşaltma zahmetini ortadan kaldırması kimileri için poşet çayı vazgeçilmez yapmaya başlamıştı. Tek kişilik ve tek kullanımlık poşet çayların yanısıra demlik poşet çayları da gün geçtikçe daha fazla eve girmeye başladı. Amerika'da kısa sürede yaygınlaşsa da öteki ülkelerin çay pazarında önemli bir yer edinmesi zaman aldı.

Çayın içinde bulunduğu filtre kağıt, hurma ağacına benzeyen bir tür tropikal bitki olan Manila kelevirinden yapılıyordu. 1935 yılından başlayarak üretilen poşet çayların ipinin ucuna eklenen etikette, üretici markanın adı yer aldı.

Piyasadaki onca farklı aromalı çeşidine karşın, demleme çayın yerini kolay kolay tutamayacağı bir gerçek!•

PelinHazar@butundunya.com.tr

Mankafa Poldi

"Kalkmama yardım eder misin, Poldi?"
"Olur; ama biraz daha ileri git. Burası çok dik!"

"Beni yarın sabah, saat 6:30'da uyandırabilir misin, Poldi?"
"Tabii... Ama senin de tam zamanında kapımı çalman gerekiyor."

"İçi oyuk diye hiç kimse bu ağacı satın almak istemiyor, Poldi. Gerçekten de bu ağaç ne işe yarar ki?"
"Niye işe yaramasın? Kutu olarak kullanılır."

"Gideceğim yer çok sıcak, Poldi. Ekvator'a 15 km. uzaklıkta."
"Kuzeyinde mi, güneyinde mi?"
"Kuzeyinde..."
"O halde durumuna şükret..."

86 yaşındaki bir banka müşterisi tarafından hesabının bulunduğu bankanın yetkilisine yazılan ekteki mektup "The New York Times" gazetesinde yayımlanmıştır.

"Sayın Banka Yetkilisi,
"Ben 86 yaşında bankanızda hesabı olan bir müşterinizim.

"Geçen gün, tesisatçıma 100 dolar'lık bir çek yazdım. Bu çeki kendisi her nasılsa 3 nanosaniyede bankanıza iletmış olması ki, bankanızda değerlendirdiğim fonlardan bu miktar kadarını bozdurmadan hesabımdan karşılığı alınmış. Tabii ki hesabımda o an için para olmadığından 30 dolar da faiz ve ceza alınmış. Oysa fonlarımda 1.000.000 dolar vardı.

"Bu durumu şikayet etmek istediğimde,

bankanız telefonunda kişiliksiz, terbiyesiz, banda kaydedilmiş ve yüz­süz bir hanım sesiyle yarım saate yakın boğuş­tum. Arada müzikler dinledim ve 28 kez değişik tuşlara basmak zorunda kaldım. Ama kimseye ulaşamadım.

"Bildiğiniz gibi her ay binlerce dolarlık faturalarım, mortgage kesintilerim, kredi kartı ödemelerim var. Bunların hepsinin hesabımdan yapılan otomatik ödemelerini şu andan itibaren iptal ediyorum.

"Bundan böyle, sizden etten kemikten yapılmış, dediğimi anlayan ve İngilizce bilen bir müşteri temsilcisi istiyorum.

"Anlayışla karşılırsınız ki, karşınızdakine en iyi iltifat, onu taklit etmektir. Ben de sizin gibi yapacağım. Müşteri temsilciniz her ödeme için beni arayacak ve 28 hane­den az olmayan benim vereceğim bir şifreyi tuşlayacak.

"Sonra da, eğer 1'i tuşlarsa benden randevu alacak, 2'yi tuşlarsa bir ödemeyle ilgili mesaj bırakabilecek, 3'ü tuşlarsa oturma odama bağlanacak, oradaysam yanıt vereceğim,

4'ü tuşlarsa ve uyumuyorsam ya-tak odama bağlanacak ve benimle görüşebilecek, 5'i tuşlarsa tuvalete, 6'yı tuşlarsa cep telefonuma ulaşacak, 7'yi tuşlarsa bilgisayarına bir mesaj bırakabilecek. 8'i tuşlarsa bunları yeniden dinleyebilir.

"Arada beklemeler olursa, size söz, elimdeki eski plaklardan ve gramofonumdan güzel bir müzik parçası da dinleteceğim ona..."

"Yalnız sizden ricam, bu işlemler için seçeceğiniz personelinizin kimlik bilgisini, anne kızlık soyadını, noterden alınmış imza sirkülerini ve tapuları dahil mali bilgilerini bana iletmeniz..."

"Bir de sizin gibi bir sözleşme hazırladım. 8 sayfa... Sizininki 42 sayfa idi, ben insafli davrandım. Bu sözleşmeyi de bana atayacağı-

nız müşteri temsilcisi, bankanız şube müdürü ve bankanız yönetim kurulunun imzalaması ve bana iadeli taahhütlü gönderilmesidir.

"Bu sözleşme elime geçtikten sonra müşteri temsilcinize kendi belirleyeceğim 28 haneli şifreyi göndereceğim. Bu şifre de her ay değişecek pek tabii ki..."

"Özür dileyerek bu sözleşme ve işlemler için sizden masraf olarak her ay 20 dolar da talep edeceğim.

"İşbu koşulları yerine getireme durumunuz varsa, lütfen 1.000.000 dolarımı nakit olarak hazırlayın, yarın alvereyim.

"Size hayırlı işler diler, en kısa zamanda bana ulaşmanızı rica ederim. Saygılarımla, Müşteriniz..." •

İş adamı, toplantılarda yapacağı konuşmaları danışmanlarına hazırlatıyordu. Fakat bir gün bu konuşmaların uzun olmasına canı sıkılan iş adamı danışmanlarını topladı ve konuşmaların daha kısa hazırlanmasını istedi:

"Lütfen yapacağım konuşmalar daha kısa olsun" dedi. "Bir saatlik konuşmalar yerine, on dakikalık özlü konuşmalar hazırlayın."

Birkaç gün sonra danışmanların hazırladığı konuşmayı iş adamının eline verdiler. İş adamı kürsüye çıktı; fakat elindekileri okuması yine bir saat sürdü.

Toplantıdan sonra danışmanlarını çağıran iş adamı onları azarlamaya başladı:

"Sizden kısa ve özlü bir konuşma istemiştin" dedi. "Yaptığın konuşma yine bir saat sürdü. Nasıl oluyor bu?"

Başdanışman söz aldı ve durumu açıklamaya başladı:

"Aman efendim" dedi. "Biz on dakikalık konuşma hazırlamıştık; fakat bu konuşmadan altı kopya çıkarılmış ve altısı da size verilmiş..." •

"Satranç"ın Yanıtları...

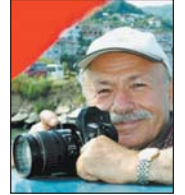
Atak: 1. Axh7 Axh7 2. Fxh7+ Şxh7 3. Ag5+ Şg8 4. Vh5 Fxg5 5. hxg5 Ae7 6. g6 Axxg6 7. Vxg6 Ve7 8. Vh7+ Şf7 9. Vh5+ g6 10. Vh7+ Şf8 11. Vh6 Vf8 12. VF44 ŞG7 13. Ve5+ 1-0

Oyun Sonu: 1... Kxf2 2. Kxf2 e3 3. Kf1 e2 4. Ke1 Şe3 0-1

Kendi Gelen: 28... Axd5 29. Ff2 Af6 30. Ae6 Vb7 31. Axc7 1-0 •

Ünlü fotoğraf sanatçısı Sıtkı Fırat, objektifiyle sizi Türkiye'nin dağlarına ve ovalarına, taribine ve bugününe... Özetle, "havasına suyuna, taşına toprağına" götürüyor, sonra da size, o an karşınızdaki görüntünün neresi olduğunu soruyor. Onun, "Bir Başkadır Benim Memleketim" başlığı altında sunduğumuz fotoğraflarını izlerken size, hem bir bilmece çözmenin heyecanını duyumsatmayı, hem de sizi bir sanat fotoğrafları sergisinde gezdirmeyi amaçlıyoruz. Bu arada Türkiye'nin, belki de ilk kez göreceğiniz yörelerini keşfedecek, hiç kuşumuz yok, bir kez daha hayranlıkla şöyle diyeceksiniz:

Bir Başkadır Benim Memleketim

Sıtkı Fırat

"Bir Başkadır Benim Memleketim"

a) Bodrum b) Alanya c) Kuşadası ç) Side

Lütfen sayfa çeviriniz →

a) Sivas b) Malatya c) Muş ç) Erzurum

a) Büyükada b) Sivriada c) Marmara Adası ç) Bozcaada

a) Şile b) Kemerburgaz c) Küçük Çekmece ç) Büyük Çekmece

a) Ordu b) Giresun c) Rize ç) Trabzon

Yanıtlar 148'inci sayfamızdadır.

1001 Güzel Söz

•Derleyen: Halil Can - *Bütün Dünya*•

•Düşünmeden vazgeçtiğimiz anda, genellikle fırsatı da onunla birlikte kaçırmışızdır.

Publius Syrus

•Eğer yürüdüğünüz yolda güçlük ve engel yoksa, bilin ki o yol sizi bir yere ulaştırmaz.

Bernard Shaw

•İnsanoğlu kötü olarak yaratılmamıştır; ama hastalandığı gibi kötüleşir de...

Voltaire

•Ruhunu geniş tutmasını erken öğrenebilmiş kişi, dünyayı içine sığdırabilir.

Stefan Zweig

•Zaman, bir daha geri gelmek üzere geçiyor.

Virgil

•Ben bilmediğimi bildiğim için öteki insanlardan farklıyım.

Socrates

•Kader, bize haberci göndermez.

Oscar Wilde

•Bir şey verirkenki davranışınız, verdiğiniz armağandan daha değerlidir.

Pierre Corneille

•Ayırdında olmadan başkalarını aldatmak ne denli güçse, ayırdına varmadan kendini aldatmak o denli kolaydır.

La Rochefoucauld

•Çok az şeye sahip olan insan değil, asıl çok şeyin özlemini çeken insan yoksuludur.

Seneca

•Mutluluğu tatmanın tek çaresi, onu paylaşmaktır; çünkü mutluluk ikiz olarak doğar.

Byron

•Zamanın unutturamayacağı anı, ölümün silemeyeceği acı yoktur.

Cervantes

•Hepimizin aynı düşüncede olması iyi değildir, yarışları yaptıran düşünce ayrılıklarıdır.

Mark Twain

•Bşkalarının başarılarına gıpta ediyoruz; ama onların bu başarıları elde etmek için neler çektiklerini düşünmüyoruz.

Samuel Smiles

•Dostunuzu çabuk seçmeyin, seçiminiz yanlış olacağı için aynı çabuklukla onu kaybedersiniz.

Solon

Biri Bizi İnternetliyor (İnternet Ağları ve İnternet Ağaları)

Yavaş yavaş, köşeden bu-
caktan bir paranoya
duygusu beynimi ke-
mirmeye başladı. Gö-
zetleniyor muyuz ne?

Yıllar yıllar önce, sinemalara
gelen eski "Amerikan film"lerin-
de sık sık gördüğümüz bir sahne
vardı: Ağzında pipo, gözünde
güneş gözlükleri olan
trençkotlu bir adam,
bir otel lobiğinde ar-
ka koltukta oturan iki
kişinin konuşmalarını
dinler, küçük notlar
alırdı. FBI ya da CIA
gibi takma adlar kul-
lanan bu amcalar
sözüm ona insanları
fişlerlerdi. Evet, söz-
cük fişlenmekti.

Herşeye karşın da-
yanıklı ve sağlıklı gür-
büz köy delikanlıları

na benzeyen canım yurdumun ge-
çirdiği her depresyonda da hal-
kım, halkımın benzer fişlemelere
maruz bırakıldığının izlenimine
kapılır. Oysa adını yazarken bile
zorlanan çoğu Türk trençkotlusu
bırakın fişlemeyi, adres sorarken
bile zorlandıklarından anında mü-
dahale dışında fazla bir zarar vere-

memişlerdir. Yine de
hayli canlar yakarak,
haklı haksız müdahale-
lerde bulunmuşlardır.

Fişlenmek Osmanlı
zamanından buyana
dillerde dolaşır. Jurnal-
ciler vardır. İhbarcılar,
müzevirler, falan fi-
lan... Devlet de habire
halkı fişler durur. Peki,
nerdedir bu fişler ve
kim bulabilir ne aradı-
ğını? Nüfus dairesine
gidiyorsunuz da, adını-

**Ali Murat
Erkorkmaz
ve "Çocukları"**

zı bile bulurken zorlanıyorlar. Nasıl oluyor da milyonlarca insan arasında bağlantıları görüp değerlendirmeler yapıyorlar?

Kaç nüshası var ki bu fişlerin? Kolay mı öyle insan fişlemek? Kimi zaman bakkala vereceğim siparişin kağıdını bile zor buluyorum. Kolay mı öyle bir avuç okur yazarı olan bir devlette halkı fişleyebilmek...

sını da halledince hepimiz iyot gibi açığa çıkıverdik.

Bir yolculuk rezervasyonu yapıyorsun, cümle alem hangi uçakla nereye, ne zaman gidip ne zaman döneceğini biliyor. Hangi otelde kalacağın, öğle yemeğinde makarna yediğin meydana... Ertesi gün makarnacılar kapına dikiliyorlar “Beyefendi, siz makarna seviyorsunuz, bizimkileri tatsanıza” diye...

Yıllar önce bunun ilk denemele-ri kamyon ve benzeri ticari araçlarının nerede olduklarını bilmek isteyen şirket yöneticilerine sunuldu.

“Beyefendi, kamyonunuz Edremit’te olmalıydı; ama bakın şu anda Abant Gölü’nün kenarında...”

İyi mi? Ya da, “Sayın yönetici, şöförünüz verdiğiniz rotayı takip etmiyor, sonra maazallah başınıza işler gelebilir, bizden söylemesi, siz en iyisi şu aygıtı arabalarınıza taktırın, rahat edin.” Adam haklı

valla, ben en iyisi araçlarımı sürekli gözetlemeye alayım.

Bir de keyif alıyorlar araçlarını internette izlerken... Mübarekler Bond filmindeler sanki. Ekrana bakıp bakıp kıkırdıyorlar.

Hele “Google”ın dünyayı gözetlediği sitesi var ya, hayran kalmamak elde değil. Uzan pencereden kendine el sallama. Olacak şey değil ama oluyor. Yakında her taraftan ve çok daha yakından olan

sürümü çıkacak. Bir sonraki etabı da ev içleri... Tomografi çeker gibi kanepeye oturmuş kitap okurken göreceğiz kendimizi...

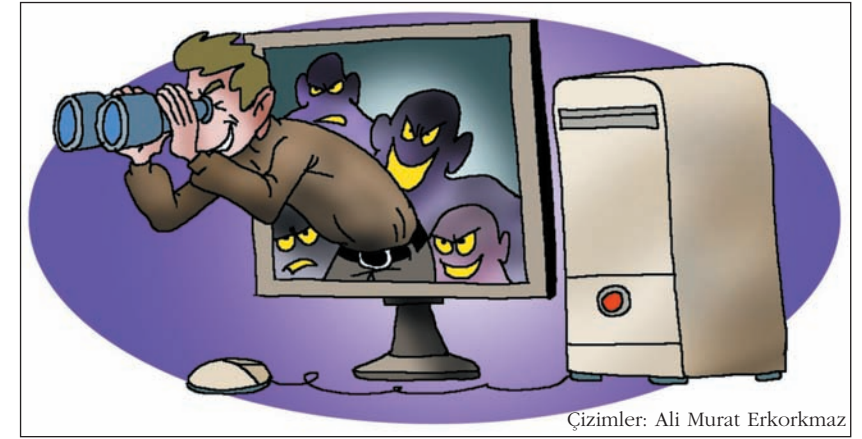
Şirketlerin bir çoğunda bilgisayarlar yöneticilere teslimdirler. Siz odanızdan bir arkadaşınıza masum masum e-posta yollarken, patronunuz satır satır iletinizi okumaktadır. Şirketin kişisel gizlilik yeri olamayacağını savunan müdürler, kendi e-postalarının okunmasına acaba nasıl tepki verirler. Eskiden makinelerinde oyun oynayan ofis

gi bir konuda bir kitap mı ısmarladınız, o konuda yazılmış ne kadar kitap varsa ertesi gün kapınızda “Beni de al, beni de al” diye bağırıyorlar. Tüm kişisel bilgileriniz ticari şirketlere ve devlet kurumlarına peşkeş çekiliyor. Başkalarının bilgileriyle karşılaştırılarak “ilginç” bağlar oluşturuluyor. Oturduğunuz mahallede sizle sevişebilecek kimler varsa seceresi çıkartılıyor. Zevklerin ve alışkanlıklarınız ölçülerek kredi kartınıza antrenman yaptırılıyor. Kısacası siz istesenez

İşteeeee... Tüm bu yaklaşımlar artık tarih oluyor, oluyor, oldu. Bilgisler denilen zirzop makine koca kutusundan çıkıp her tarafımızda yürümeye başladığından buyana artık birileri değil dünya bizi gözetliyor. Yazsak gözetliyor, konuşsak gözetliyor.

İnternetin gelişimiyle yayılan kişilerarası örümcekleşme, ağların hızlanmasıyla hepimizi hepimize yapıştırıverdi. Cep telefon aşama-

Çizimler: Ali Murat Erkokmaz

çalışanları, patron gelince alalelelele programdan çıkıp iş programlarına geçmeye çalışırlardı. Oysa bugün öyle yazılımlar var ki, şirketin izin verdiği yazılımların dışına çıkar çıkmaz sizi enseleyip kapının dışına konmanızı sağlıyorlar. Elveda masum, küçük kaçamaklar...

Son zamanlarda cep telefonları üzerinde oluşturulan izleme ve denetleme yöntemleri de gemi aza ya aldı gidiyor. İnternetle iç içe dış dışa çalışan yazılımlarla artık her hareketiniz denetim altında. Herhan-

de istemeseniz de yaşamınız ticari ve siyasi olarak yönlendiriliyor.

Belki ben nerede olduğum bilinsin istemiyorum? Belki arandığımda telefonumu açmak istemiyorum? Hayır efendim, zor yaparsınız bunları... Şakkadanak mesaj kutunuza ya da arayanlar listenize atıveriyorlar arayanın bilgilerini... Haydi şimdi söyle söyleyebilirsen arandığının ayır-dında olmadığını... Özellikle eş,

patron gibi hatırı sayılır aramalara gel de yanıt verme.

Bir de “Facebook” gibi ortak kullanıma açık, masum yüzlü veritabanları var. Herkes çılgın gibi buralarda olmak için can atıyor. İşte tüm bu oluşumun en acımasız siteleri de bunlar... Kendi elinizle veriyorsunuz kişisel bilgilerinizi... Üstelik bir de bağlantılar oluşturu-

rini öpene satılıyor. Herkes herkesin hangi gün nerede ne yaptığını bilebiliyor.

Güzel bir çarşamba sabahı Londra’da bir otel odasında uyanıyorsunuz. Tam zamanında uyanabilmek için ayarladığınız cep telefonunuz, kalkış saatinizi, bulunduğunuz ülkeyi, kenti mahalleyi eş zamanlı olarak merkeze de bildiriyor. Kahvaltı sırasında aradığınız firmayla yaptığınız görüşmeler zaman ve içerik olarak fişleniyor. O şirketle sizin aranızdaki olabilecek bağlar kimi lojik yazılımlarla ölçülüp ticari ya da siyasal değerlendirmeler yapıyor. Konuşma süreleri, firmanın yeri ve niteliği belgeleniyor.

Buluşacağınız insanın telefonunu çevirdiğinizde o insanın kişisel bilgileriyle sizinkiler arasında karşılaştırmalar yapılarak ve daha önce aynı insanla yaptığınız konuşmalar değerlendirilerek tablonuza eğ-

riler ve grafikler çiziliyor. Siz Londra’ya ispanak almak için gitmişseniz (çok garip bir örnek oldu; ama galiba canım ispanak istedi) ispanak satan öteki firmaların bilgileri, hatta önerileri birkaç dakika içinde cep telefonunuza ini-veriyorlar. Hatta o ispanağı Türkiye’de ya da dünyanın farklı yerlerinde nereye ve kaç satabileceğiniz hakkında akıl verebiliyorlar. Gün içinde aradığınız numaralar

arşivlenirken, gereken bilgiler süzülerek konuşmalarınız hakkında bir veri tabanı oluşturuyorlar.

Siz öğle yemeğinde bir İncelaz hanımefendisiyle makul bir lokantada masum bir yemek yemeye kalkıştığınızda, eşinizin cep telefonuna “7890 yaz, bilmem nereye yolla, eşinizin şu anda kiminle yemek yediğinin fotoğrafını, adını ve kalça ölçüsünü yollayalım” mesajı gidiveriyor.

Sanıyorsunuz ki tüm bunlar paranoaya... Hayır efendim, bire bir yapırlılık boyutunda... Gelin birazcık gerçeklere yelken açalım.

Neredeyse tüm mağazalar, alışveriş merkezleri, restoranlar, iş yerleri, hatta bakkallar “Güvenlik Gerekeçesi” adı altında kameralarla donatıldılar. Doğru mu?

İstanbul’u örnek verelim. Geçenlerde televizyonda bir polis yetkilisi konuşuyordu.

Bilmem ne projesi adı altında binlerce kamera kentin her bir tarafına yerleştirilmiş, sürekli her yeri gözetliyor. Kapkaç karşıymış; ama gelin görün ki objektif yalnızca kapkaçı filtreli değil. Hedef her sokağın, her evin gözetlenebilmesi... Hırsızın ve kapkaççının suçu da bu değil mi? Polise göre değil. İzlenen ortamlar zaten herkesin çıplak gözle görebileceği kamuya açık ortamlar.

Dış mekanları verdik güvenlik güçlerine, içleri mekan sahiplerine, kaldı bize kendi evimiz. Eyvallah... Orada da bilgilerimiz var. En iyisi dağ başına çıkmak. Ha, tabii, cep telefonunuzu evde bırakmayı unutmayın.

Teknolojiyi kim geliştiriyorsa, kaymağını da o yiyor. Amerika Japonya ile kapışa kapışa bugünlere geldi; ancak irili ufaklı ne kadar devlet varsa, hepsi de bunun

yorsunuz. Zevkleriniz, hobileriniz derken dımdızlak çıkıyorsunuz internet ağlarının karşısına... Kimle nasıl, nerede, ne zaman gibi soruların yanıtları masum kalıyor bu sitelerin becerikliliği yanında. İşte gerçek fişleme orada başlıyor.

Toplanan bilgiler kiloyla satılıyor internette... Herkesin derdi en fazla müşteriye ulaşmak. Yüzmilyonlarca ad adres ve kişisel bilgi tek bir CD’de 2 YTL’ye elle-

ayırdındalar. Kendi ülkemi konu dışı bırakacak olursak sistemlerini bilgiler denetimine sokmayan devlet kalmadı gibi... Yazılım her geçen gün yeni çiçekler açıyor. İnsanlar sapır sapır dökülüyorlar yazılımın ardına... Ne de olsa arkasında gönenç, para ve güç var. Fertten başlayıp uluslararası şirketlere değin herkes bu gelişmelerden nemalanma telaşında.

İnsanların taş yonttukları devir-

lerde aile toplumları vardı. Bu, zaman içinde kavimlere, daha sonra da devletlere dönüştü. Günümüzdeki oluşum ise çok uluslu şirketler. Artık para, güç ve genç şirketlerle ve şirketlerce belirleniyor. Hiçbir büyük kuruluş tek devlete sığmıyor. Aksine, devletler şirketlerin alt katmanlarında yer alıyorlar. Şirket logoları devlet bayraklarının yerlerini almaya başladı. Hangi ülkede değil, hangi şirkette çalıştığın önem kazandı.

Şirketin hangi ülkeden çıktığı da önemsizleşti. İskandinav ülkelerinde başlayan, çoğu cep telefonu konusuyla iştigal eden birçok firma bugün dünyanın devleri olmuşlardır. İnternet hem üretimi hem pazarı daha önce asla düşünilemeyecek boyutlara taşımıştır. Bu nedenle artık her şirket

çok uluslu olmak zorundadır.

İnsanlar da bu çok ulusluluktan nasiplerini almak isterlerken, sözü edilen izlenme tuzağına düşmektedirler. Üstelik her geçen gün daha da sıkı sıkıya...

Elinizden cep telefonunuz alınsın ister miydiniz? Ya internetiniz? Bilgişleriniz? Kim ister ki? O halde yapacak tek birşey kalıyor, o da sürekli gözetlenmemizi engelleyecek teknolojileri üretebilmek. İnternet üzerine yollanan tüm bilgiler istenmeyen ellere geçebilir ve bize yol, su ve elektrik olarak geri dönebilir. Burada biraz ketum olmakta yarar var.

Teknolojiyi kullanmak güzel de götürdüğü getirdiğinden fazla olmasa.. Ne de olsa bir ulusun gidecek en önemli serveti, özgürlüğü...•

AliMuratErkorkmaz@butundunya.com.tr

Ali otuz yıldan buyana emekli aylığı almasını sağlayacak sigortadan yoksun çalıştırılmıştı. Bir süre sonra da tazminat ödenmeden işten atıldı. Bu haksızlığa dayanamayan Ali patronun yanına giderek durumunu anlatmaya başladı:

"Biliyorsunuz beyefendi" dedi. "Tam otuz yıldır size hizmet ediyorum. Saçlarımı sizin yolunuzda ağarttım."

Patron, adamın bu serzenişini dinledikten sonra ona bak verdi: "Biliyorum, biliyorum Ali" dedi. "Hizmetini hep takdir etmişimdir."

Bu sözlerle yetinmeyen Ali serzenişine devam etti:

"Hizmetimi hep takdir ettiniz etmesine ama..." dedi. "İşime son verilirken ağarmış saçlarımın ödülü verilmedi."

Patron bir süre düşündükten sonra kağıda bir şeyler yazdı, Ali'ye uzattı ve şunları söyledi:

"Bu kağıdı bizim öteki mağazanın deposuna götür" dedi. "Sana bir tüp saç boyası versinler."•

Kendi Küçük, Etkisi Büyük Buluşlar

•Derleyen: İlker İnal - Bütün Dünya•

Kimi milat öncesi çağların en derininden, kimi yalnızca 10-15 yıl önceden gelip yaşamımızın tam merkezine yerleşti. Ampulden cep telefonuna, prezervatiften televizyona, bisikletten diş fırçasına, internetten kibrite, sutyenden kurşunkaleme CD'den radyoya...

Herhangi birinin eksikliğini düşünebiliyor musunuz?..

•**Abaküs, İ.S. 190:** Adı ilk olarak İ.S. 190 yılında Çin kaynaklarında geçen abaküsü kullanan ilk milletin Babilliler olduğu düşünülüyor.

•**Alet, İ.Ö. 2.600.000:** İnsanoğlunu öteki hayvanlardan ayıran en önemli özellik alet kullanabilme yeteneğiydi. Arkeologların bulduğu en eski ilkel aletler, Doğu Afrika'dan çıkmıştır.

•**Ampul, 1848:** 19'uncu yüzyılda ampulle aydınlanan bir odada duvara asılı olan ilanda şunlar yazılıydı:

"Bu oda, Edison elektrik ampulüyle aydınlanır. Kibritle yakmaya kalkışmayın, duvardaki düğmeyi çevirin. Elektriğin ışık üretmek için kullanılmasının sağlığına bir zararı olmadığı gibi, uykuyu da bozamaz."

•**Araba lastiği, 1845:** Arabanın atla çekildiği, bisikletin bir ton olduğu dönemde delik deşik yollarda ilerleyen yolcuların sarsıntıdan kemikleri kırılabilirdi. İnşaat mühendisi Cue Robert Thomson'ın tasarladığı hava lastikle hem bisiklet hem araba yolcuları rahat etti.

•**Arşimet vidası, İ.Ö. 700:** İ.Ö. 300 yılında Arşimet tarafından

geliştirilen vidanın daha ilkel bir biçimi İ.Ö. 700'lü yıllardan buyana kullanılmıyordu. Yüksekçe su taşımaya yarayan tasarım, günümüzde hâlâ kimi sulama kanallarında kullanılıyor.

• **Aspirin, 1889:** "Aspirin" dediğimiz küçük asetilsalisilik asit hapları, bugüne değin öteki tüm ilaçlardan daha fazla insanı tedavi etti. Hipokrat zamanından buyana yararları bilinen bu maddeyi "Aspirin" adıyla geliştirip üretmekse, babasını iyileştirmeye çalışan Felix Hoffman adlı Alman kimyager kismet olmuştu.

• **Ataş, 1892:** Bugün ABD'de yılda 18 milyar adet üretilen ataşların tasarımı İngiliz Gem ataş firmasına aittir.

• **Atari 2600, 1977:** Bugün 30 milyar dolar büyüklüğünde bir sektör olan oyun endüstrisi, vardığı noktayı birden fazla oyun oynatabilen ilk konsol olan Atari 2600'e borçludur.

• **Ateş, İ.Ö. 590.000:** İnsanoğlu yüz binlerce yıldır ateşi denetim altında tutup kullanırken, 1827'de kibritin geliştirilmesi-ne değin ateş yakmak zor bir uğraştır.

• **Barkod, 1973:** İlk kez 1952'de ABD'li öğrenci Norman Woodland tarafından Mors alfabesinin görsel versiyonu olarak tasarlanan barkod, aynı öğrencinin, IBM'de çalıştığı sırada Evrensel Ürün Kodu'nu (UPC) geliştirmesine değin yaygın biçimde kullanılmıyordu. •

Küçük çocuk okula yeni başlamıştı. İlk gün eve dönünce annesi merakla sordu:

"Ne yaptınız bugün okulda oğlum" dedi.

Küçük çocuk aklını kurcalayan konuyu annesiyle de paylaştı:

"Bugün pek bir şey yapmadık galiba anneciğim" dedi. "Yarın yine gitmemiz gerekiyormuş çünkü..." •

"Aralık SuDokuları"nın Yanıtları...

9	3	1	8	5	6	2	4	7
8	7	6	2	1	4	5	3	9
2	4	5	3	7	9	1	6	8
1	5	4	9	2	7	6	8	3
7	6	2	4	3	8	9	5	1
3	8	9	1	6	5	4	7	2
5	9	8	7	4	2	3	1	6
6	1	7	5	9	3	8	2	4
4	2	3	6	8	1	7	9	5

Kolay

5	1	4	7	3	9	6	2	8
7	2	9	8	6	4	1	3	5
3	8	6	1	5	2	9	7	4
2	5	3	6	4	1	8	9	7
9	7	4	5	8	3	2	1	6
1	6	8	9	2	7	4	5	3
4	9	5	2	7	8	3	6	1
8	7	2	3	1	6	5	4	9
6	3	1	4	9	5	7	8	2

Zor

"Bilginizi Denetleyin"ın Yanıtları...

- 1) 1950 •2) 1953 •3) John F. Kennedy •4) Sputnik I •5) 1948
 •6) 1 milyon •7) 1990 •8) 1968 •9) 53.200 •10) 1976
 •11) 1965 •12) New York •13) Azoik •14) Big Bang •15) Hitit
 •16) Sümer •17) Çivi •18) 38 •19) 23 •20) Mevlana •

Seni bulunca karanlık odada ışık buzmesi ben...
 Kim olduğunu, ne olduğunu arıyordum. Eksik bir yanımdın.
 Seninle tamamlandığımı sandım. Güzeldin. İlk açlığımдын,
 doymak istemediğim... Seni görünce sevincim güzeldi.

Bitmesini İstemem

Ayaküstü başlayan bir sohbetin elli yıl süreceğini tahmin etmemiştim. İlk karşılaşmamız, öğle güneşinin karlı bir dağa vurmasına benziyordu.

Güneş ısıtıyor, kar eriyor, su oluyordu. Güneş ve kar eski bir sohbeti devam ettiriyorlardı.

Saf bir soruyla başlamıştık gevezeliklerimize... Karlar erimeye başlayınca gençliğimiz çorap sökücü oldu. Gençliğimiz her gün yeni heyecan, yeni sorular getiriyordu.

1958 güzel bir yaz olarak başlamış, ağır aheste geçiyordu. Mersin-Adana yolcu treni sanki... Yavaş yol alıyordu. Her gördüğü kulübenin, ineğin önünde duruyor, yolcu sanıyor, alıp götürmek istiyordu.

Her kızın önünde duruyor, "Bu mu?" diyardım. Adını sor-

mak istediğim kızı bulduğum gün, elli yıllık bir sohbetin başlangıcı olmuştu.

Mersin yaylasına ilk kez gelmişti. Otelin terasında elimde çay

fincanı... Yöremde kuş dolu bir ağaç var sandım. Kulaklarım gülen kızların civıltısı ile dolmuştu.

Gündüzleri otelin terası ovaya bakıyordu. Geceleri terasın altı ışıltılı gökyüzü, denize uzanırdı. Mersin Koyu aşağıda yıldız doluydu.

Gecenin sevincini seviyordum. Karanlıkta ılık nefes alıyordum. Aradığım kız, gözüme ilişti.

Gaz lambası karanlığında karşılıklı oturduk. Adını sordum. "Erenam" dedi. Adımı söyledim. "Arkadaşım olur musun?" dedim.

"Sahiden istiyor musun?" dedi. "Evet" dedim. "İçimde bir şey 'Arkadaş olmamız gerekli' diyor.

Memleket Özlemi

İlyas Halil

Annemden duymuştum. Arkadaş bulmak, doğan güne güneş kadar önemliymiş.

Karanlıkta birbirimize bakıyoruz. Yüzü görmek istediğim yüzdü. Sesi duymak istediğim ses... Çocuk dünyam bitmiş, Erenam ile bayram başlıyorduk.

Genç olduğumuz için, güzel-dik. Birbirimize geyik çıplak bakıyorduk. Kırdı bir mayıs ayında olmayı özliyorduk.

Erenam'ı tanıdığım gün dış görüntü renk olduğunu, gürültü ses olduğunu bildi, yerlerini seçtiler. Dünya anlam kazandı, yaşanır yer oldu.

Elli yıllık sohbetimize sorularla başladık. Erenam "Neden yaz ortası toprağa benziyorum?" dedi. "Neden yağmur benim için güzel?" dedi. "Neden yağmasını bekliyorum?"

Sevindim. Erenam kim ve ne olduğumu benden daha iyi biliyordu. Herhalde bir gün görevimi hatırlayacak, yağmayı becereceğimi düşündüm.

O yaz her saat bir şey anlatmış, bir şey sormuştum. İçinde olduğumuz yeni dünyayı, yaşamızı öğreniyorduk.

O yaz iki ay Erenam'a baka baka suyun neden buhar olduğunu, güneşin neden doğduğunu buldum.

Gecelerimiz oyuncaklarımızın canlandığı andı. Elimizi karanlığa bulamış, rüya kuruyorduk. Birbirimizin rüyası idik.

Sevinci becermiştik. Güzeldi. Güzel yüzünde... İkimiz gençlik çağındaydık, yavaş yavaş üzüntüyü öğrenecektik.

Aradan yıllar geçti. Montreal'de 2007 şimdi... Mersin yaylası elli yıl geride, uzakta kalmıştı.

Zaman, vakitsiz dalından düşmüş elma... Nereden geldiğimizi, nereye gittiğimizi bilmeyen iki yolcu... Birbirimizin elini tutmuş, otobüs bekliyorduk.

Elli yılda öğrendiğim, aradığım şeylerdi. Kulaklarım ses arayınca sesini buldum. Gözlerim yorulunca yüzünde uyudum.

Seni bulunca karanlık odada ışıık huzmesi ben... Kim olduğunu, ne olduğunu arıyordum. Eksik bir yanımdın. Seninle tamamlandığımı sandım. Güzeldin. İlk açlığımın, doymak istemediğim... Seni görünce sevincim güzeldi.

Sen olmasan zamana gerek yok sandım. Aziz dost sorularını eksik etme. Soru olacak o kadar güzel şey var ki yöremizde... Seninle gezeliğimin bitmesini istemem. •

halililyas@yahoo.ca

Kadın, şakayla karışık bir sitemde bulundu eşine:

"Yirmi yıl önceki günlerimizde beni kucağına alır, öyle götürürdün odamıza" dedi.

Adam, bemen düzeltti eşinin sözünü:

"Yirmi yıl önceki günlerimizde değil, karıcığım" dedi. "Yirmi kilo önceki günlerimizde..." •

Unutamadığım Anım

"Unutamadıkları anı"larını, paylaşmak isteyen okurlarımızın kaleme alacakları ve 600-800 sözcük tutarındaki anılarından her ay birini bu sayfada yayımlayacağız.

Başına "Unutamadığım Anım" notunu eklemenizi rica ettiğimiz yazılarınızı, Mimoza 4/9, D: 1, 34750, Ataşehir, İstanbul adresine mektupla, (0 216) 456 2729 numaraya faksla ya da butundunya@butundunya.com.tr adresine e-postayla gönderebilirsiniz.

Akreple Dans

•Mustafa Kemal Özyiğit - Bütün Dünya•

1973 yılının Temmuz ayında yıllık iznimi kullanmayı programladık. Daha önceki yıllarda, bir Alman turist ailesinden, bize göre ucuz fiyata bir çadır edinmiştik. Aylığımızın ikibin iki yüz lira olduğu düşünülürse, bu çadır bizim için bir düşüştü. Önce portbagajını yerleştirip sonra çadırla birlikte eşyalarımızı eski model arabamız Anadol'a yükledik.

Eşim, 14 yaşındaki kızım, 16 yaşındaki baldızımın kızı ve ben doluştuk arabaya... Ankara'dan Konya, Mut, Silifke karayolundan, Mersin-Silifke güzergâhı üzerindeki Kervansaray Mocomp'a yönelerek bir cumartesi sabahı yola koyulduk. Sıkıntısız ve zorluksuz, yaşlı Anadol ne denli hızla gidebilirse o kadar hız yaparak, akşama yakın mocomp'a ulaştık. Temmuz ayı olduğundan günlerin uzun olduğu zamandı. Hemen kendimizi denize attık. Kurutma kağıdının mürekkebi emmesi gibi, suyu

ılık deniz, bizim tüm yol yorgunluğumuzu emdi, aldı.

Bir oğlu bir kızıyla dört kafa Mustafa ailesiyle, okula bile gitmeyen iki oğluya dört kafa Yücel ailesi, daha önce geldikleri için mocomp'ın girişinde bizi karşıladılar. Bizim için ayırdıkları ağaç altına, el birliğiyle çadırımızı kurduk. Uykü tulumlarını ve mutfak gereçlerimizi yerleştirdik.

Artık her zamanki tatilimize başlayabilirdik. Üç aile beş yıldan buyana yıllık tatillerimizi birlikte geçiriyorduk. Bu kadar yıldır, ne çocuklar arasında kavga, ne kadınlar arasında geçimsizlik, ne de erkekler arasında "ben bilirim"cilik olmadığından tanıdıklar arasında kıskanılasi güzelliğe bir birliktelik yaşıyorduk. Genelde üye sayımız oniki kişi gibi görünse de, bir ya da iki geceliğine, "Geçiyorduk da uğradık" diyen akraba ve tanıdıklarla onyediy kişiye dek çıktığımız oluyordu.

Yönetim, kara ve sivrisineklerden bizleri korumak için kimi

öğleden sonraları, araziye kim-yasal tütsü verirdi. Bu olay tüm kertenkele, bukalemun, akrep, yılan gibi haşeratin sınırlar dışına kaçmasını sağlardı.

Haftada bir gün diskoda eğlence; genellikle caz olurdu. Müzik gürültüsünün kamp sakinlerini rahatsız etmemesi için, disko kamp sınırlarının dışındaydı. İşte o akşam, diskoya gitmeye karar verdik. Gün boyu mayolu, etek-bluzlu gezen eşlerimiz ve kızlarımız, özenle kendilerine çekidüzen verdiler. Erkeklerse şortlarını çıkarıp pantolon gömlek giydiler. Eşim, yakası ön ve arkadan hafif açık bir bluzla etekleri yerlere sürünen uzun bir etek giydi. Akşam yemeği sonrası aheste beste diskoya yollandık.

Caz tam kıvamındaydı. Her havayı hakkıyla çalışıyorlardı. Ayıptır söylemesi, eşimle ben de iyi dans ederiz! Hele de tango, vals, rock-n-roll yaparken herkes durup bize bakar. Geçmiş yıllarda, kimi toplantılarda dans birinciliklerimiz bile bulunuyordu. Hava ılık, müzik güzel, biz ortama ayak uydurduk. Keyfimiz yerindeydi. Bir tango sonrası, hafif ritimli bir rock parçası çalmaya başladı.

Onun ardından da Bill Haley'den "Rock Around The Clock" parçasını çalmazlar mı? Biz, karı-koca pistteyiz tabii... Olabildiğince hareketli ve pek güzel dans ediyorduk.

Müziğin ritmine uyarak, eşimi şöyle bir kendimden açtım. Sol kolumun altından döndürüp, sol kolumu boşa alırken, sağ kolu-

mu beline sardığım anda, kısa kollu gömleğimin dışında kalan bölümünde, kolumda dirsekle bilek arasında bir yerde aniden yanma duyumsadım. Sanki dikkatsiz birisinin sigarasının ateşi oradan geçerken koluma değdi gibi oldu. Kızgınlıkla ve hışımın eşimin arkasına dönerek baktım; fakat kimse yoktu. Kolumun yanması artıyordu. Ne olduğunu anlamak için eşimin kolundan tutup arkasını çevirdim ki... Orada göreceğimi gördüm. Tam eşimin bluzunun sınırıyla çıplak teninin orada konuşlanmış ve havaya kaldırdığı, yarım ay biçiminde ikinci kez vurmaya hazırladığı kuyruğuyla bir akrep duruyordu.

Kolumdaki sigara yanığı gibi olan yanma acısının nedeni anlaşılmıştı. Kolumu akrep sokmuştu. Eşim ne olup bittiğini anlamak için soran gözlerle bana bakıyordu. Sağ elimin üst bölümüyle akrebe çarpmak üzere hazırlandım ve "Bir dakika sırtında akrep var" dedim.

Eşim bu tür haşerattan çok ürker. Televizyonda bile yılan falan gördüğünde başını ekrandan başka yana çevirir.

Kaldı ki bu zehirli haşere onun sırtındaydı. Akrep sözünü duymasıyla sol kolunu bir refleksle arkaya atması bir oldu. Akrep anında onun da kolunu soktu. Eşim büyük bir korku ve ürküntüyle koşmaya ve "Sırtımda hayvan var, hem de kolumu soktu! İmdaaa!" diye bağırmaya başladı. Arkasından yetişip yakaladığım da akrebi göremedim. "Bu

koşuşturmacada düştü herhalde" diye düşündük. Yücel ve eşi Mersin'de eczacı ve Yücel doğma büyüme Tarsuslu'dur. Dolayısıyla bu işlerden anlıyordu. Eşimle her ikimizin kollarındaki sokulmuş yerler yanıyordu. Yücel'e "Şimdi biz ne zaman öleceğiz?" diye sordum. Yücel gülererek "Korkma, bunlar öldürücü değildir" yanıtını verdi. Yücel bende ki sokulan yeri emdi, tükürdü; eşi eşimin kolunu emdi, tükürdü. Biz heyecanla geçirdiğimiz birkaç saat sonrası yattık ve tabii sabaha değin uyuyamadık. Kamp sahasına haşerat için yapı-

lan tütsüler çok güçlü olduğundan sivri ve kara sineklerle birlikte tüm sürüngenler de, tütsünün etki alanı dışına kaçıyor. Diskonun çevresi tütsülenmediğinden, kaçışanlar da oralarda konuşlanıyordu.

Eşimin uzun eteği, bu konuk akrep için bir tırmanma kolaylığı sağlamıştı. Başlangıçta, taburelerde oturarak müzik dinleyip havaya girerken, akrep etekle tanışıp yukarılara tırmanmıştı.

Yaşadığım sürece bu ve buna benzer epey deneyimlerim oldu; ama onca tatil içinde bu tatili hiç unutamadık. •

Adam yolda otomobille giderken yol kenarında otostop yapan bir köylü gördü. Bu sıcak havada onu arabaya alması gerektiğine inanıp durdu; fakat köylü çekingen davrandı:

"Sağolun, gerçekten çok teşekkür ederim" dedi. "Ama benim bir inegim var ve birlikte gitmemiz gerek."

Bu durum adamın hoşuna gitmedi:

"Bak bu olmadı işte" dedi. "İneği ne yapacağız?"

Köylü hemen yanıt verdi:

"Bağlarınız arkaya beyim" dedi. "Arkamızdan gelir."

Adam yine karşı koydu:

"Olur mu öyle şey?" dedi. "Ben bızlanırsam ip kopar ve inek ka-lır, biz gideriz."

Köylünün ısrarları sonucunda ineği otomobilin arkasına bağladılar ve hareket ettiriler. Adam bızını giderek artırıyor. 30... 40... 50... 60... İnek oralı bile değildi. Arabanın bızına uyarak koşuyordu. Adam bızını biraz daha artırdı. 70... 80... 90... İnek yine arabanın bızında koşuyordu. Adam bu duruma giderek sinirlenmeye başladı ve bızını daha da artırdı. 100... 110... 120...

En sonunda inekin dili dışarıya çıkınca adam bu duruma çok sevindi:

"Bak" dedi. "Senin inek sonunda şişti, dili dışarıya çıktı."

İneğine toz kondurmayan köylü hemen yanıt verdi:

"Ne şişmesi" dedi. "Siz çok yavaş gittiğiniz için sizi sollamak istiyor. Diliyle de sinyal verip yol istiyor..." •

Anne ve Babalardan, Dede ve Ninelerden...

Bu sayfada, anne ve babaların, dede ve ninelerin gönderdikleri fotoğraflar yer almaktadır. Her çocuk ve özellikle her torunun güzel olduğunu bildiğimizden, yayımlanacak fotoğraflarda yalnızca, fotoğrafların güzel çekilmiş olmalarını ve teknik açıdan yayımlanabilir nitelik taşımalarını dikkate alacağız. Fotoğraflarda çocukların ad ve soyadları yanısıra bulundukları kentin adını da lütfen belirtiniz.

*Gönderi adresi: Bütün Dünya, Mimoza 4/9, D: 1, Aiaşebir, 34750, İstanbul
e-posta: butundunya@butundunya.com.tr*

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Ebrar Şaşmaz, İstanbul ▲

Sezin Nisa Yılmaz, İstanbul ▲

Okan ve Berk Tufan, Ankara ▲

Helin Saraçoğlu, Ankara ▲

Derin Akgün, İzmir ▲

Gökberk Erkman, Kütahya ▲

Defne Mert, Artvin ▲

Aysu Şemsettinoglu, Sivas ▲

Evin Karacan, *Erzincan* ▲

Furkan Köseoğlu, *Konya* ▲

Atakan Atvur, *Hatay* ▲

Berçem Karacan, *Erzincan* ▲

Can Doğan, *Ankara* ▲

Karya ve İlaya Özbağcı,
Yalova ▲

Buse Demir, *Adana* ▲

Ofelya Coşkundeniz, *Ankara* ▲

Mustafa Emir Armutcu, *Konya* ▲

Can Bartu Ateş, *Ankara* ▲

Tadı kekremesi bir gün başlıyor, alıp başımı, neresi olursa oraya gidiyorum. Beyoğlu'na, Aksaray'a, Samatya'ya... Geçmiş yıllar bir semt adı olup çıkıyor. Geçmiş yıllara gidiyorum. Birilerinin "Bir tel kopar bütün ahenk bozulur", "Bir adam ölür, tüm dünya boşalır" diyerek ancak dile getirebildikleri bir duygunun solunması bu...

Kırık Bir Öykü

•Ekmel Denizer - Bütün Dünya•

Sözcükler karınca yuvasına döndürdüler kafamın içini, sekerek geziniyorum üzerlerinde... Her sözcük güzel bir düş gibi süsleyip kendini, "İşte ben bir öyküyüm" diyor. Tam peşine düşmüşken bir başkası, "Ben daha güzel bir öyküyüm" diyor, ona geçiyorum. Arkadan başkaları kandırıyor beni ve dağılıp gidiyorum. Akla gelebilecek herşeyin; herhangi bir nesnenin, bir çiçeğin, bir kuşun, bir semtin ya da bir arkadaşın adı olan sözcük, ardında sayfalarca anıyı sürükleyerek çağırıştırıp durdukça çıkmaz bir sokakta şaşkın kalakalıyorum.

Sözcüğün gizemi yazmak eyleminin amacında saklı... Bir yontucunun önünde, ne biçim alacağı belirsiz bir taşmış gibi, aklımda devinip duran sözcüğü -yaratma adına- evirip çevirip bir konuya yönlendirebilmek, emeklenmiş birkaç adım oluyor ve böylece biçimleniyor öykü...

Elim telefona gidiyor:

Banttan bir ses, aradığım numaranın geçici olarak görüşmele- re kapatıldığını söylüyor. Neden sonra bir kez daha deniyorum. Üçüncü ya da dördüncü numaray- ı çevirirken aklıma onun geçen gün yaşama veda ettiği geliyor.

Her gün değilse bile günasırı telefonlaşır, hal hatır sorardık. Günde birkaç kez aradığımız da olurdu birbirimizi... Tuhaflaşmaz mıym? Cep telefonum elimde titriyorum. Şairin, "Adını silemiyoruz telefon defterinden" dediği gibi, çoğumuzun da eli gitmiyordur sevdiklerimizin numaralarını silmeye... Gün gelecek, bizimkileri de bir zaman silemeyenler olacaktır sanırım...

Öleli bir hafta bile olmamıştı, acısı tazeydi, soğumamıştı daha...

Yanıt almayı beklemeksizin numaranın sonuna değin devam ediyorum ve düdük sesinden sonra da bir garip bekliyorum.

İşte, tadı kekremesi bir gün böyle başlıyor, alıp başımı, neresi olursa oraya gidiyorum. Beyoğlu'na, Aksaray'a, Samatya'ya... Geçmiş yıllar bir semt adı olup çıkıyor. Geçmiş yıllara gidiyorum. Birilerinin "Bir tel kopar bütün ahenk bozulur", "Bir adam ölür, tüm dünya boşalır" diyerek ancak dile getirebildikleri bir duygunun solunması bu...

Tütüne uzanıyorum. Paketin üzerinde "Sigara insanı öldürür" yazıyor ve sözcük, öyküyü sonuna değin taşıyamayacak kırık bir öykü olarak kalıyor. •

Farklılıkları Biraraya Getiren Kent:

Göteborg

Sıcak bir haziran günü Türkiye'den yola çıktım, kuzeye, İskandinavya'ya, İsveç'in ikinci büyük kenti Göteborg'a doğru... Uçak kentin üzerinde alçalmaya başladığında altımıza sanki yemyeşil bir halı serildi. Birbirine yaslanıyor- muşçasına yakın duran, ince, uzun, yemyeşil ağaçlardan ilmek ilmek örülmüş çok geniş bir halı... Sonra daha yuvarlak, daha alçak ağaçlar ve irili ufaklı göller görüldü. Kimi ormanın içinde tek başına bir nokta gibi, kimi de kenarlarında beyaz biyeli bordo-lacivert evlerle birlikte... Hepsini yeşil halının içinde farklı desenler gibi... Bu desenli, yemyeşil halının içindeki

havaalanına indik sonra... Kentteki ilk şaşkınlığım, beni sıcak bir biçimde karşılayan hava oldu. İstanbul'dakinden daha da sıcaktı yüzüme doğru hafifçe esen rüzgar... Kent merkezine gelince, havanın güzelliğini de değerlendir- mek için, ilk işim yürüyüşe çıkmak oldu.

Akşamüstü, kent merkezine doğru yürürken, hemen yanımda yola paralel sıralanmış ağaçların arasındaki bisiklet yolu da giderek kalabalıklaştı. İşten çıkanlar, öğrenciler, spor yapan bisikletliler geçip gittiler yanımdan... Yürümeye devam ederek, Kungsportsbron Köprüsü'nü geçince kentin en hareketli caddesi olan, burada yaşayanların kısa-

Gezdikçe Gördükçe

İzlen Şen

ca “Avenyn” de dedikleri, Kungsportsavenyn Caddesi’ne geliyorum.

Mağazalar, restoranlar, kafeler, tarihi yapılar, pub ve gece kulüpleriyle renklendirilmiş bu geniş cadde, yavaş yavaş hareketlenmeye başlamış bile... Restoranların, kafelerin masa ve sandalyeleri geniş kaldırımli caddeye taşmış, yüksek sesle konuşup, eğlenen gençler de var masalarda, tek başına oturmuş içkisini yudumlayan orta yaşlılar da... Kaldırımın kenarında bir köşeye yerleşmiş, yaşları 14-15 civarındaki gençlerden kurulu küçük bir grubun çaldığı müzik caddeye yayılıyor. Durup onları dinlerken ve sokakta müzik yapan bu genç grubun ne denli iyi olduğunu düşünürken “Abba” ve “Ace of Base”in de İsveçli olduğu geliyor aklıma... 60 bin üniversite öğrencisiyle İsveç’in en büyük öğren-

ci kenti olan Göteborg, biraz da öğrencilerin enerjisiyle yaşayan bir kent gibi... Yürürken enerji dolu gençlerin yanısıra kafe ve restoranlarda yalnız oturanlara, banklarda ya da parklarda sanki başka bir dünyadaymışçasına boş gözlerle bakan insanlara, alkol sınırını aşmayı hedeflercesine içenlere rastlamak önceleri beni biraz şaşırttıysa da, depresyon oranı yüksek bir ülkede olduğumu anımsayınca bunun pek de şaşırtıcı bir durum olmadığını anladım.

Avenyn Caddesi’nin sonuna geldiğimde kentin merkezi sayılan, 1923 Dünya Expo Fuarı için yapılmış Götaplatsen Meydanı önümde beliriyor. Caddeyi yürürken caddenin sonunda gördüğüm sarı bina ve önündeki heykel meydana vardığımda giderek devleşiyor. Havuzun içindeki bir kaidenin üzerinde yükselen Deniz Tanrısı Poseidon’un heykeli ve hemen arkasındaki sanat

Farklılıkları Biraraya Getiren Kent: Göteborg

müzesi binası karşılıyor beni... Sağımdaki konser salonunun önu içeri girenlerle kalabalık, solumdaki tiyatro binasıysa herhalde bu gece bir oyun olmadığından sakin görünüyor, yalnızca binanın girişinde heykeller var, sanki onu yalnız bırakmak istememişler. Gece saat dokuz gibi güneş son ışıklarını altın renginde düşürüyor kente, saat 22:00’de iyice kayboluyor; ama gökyüzü hâlâ aydınlık...

Saat 23:00’ten sonra bile tam karanlık olmadığı için gün bitmiyormuş gibi, özellikle sabahın erken saatlerinde bile güneşin öğlenmişçesine parladığını ve bu durumun kış aylarında da şimdikininki tam tersine kentin tüm gün içinde yalnızca birkaç saat aydınlık olmasına yol açtığını öğrenince hem oteledeki kalın perdelerin hem de yüksek depresyon oranının nedenini daha iyi anlıyorum. Kalın perdelerimi çekip uyumak üzere ayrıldığım Götaplatsen Meydanı ertesi günkü gezimin de ilk durağı oluyor.

Giriş katında yer alan Haselblad Merkezi’ndeki fotoğraf sergisini gezdiğim Göteborg Sanat Müzesi’ndeki farklı salonlarda 15’inci yüzyıldan bugüne farklı koleksiyonlar sergileniyor.

Carl Larsson, Anders Zorn, PS Koryer ve Edvard Munch gibi İskandinav sanatçılarının yanısıra Rembrandt, Van Gogh, Picasso ve Monet’nin yapıtlarıyla birlikte çağdaş sanat yapıtlarını da burada görmek olanaklı.

Sonraki durağım Vasagatan Cad-

desi’ndeki bir müze, Rohsska Dizayn ve Dekoratif Sanatlar Müzesi oluyor. Yemyeşil bir sarmaşığın sarıldığı, 1916’da müze olarak açılan kırmızı tuğlalı binanın giriş katı geçici sergileri ağırlarken, üçüncü katı Japon ve Çin el sanatları örnekleri

ne, ikinci katı 18'inci yüzyıl koleksiyonuyla Stockholm ve Masreliez Salonlarına evsahipliği yapıyor.

Beni en çok etkileyeniyse birinci katta 1851'den bugüne dizayn tarihinin sergilendiği alan oluyor. Bu sergiyi gezerken dizaynın hem dünya hem de İsveç'teki anlamlarının izini sürüyorum.

Kenti gezmek için yürümek iyi bir alternatif olsa da, mavi renkli tramvaylar, üstü açık gezi otobüsleri ya da Merkez Tren İstasyonu'ndan hareket eden tarihi tramvay gibi farklı seçenekleri de kullanabilirsiniz. Bunlara ek olarak "Paddan" adlı teknelerle yapılan kanal turları da kenti nehirde ve kanallardan görmek için çok iyi bir seçenek... İsveç'in Kuzey Denizi'ne bakan batı kıyısındaki Kattegat Körfezi'nde, Göta Alv Nehri ile Göta Kanalı'nın denizle buluştuğu

noktada kurulmuş, İskandinav-ya'nın en büyük limanına sahip bu kent, denizden ve kanallardan görülmeyi de hak ediyor. Ülkenin batıya açılan kapısı olan bu liman kenti, 1621 yılında Kral Gustaf II. Adolfs'un emriyle, onun çağırıldığı Hollandalı ve Alman mimarlar ve mühendisler tarafından yapılmış. Lilla Bommen'den bindiğimiz ve yaklaşık 50 dakika süren tekne yolculuğu boyunca geçtiğimiz kanallar ve çevresindeki mimari yapılar bu yüzden Amsterdam'daki kanalları ve Hollanda-Almanya mimarisini andırıyor. Kentin en güzel kilisesi olan Kristina Kilisesi'nin yanından geçerken İsveçli rehberimiz, kanalların kente su getirmek için planlandığını söyleyerek "Osthyveln" (Peynir Bıçağı) adlı çok alçak bir köprü'nün altından geçeceğimiz için eğilmemizi rica ediyor. Hepimizin eğildiği ve teknenin oldukça yavaş geçtiği bu

köprü geçişinden kısa bir süre sonra Göta Alv Nehri'ne ulaşıyoruz.

Bir boğaz görünümündeki bu geniş nehirde gezme-ye devam ederek limanın, opera binasının, dünyanın en büyük yüzen tekne müzesi olan Maritiman'ın, nehir kenarındaki büyük bir geminin içinde yer alan otoparkın ve tepesinde Ivar Johansson'un yaptığı "Bekleyen Kadın" heykeliyle nehrin izleyen Denizci Kulesi'nin önünden geçerek tekrar başka bir kanal üzerinden kent merkezine dönüyoruz.

Kestane ağaçlarının süslediği kanalın kenarındaki parklar yemyeşil ve çiçekler açmış. İnsanlar çimenlerin üzerinde yüzlerini ve bedenlerini güneşe dönmüşler, tüm kış özledikleri güneşle özlem gideriyorlar. Akşam saatlerinde restoranlar doluyor yine, kentte yemek yemek için İtalyan, Hint, Fransız, Uzakdoğu restoranları gibi farklı seçenekler olsa da benim önerim karides, midye, kalamar gibi deniz ürünleriyle farklı balık yemeklerini deneyebileceğiniz İsveç'e özgü balık restoranlarıdır.

Bir sonraki gün, 1800'lü yılların ortalarında yapılan ve İsveç'teki en eski tren istasyonu olan Merkez Tren İstasyonu'nun

önünden başladığımız turumuza kanal kenarındaki tarihi binaların yanından yürüyerek devam ediyoruz ve 1888'de yapılan kapalı yiyecek pazarı "Saluhallen"e geliyoruz. Pastaneler, kasaplar, balıkçılar, şarküteriler ve manavlar gibi yaklaşık kırk dükkan içeren

bu pazar yerinin önünde de renk renk çiçekler satılıyor.

Yanımızdaki kanaldan uzaklaşıp, trafiğe kapalı "Kungs-gatan" adlı alışveriş caddesine doğru giderken yanımda bir martının yürüdüğü ayırda varıyorum. Nehirde ya da kanallarda bize eşlik

eden martılar kimi zaman kent sokaklarında da evcil hayvanlar gibi yürüyerek yanımızda dolaşıyorlar.

1 820'lerde yapılan Protestan kilisesinin yanından, Vöstra Hamngatan Caddesi'nden yürüyerek, Kent Müzesi önünden Gustaf II. Adolfs Meydanı'na geliyoruz. Kent konsey ofisine, kent idare binasına, adliye ve borsa binalarına evsahipliği yapan bu meydanın ortasında da Gustaf II. Adolfs'un heykeli yer alıyor.

“Gustaf Adolfs'un kenti kurduğu 1621 yılında Alman, Hollandalı, İskoç ve İngilizler'i kente davet ederek yarattığı çok ulusluluk bugün daha da gelişmiş olarak devam ediyor kentte... İçinde Türkler'in de bulunduğu 140 farklı ulus kenti renklendirip geliştiriyor” diyor rehberimiz meydanda tamamladığımız turun son sözleri olarak...

Burada yaşayanlar gibi, renkli

bir kent Göteborg ya da İsveçliler'in dediği gibi “Yöteboy”, özellikle yaz aylarında gezmek için güzel bir kent... “Universeum” adlı binada yağmur ormanlarında, akvaryumda dolaşıyorum. Üstü açık bir havuzda, uysalca insanlara yaklaşp, burunlarını uzatarak kendini sevdiren vatoz balıklarına dokunmaya cesaret edemesem de gözlerinin ortasına dokunarak onları okşayanları izliyorum. Her yıl 3 milyon kişinin ziyaret ettiği, çiçeklerle süslü Lieserg Eğlence Parkı'nda yürüyorum. 1874'de tamamlanan, binası kiliseyi andırdığı için kentlilerin “Balık kilisesi” dedikleri kapalı balık pazarı Feskekorcka'yı geziyorum.

Kentin en keyifli yüzlerinden biri de Botanik Bahçesi... 16 bin farklı bitkiyle bezenmiş, içinden geçen küçük nehirler, havuzlar, gül ve baharat bahçeleri, Japon bahçesi, Bambu alanı, kaktüs evi, kaya bahçesi ve 1500 çeşit orkide içeren or-

kide bölümüyle neredeyse tüm gün çok keyifli zaman geçirilebilecek bir yer. Biz de bir süreliğine de olsa yemyeşil çimenlerin üzerinde dolaşan martılar, “Tai Chi” yapanlar ve koşanların arasına karışp sessizliğin ve doğanın keyfine varıyoruz.

Göteborg'daki son günümüzde kentin farklılıklarını görmeye devam ediyoruz. Kent merkezinden bindiğimiz tramvayın son durağı Saltholmen'den tekneye binerek gittiğimiz adalar İsveç'in farklı bir yüzünü görmemizi sağlıyor. Son durağa yaklaştıkça burnuma okyanus kokusu geliyor gibi... Evler bahçe içinde yazlık evlere dönüşüyor. Tekneye binerek masmavi denize açılıyor, rüzgar değirmenleri arkamızda küçülüyor yavaş yavaş ve kayalıklardan oluşmuş adalar çıkıyor karşımıza birer birer... Kimi yalnızca kayalardan oluşan üzerindeki keçiler dışında başka canlıların yaşamadığı, kimi de daha büyük tahta iskeleleriyle teknelere kucak açmış, minik bahçeler içindeki tahta evleriyle rengarenk... Açık denizde küçük bir adanın kıyısında yüzen bembeyaz bir kuğuyla yavrusunu görmek beni şaşırtıyor. Yelkenliler geçiyor yanımızdan, yanaştığımız son adadaki iskeleden 20-25 kişilik bir ilkokul öğrenci grubu doluyor tekneye, Göteborg'a dönüşümüz konuşmalar, itiş kakışlar ve gülüşmelerle dolu bir yolculuk oluyor.

Göteborg'un farklı bir öteki yüzü de Haga Mahallesi... 17'nci yüzyılın ortalarında Kraliçe Kristina'nın kurduğu Haga, kentin en eski ve iyi korunarak restore edilmiş mahallesi... “Landshoudingehus” denilen gi-

riş katı taş ya da tuğla, üstteki iki katı tahtadan yapılmış evlerle kaplı ana cadde Haga Nygata ve çevresindeki sokaklar el sanatları, dizayn, moda, antika, kitap, hobi mağazalarıyla, kafe ve restoranlara evsahipliği yapıyor. Önünden geçtiğim küçük bir kafeden taze fırından çıkmış bir tart kokusu taşıyor sokağa...

Göteborg'la ilgili biraz daha bilgi edinmek için ziyaret edilebilecek bir başka müze de Kent Müzesi... 18'inci yüzyıldan kalma ve o yüzyıldaki ülke ticaretinin odağı olan “East India” firmasının eski binasındaki bu müzedeki gezinize Viking döneminden, onlardan kalan gemi kalıntısını görerek başlayabilir, ortaçağ ve 17'nci yüzyılda yeni kurulmuş Göteborg kentini görerek devam edebilir, kentin 18'inci yüzyılda dünya ticaretine girmesine, 19'uncu yüzyılda endüstriyel bir kente dönüşmesine tanık olabilirsiniz. Göteborg, “Volvo”, “Ericsson” ve “SKF” gibi markalara evsahipliği yaparak ticaret ve endüstri kenti kimliğini bugün de koruyor.

Göteborg, yaz ayında da olsa kimi zaman sıcak, kimi zaman serin havasıyla, yüksek ekonomik gelir düzeyi ve depresyon oranıyla, mevsimlere göre havanın geç ya da erken kararmasıyla, İsveçliler'i ve göçmenleriyle, dizayn ve ikinci el mağazalarıyla, parkları, müzeleri, denizi ve nehriyle, çevresindeki balıkçı köyleri, gölleri, adalarıyla farklılıkları biraraya getiren bir kent... Tüm ziyaretçilerini de bu anlayışla sıcak bir biçimde karşılıyor. •

IzlenSen@butundunya.com.tr

*Aynalara baktıkça benim de yalnızlığım büyüyor.
Çareyi geçmişin şarkılarına sarılmakta buluyorum.
“Ada Sahillerinde Bekliyorum” şarkısını artık tek başıma
söylüyorum; ama sözcüklerle anlatılamayacak denli
üzülüyorum. Oysa ne güzel günler yaşamıştık o yıllarda.*

Ada Sahillerinde Bekliyorum

Ilık bir sonbahar akşamında evimin penceresinden hafif esen rüzgarla birlikte dökülen yaprakları seyrediyorum. Bir zamanlar tomurcuktuk o yapraklar... Sonra yavaş yavaş büyüdü yaprak oldu, yeşil rengi daha da koyulaştı, daha sonra sararmaya ve şimdi de esen rüzgarlarla tutunduğu dallardan düşmeye, sokaklarda rüzgarın önünde sürüklenmeye başladı. İnsan yaşamıyla dalından düşen yaprak arasında bir ilişkinin varlığını ve benzerliğini hüznle düşünürken aniden yanı başımdaki radyodan çoktandır duyduğum bir şarkı söylenmeye başladı: “Ada Sahillerinde Bekliyorum”.

Yaşamım boyunca unutamadığım iki şarkı bilinç altımda sürekli durur ve zaman zaman dudaklarımdan onların sözcükleri dökülür. Birincisi, ortaokul birdeyken Kayseri Devlet Hastanesi’nde ameliyat olup tek başıma,

tüm sevdiklerimden ve dostlarımdan uzakta bir odayı ayağından ameliyat olan Harbiyeli bir gençle paylaştığım günlerde o genç Harbiyelinin söylediği şarkıydı.

“Ömrüm Seni Sevmekle Nihayet Bulacaktır”.

Adını çoktan unuttuğum o genç acaba âşık mıydı? Sevdiği onu dışlamış da onun için mi bu hüznü şarkıyı söylüyordu. Bilmiyorum ve hiç öğrenemedim. Hastanenin o yalnız ve kasvetli odasında tek başıma kalmanın tanımsız kederleri içinde dinlediğim o şarkıyı nedense bir türlü unutamıyorum.

Yaşamımı etkileyen ikinci şarkı ise Talas’ta yaşadığım o unutulmaz günlerden kalma bir şarkıdır.

Yatılı okulda akşam yemeklerinden sonra ders çalışma saatimiz vardı. Bize ayrılmış sıralarda oturur yedi-dokuza değin zorunlu ders çalışırdık. Bu saatten sonra küçük sınıflardaki öğrenciler okulun ana bi-

Engin'den Gözlemler, İzlenimler

**Engin
Ünsal**

nasının en üst katlarındaki yatakhanelere çıkar orta iki ve üçteki çocukların bir bölümü okuldan bir kilometre uzaktaki “Aslanlı Konak” diye anılan yatakhaneye topluca yürüyerek giderlerdi.

Sınıfım ilerledikçe ben de aslanlı konak grubuna katılmıştım. İlkbahar ve sonbahar aylarında o yolu yürümek keyifliydi; ama kış aylarında termometrenin eksi 27’i gösterdiği gecelerde o yolu yürümek tam bir işkenceydi. İki metre karın içinden açılmış yolda düşmeden yürümek ve kurt tehlikesinden korkarak o soğuk geceleri yaşamak bayağı bir yürek işiydi.

Aslanlı konağa gecenin o saatinde ve ışsız yoldan topluca gitmek korku dolu; ama keyifli bir yolculuktu. Grubun başında hep son sınıftan bir ağabey yürürdü. O yolu yürüdüğümüz son sene grubun başında hep Ali Birol vardı. Ali Birol Ankaralı, iri yapılı zayıf koruyan, haksızlık yapana “Dur” diyen babayiğit biriydi. Her akşam ana binadan çıkıp aslanlı konağa varıncaya değin hiç bıkmadan söylediği ve hepimize öğrettiği bir şarkı vardı:

“Ada Sahillerinde Bekliyorum”.

Bu şarkı adeta o kış gecelerinin ulusal marşı olmuştu. Yol boyunca söyler eğer aslanlı konağa gelmeden biterse bir daha baştan alır ve aslanlı konağın kapısından içeri girdiğimizde hep bir ağızdan, “Beni şadet Şadiye’em başın için” diye şarkıyı bitirirdik. Şarkının sonunun aslanlı konağın duvarlarında çınlaması hepimize büyük bir keyif verirdi.

Yıllar boyunca Ali Birol’a bir türlü sormadığım bir soruyu hep kendi kendime sormuşumdur:

“Neden ‘Ada Sahillerinde Bekliyorum’ şarkısı?”

Sevgili Ali Birol ağabeyimizin adalarda oturan sevdiği bir kız mı vardı? Yoksa o şarkıyı karlı kış gecelerinde bir kurt baskınından korunmak için mi var gücümüzle bağırarak söylüyorduk? Bu soruların yanıtını alabilmek için Ali Birol’a cesaret edip de sormadım. Ama bir gün konuyu mutlaka okul arkadaşlarımla ilk toplandığımızda soracağım ve onların görüşünü alacağım. O kış gecelerinde beynime kazınmış o şarkıyı neden söylediğimizi kesinlikle öğrenmek istiyorum.

Ali Birol okul futbol takımının da kaptanıydı. Takımın kalecisi Ogan Soysal gol yiyince Ali Birol’un tükürük yağmurundan kaçabilmek için ne yapacağını şaşırır, iyi oynayan ya da gol atan Ali Birol’un çok ender rastlanan gülüşleriyle ödüllendirilirdi. Bir de okulun öğrenci liderliğine soyunan Metin Çetiner ağabeyimiz vardı. O yıllar, okulumuzda bu iki ad efsaneydi. Bu ikilinin zaman zaman yaptıkları kavgalar da anılarımızın başköşesinde sürekli kalmıştır.

Bu iki efsane adla okuldan sonra hiç görüşemedim. Ali Birol Ankara’da yaşıyordu, Metin Çetiner astsubay olmuştu. Önce Metin Çetiner yaşama veda etti. Cenazesi Şişli Camisi’nden kaldırıldı. Cenazesinde bizim okuldan üç kişi vardı, Hulusi Sağlamer, Bilger Duruman ve ben. Oğlu tıpkı babasına

benziyordu. Bir tarih o gün sonsuza dek önümüzden kayıp gitti. Ondan birkaç yıl sonra Ali Birol'un yaşama veda ettiğini gazetelerdeki boy boy ilanlardan öğrendim. Cenazesine gidemedim. O gün onu anmak için "Ada Sahillerinde Bekliyorum" şarkısını gün boyu mırıldandım durdum. Yaşadığı yaşama ve bize yaptığı öncülüğe, ağabeyliğe yakışan bir biçimde bu yaşama veda etti; ama söylediği ve bize ısrarla söylediği o şarkı bize anı olarak kaldı. Metin Çetiner'in ölümü hiçbir gazeteye yansımada; ama o bizim gönlümüzün kralıydı.

Bizler için okul tarihindeki bu iki ad ve o şarkı o yıllarla aramızda bir köprüydü sanki...

En son sınıf arkadaşım Çetin Purutçuoğlu'nu yolcu ettik. Okul arkadaşlarımız teker teker beyaz atlara binip gidiyorlar. Aynalara baktıkça benim de yalnızlığım büyüyor. Çareyi geçmişin şarkılarına sarılmakta buluyorum. "Ada Sahillerinde Bekliyorum" şarkısını artık tek başıma söylüyorum; ama sözcüklerle anlatılamayacak denli üzülüyorum. Oysa ne güzel günler yaşamıştık o yıllarda. Şimdi pencereden ağaçları seyrederim. Dallardan uçup gidenlerin yapraklar değil benim yaşadığım doyumsuz yıllarım ve dostlarım olduğunu düşünüyorum. •

enginunsal34@smileadsl.com

Evden taşınıyorlardı. Oğulları Can da onlara yardım ediyordu. Bir ara baba büyük bir dolabı kan ter içinde tek başına itmeye çalışan eşini görünce sinirlendi:

"Can sana yardım etmiyor mu?" diye sordu.

Kadın sinirlenen eşini sakinleştirmeye çalıştı:

"Ediyor ediyor, sen hiç merak etme" dedi. "Dolabın içine oturdu, çantamı taşıyor." •

"Bir Başkadır Benim Memleketim"in Yanıtları...

Alanya,
Antalya

Sivas

Küçük Çekmece,
İstanbul

Bozcaada,
Çanakkale

Giresun

Asıl eksiklik, eksik olduğumuzu düşünmekti. Asıl eksiklik, çareyi başkasında aramaktı. Yaşamın matematiği farklı; iki yarımı toplayınca bir etmiyor. İnsan tek başına mutsuzsa başka biriyle de mutlu olamıyor.

Önce yalnızdık. Dünyaya ağlayarak geldik. Pişman gibiydik. Biraz büyüdükten sonra, kendimizi bildiğimiz anda, içimizi kemiren, kalbimizi sıkıştıran, daha önce bilmediğimiz kaygılar duyumsadık. Bir yerde bir eksiklik vardı. Korktuk. "Bunun nedeni ne?" diye sorduk kendimize. Yanıtı kendimiz verdik:

"Demek ki sahip olmadığımız bir şeyler var."

Peki, neye sahip olmamız gerekiyor? Çocukken "Yaşımız küçük" diye düşündük. "Her istediğimizi yapamıyoruz. Kurallar, yasaklar var. Büyüyünce herşey yoluna girecek."

Büyüdükçe bir şey değişmedi. Yine huzursuzduk. İçimizden bir ses aynı sözcükleri fısıldıyordu:

"Bir eksiklik var."

Asıl Eksiklik

•Oggi -

Bütün Dünya•

Nasıl geçecek bu? Aklımıza yeni yanıtlar geldi:

"Okulu bitirince geçecek, işe girince geçecek, para kazanınca geçecek, tatile gidince geçecek."

Okulu bitirdik. Diploma aldık. İşe girdik. Kartvizit aldık. Çalıştık. Para kazandık. Taşındık. Araba aldık. Çalıştık. Eve yeni eşyalar aldık. Tatile gittik. Dans ettik. Kartviziti değiştirdik. Daha çok çalıştık. Daha çok para kazandık. Çalıştık. Çalıştık. Çalıştık...

Geçmedi. "Bir yerde bir eksiklik var" duygusu, hâlâ orada duruyordu. Bu kez de "Sevgilimiz olunca geçecek" dedik. "Yalnızlığımız sona erince kurtulacağız."

Beklemeye başladık. Derken, biri çıktı karşımıza. Âşık olduk. Ve anında başka biri olduk. Daha güçlü, daha güzel, daha akıllı biri... Hesap cüzdanları, kartvizitler, hatta ilaçlar bile böyle duyumsamamızı sağlamamıştı. Sevgilimizin gözlerinde dünyayı gördük. Işığı gördük. "Tünelin ucundaki ışık bu olmalı" diye düşündük.

Sonra bir gün, daha dün bize deli gibi âşık olan insan çekip gidiverdi. Ya da artık eskisi gibi sev-

mediğini söyledi. Ya da başka birine âşık olduğunu söyledi. Ya da daha kötüsü, başka birine âşık oldu; ama söylemedi.

Telefonu açmamasından, elimizi tutmamasından, anladık bir terslik olduğunu... Belki de sevmekten vazgeçen ya da terk eden sevgimiz değildi, bizdik.

Fark etmez. Sonuçta aşk bitti. Şimdi her yer bomboş... Şimdi tekrar yalnızız. Başladığımız yere döndük. Yıllarca uğraştık, eksiğin ne olduğunu bulamadık.

Bakmadığımız bir yer kaldı. İçimize bakmadık. Eksik parçayı dışarıda aradık; ama içimizde saklı olabileceğini akıl etmedik. Birilerini sevdik, birileri bizi sevsin diye uğraştık; ama kendimizi sevmedik.

Asıl eksiklik, eksik olduğumu-

zu düşünmekti. Asıl eksiklik, çareyi başkasında aramaktı. Yaşamın matematiği ayrı; iki yarımı toplayınca bir etmiyor. İnsan tek başına mutsuzsa başka biriyle de mutlu olamıyor.

“Herkes beni sevsin” diye uğraşınca kimse gerçekten sevmiyor, herkes sevgisine koşul koyuyor, sınır koyuyor.

Oysa “Kendime duyduğum sevgi bana yeter” diye düşününce, kendimizi olduğumuz gibi kabul lenince yarım tamamlanıyor. Her şey bir oluyor.

İşte o zaman perde aralanıyor. İşte o zaman başka “biriyle” biraraya gelerek, hesabın, kitabın, korkunun, kaygının hüküm sürdüğü sevgi yerine, gerçek sevgi yaratılabilir... •

Oğlunun okuldan şiş ve mosmor bir gözle geldiğini gören anne, ona kavga mı ettiğini sordu.

“Hayır anneciğim” dedi oğlu. “Büyük bir çocuğun, küçük bir çocuğu dövmesine engel olmaya çalışıyordum, o zaman oldu.”

Annesi, oğlunun bu tutumunu beğenmişti.

“Aferin oğlum” dedi. “Bak, işte bu yaptığın hem bir arkadaşlıktır hem de bir cesaret işidir. Peki, kimdi o küçük çocuk?”

Oğlu, anında yanıtladı:

“Ben.” •

Çocuğuna balıkyağı içirmekte güçlük çeken anne bir çözüm bulmuştu. Gidip bir kumbara aldı ve çocuğuna ne zaman balıkyağı içerse karşılığında kumbarasına bir miktar para atacağını söyledi.

Ayrıca ona “Kumbarada biriken para da senin olacak” diye söz verdi. Küçük çocuk her yemekten sonra biç aksatmadan balıkyağı içti ve kumbarası kısa sürede doldu.

Artık kumbarayı açma zamanı gelmişti. Anne kumbarayı açtı ve biriken parayı saydı. Küçük çocuk çok sevinçliydi. Olayı seyreden baba da çok sevinçliydi. Gülümseyerek çocuğuna döndü “Çok güzel” dedi ve sözlerini şöyle tamamladı:

“Bu parayla üç şişe daha balıkyağı alırsız.” •

Mantık Bilmecesi, Bulmaca

Kasım Ayı Yanıtları, Çözümleri

Mantık Bilmecesi

Diziliş sırası	Satın alan kişi	Özelliği	Fiyatı
A	Zerrin	Saniyeli	350 YTL
B	Meral	İçi siyah	410 YTL
C	Emel	Takvimli	380 YTL
D	Esin	Pırlantalı	300 YTL
E	Pervin	İçi siyah	370 YTL

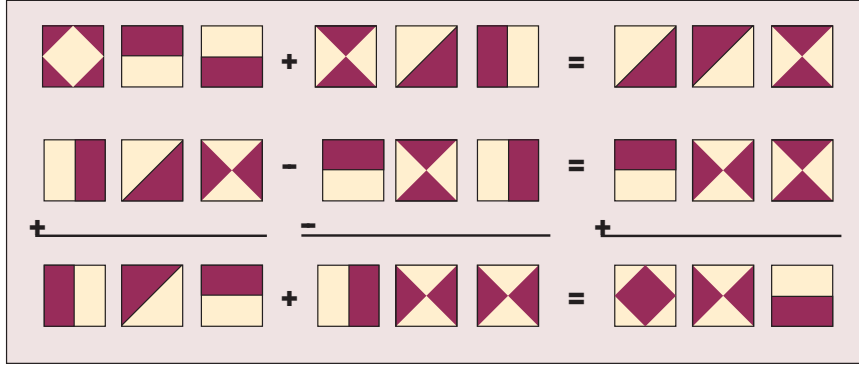
Bulmaca

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
1	V	E	D	A	T	S	A	K	M	A	N		A	D	İ
2	A	L	A	Y		A	N	A		K	A	S	N	A	K
3	S	A	K	A	R		İ	S	T	İ	F	A		R	İ
4	F		İ	R	A	N		A	R	S	A		A	G	
5	İ	L	K		H	O	P	P	A		K	I	S	I	R
6	R	A		S	A	B	A		P	R	A	L	İ	N	
7	I	S	I		T	R		T	E	N		I	S		A
8	Z	O	K	A		A	R	A	Z		A	K	T	A	R
9	A		İ	Ş	I	N	I	M		İ	D		A	R	A
10	Z	A	N		R		H	İ	N	T		E	N	İ	R
11	O	Y	M	A		İ		M	A	H	İ	R		F	A
12	B		A	R	A	K	A		Ş	A	T	A	F	A	T
13	U	S		A	R	İ		M		L	A	T	İ	N	
14		O	R		A		L	A	K		A		R	E	N
15	E	N		A	N	D	A	Ç		İ	T	M	E		İ
16	M	E	N		J	Ü	P	O	N						
17	A		T	İ	M		A		U	N					
18	N	A		Z	A	R		A	T	A					
19	E	R	K	A	N		A	S	U	R					
20	T		İ	N		O	S	A	K	A					

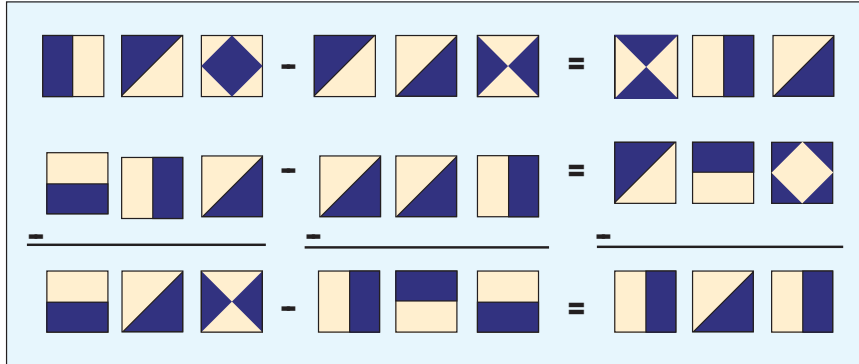

Cahit Batum

Kareler ve Rakamlar

Lütfen dikkat edin: 0-9 arasındaki rakamlar, her soru grubunda değişik biçimlerle simgelenmektedir.

Cahit Batum'dan "Kareler ve Rakamlar"ın Kasım Ayı Çözümü:

$$\begin{array}{r} 269 + 444 = 713 \\ 537 - 321 = 216 \\ 806 + 123 = 929 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 978 - 424 = 554 \\ 469 - 109 = 360 \\ 509 - 315 = 194 \end{array}$$

CahitBatum@butundunya.com.tr

Prof. Dr. A. Yüksel Bozer

Mantık Bilmecesi

O gün kirayla kitap veren mahallenin tek kitapçısı Ahmet Bey'in başı çok kalabalıktı. Dükkana üç saat içinde beş kişi geldi ve biri okumak için yeni kitap kiralarken öteki diğerinin bıraktığı kitabı kiraladı. Aşağıdaki ipuçlarına dayanarak kimin hangi kitabı kiraladığını, kitabın basım yılını ve kitabevini bulmaya çalışınız. Ayrıca kim kimin bıraktığı kitabı kiraladı bulunuz.

İPUÇLARI:

- 1- Ayten 1995 yılında basılan "Sırlar" adlı kitabı geri vererek Okay Kitabevi tarafından basılan kitabı kiraladı.
- 2- Kitaplardan bir tanesi Saygın Kitabevi'nin bastığı "Yalnızlık" adlı yapıtı.
- 3- Neslihan'ın yeni kiraladığı kitabın basım yılı 2003'tü.
- 4- Salih'in hem geri verdiği hem de yeni kiraladığı kitapların basım yılı tek numaraydı.
- 5- Buket Kitabevi tarafından basılmamış olan Nail'in yeni kiraladığı "Özgürlük" adlı kitabın basım yılı Neslihan'ın geri verdiği; fakat Ayten'in yeni kiralamadığı kitabın basım yılından önceydi.
- 6- Basım yılı 2002 olan kitap Aksu Kitabevi tarafından basılmıştı; fakat kitabın adı "Siyaset" değildi.
- 7- 1997 yılında basılan kitap Sunay Kitabevi tarafından basılmadığı gibi Özkan'ın yeni kiraladığı kitap da değildi.

Kiralayan ve kiralanan kitap	Kitap adı					Kitabevi				
	1994	1995	1997	2002	2003	"Bahis"	"Yalnızlık"	"Siyaset"	"Sırlar"	"Özgürlük"
Ayten										
Neslihan										
Nail										
Özkan										
Salih										
Buket										
Aksu										
Okay										
Sunay										
Saygın										
"Bahis"										
"Yalnızlık"										
"Siyaset"										
"Sırlar"										
"Özgürlük"										

Kiralama Zinciri (Kim-Kimin)

□ = □ = □ = □ = □ =

Ad	Basım yılı	Kitabın adı	Kitabevi

YukselBozer@butundunya.com.tr

Mustafa Yıldız

Satranç

AVRUPA KULÜPLER KUPASI ŞAMPİYONASI

Ekim ayında Antalya Kemer'de yapılan Avrupa Kulüpler Kupası maçlarında dünyanın önde gelen satranççılarının oynadığı 56 takım yarıştı. 7 tur oynananan maçlar sonunda kadrosunda Kamsky, Adams, Rublevsky, Sargissian, Cheparinov gibi büyük ustalar bulunan İspanyol Linex Magic-Merida takımı birinci oldu. Meksika'da oynanan dünya şampiyonluğu maçlarından hemen sonra Kemer'e gelen yeni dünya şampiyonu Anand da Baden Baden takımıyla hamle yaptı.

Bayanlar kategorisinde ise Cercle d'Echecs de Monte-Carlo takımı birinci oldu.

Türk oyuncular turnuvada bireysel olarak sürpriz sonuçlar aldılar. Doruk Koleji oyuncusu Ata Seçer, Avrupa Kulüpler Kupası maçlarındaki başarılı oyunları ile Uluslararası Usta normu kazandı.

EİNSTEİN VE SATRANÇ

Albert Einstein (1879-1955) yılları arasında yaşamış Alman asıllı Nobel ödüllü fizikçi. İkinci Dünya Şampiyonu Dr. Lasker'in bir kitabına önsöz yazmıştır. Satranç oynamayı çok severdi. Hacim boyutlarını kanıtlamak için satrançtan yararlanmıştı. Satrancı bilim ve spor olarak görür, satrançta ilerleyebilmek için çok çalışmak gerektiğini savunurdu. Satrancın düş gücünü geliştirdiğine inanırdı. Açık bir oyunu vardı ve zamanı iyi kullanırdı.

Albert Einstein-Robert Oppenheim, Princenton 1933 İspanyol Açılışı Caro Devam Yolu C 70

1. e4 e5 2. Af3 Ac6 3. Fb5 a6 4. Fa4 b5 5. Fb3 Af6 6. 0-0 Axe4 7. Ke1 d5 8. a4 b4 9. d3 Ac5 10. Axe5 Ae7 11. Vf3 f6 12. Vh5+ g6 13. Axc6 hxc6 14. Vxh8 Axb3 15. cxb3 Vd6 16. Fh6 Şd7 17. Fxf8 Fb7 18. Vg7 Ke8 19. Ad2 c5 20. Kad1 a5 21. Ac4 dxc4 22. dxc4 Vxd1 23. Kxd1+ Şc8 24. Fxe7 1-0

Bazı oyun yorumları: (6 internet sitesi) 8. a4?! 8... b4?! 9... Ac5?! 11... f6? (11... Fe6) (11... bxe6) 12. Vh5+! 13. Axc6! 15... Vd6? (15... Şf7) 21. Ac4!

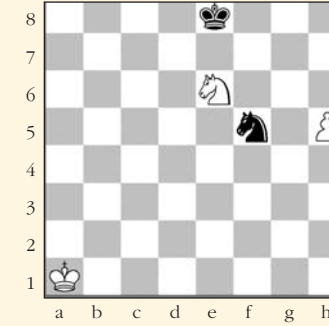
"Satranç, ustalarını zincire vurup ruhlarını öylesine biçimlendirir ki, en güçlüsünün bile içsel özgürlüğü bunun cefasını çeker."

Albert Einstein

Gönderi: Suat Boztepe, Samsun

PİYON ATAKLARI (2)

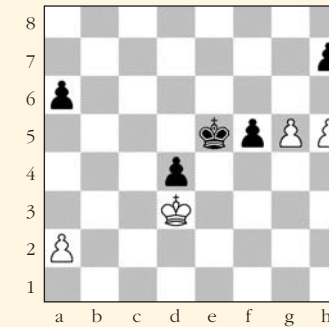
Tahtada alet azken, kenar dikey piyonu b7, (b2) ya da g7 (g2) karelerinde bulunan atı tehdit ediyorsa büyük olasılıkla vezire terfi eder.

1. Ag7+ Axc7 2. h6 Şf7 3. h7

Piyon oyun sonlarında yarmayla çok sık karşılaşırız. Bir ya da birkaç piyon fedasının amacı başka bir piyonu terfi ettirmek olmalıdır.

Capablanca-Ed. Lasker, Londra, 1914

1. h6! Siyah terk etti.
Çünkü 2. g6'ya karşı yeterli savunma yok.

MustafaYildiz@butundunya.com.tr

ATAK

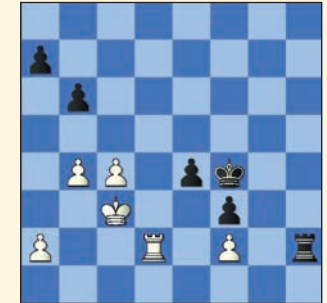
Gaygusuzoğlu-Hagen, 2007

Beyaz kazanır

OYUN SONU

Simacek- Nisipeanu, 2007

Siyah kazanır

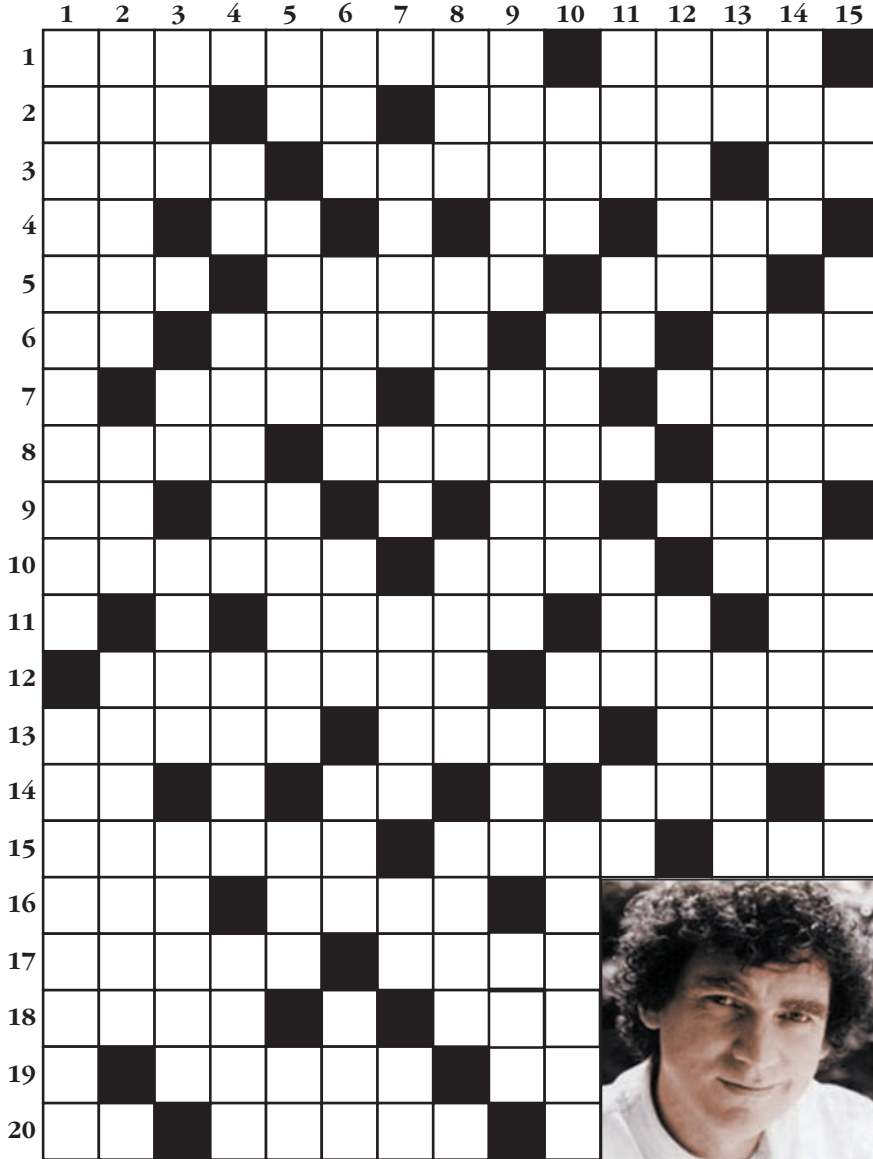
KENDİ GELEN

Havlikova-Homiakova, 2007

28... Axd5??

Çözümler 116'ncı sayfamızdadır.

SOLDAN SAĞA: 1) Fotorafta görülen orkestra şefi. - "..... Mektupları" (Oya Baydar'ın bir kitabı). 2) "..... Şir Nevai" (Türk edebiyatında ilk tezkireyi yazan kişi). - Nikelin simgesi. - Çıkış yeri kolay bulunamayacak denli kaşık koridorları olan yapı. 3) Ayın çevresinde görülen ışık halkası, ayla. - Sırnaşık. - Yabancı hayvanları yakalama işi. 4) İsrail'in plaka

işareti. - Tavlada bir sayı. - Tarla sınırı. - Yasaklama. 5) Zaman. - Çelik tellerin sarılmasıyla oluşan kolların bir arada bükülmesiyle elde edilen kalın ip. - Toplama, bir araya getirme. 6) İlaç. - İnce çelikten yapılmış, iki yanı keskin tıraş bıçağı. - Hayır anlamında bir sözcük. - Cilve. 7) Bisikletin oturma yeri. - İnce dantel. - İtalya'da turistik bir kent. 8) Özenli, düzgün. - Çiçekleri sarı, kimi türleri beyaz, menekşe rengine, yaprakları akasya yaprağına benzeyen bir süs bitkisi. - Hayvan yiyeceği. 9) Olumsuzluk belirten bir önek. - Yeryüzü kıvrımı. - Baryumun simgesi. - Romatizma ağrısı. 10) Müzmin. - At yetiştirme çiftliği. - Takım. 11) Müslümanlığın şartlarından biri. - Eski dilde yüz. - Şaşma belirten bir ünlem. 12) En uzun yol koşusu. - Nakış işlemek için gergef gibi kullanılan tahtadan çember. 13) Bulunulan yer. - İkiyüzlülük. - Dar ve kalınca tahta. 14) Rütbesiz asker. - Eski dilde ayak. - Görüş uzaklığını çok azaltmayan bir tür hafif sis. 15) Ticaretle ilgili. - Değerli bir taş. - Kimi ülkelerde, hükümdarların güç simgesi olarak törenlerde taşındıkları bir tür değnek. 16) Küçük erkek kardeş. - Arıza. 17) Tıpta düğümçük. - Bir zekâ oyunu. 18) Yalnızca bire ve kendine bölünebilen sayılara verilen ad. - Küçük körfez. 19) Kum falı. - Bir nota. 20) Bir nota. - Şamanizmde din adamı.

Filiz Leloğlu Oskay

Bulmaca

YUKARIDAN AŞAĞIYA:

1) 1916-1981 yılları arasında yaşamış Türk tiyatro ve sinemasına emek vermiş aktristimiz. - TÜYAP 26. İstanbul Kitap Fuarı'nın onur konuğu olan 152 kitabı bulunan yazarımız. 2) Herkes, elgün. - Bir sonbahar meyvesi. - Bir koyun ırkı. 3) Yabancı bir uzunluk ölçüsü. - Nazi hücum kitası. - Yarı saydam. - Duvar. 4) Müzikte durak işareti.

- Telefon ve türlü oyunlarda para yerine kullanılan küçük, metal marka. - Hindistan'da prenslere verilen unvan. - Pay. 5) En kısa zaman. - Bir işte yetkili olan, erbap. - "Mimar" (Selimiye ve Süleymaniye Camilerini de yapmış olan mimar). - Hekimlerin duydukları patolojik ses. - Anadolu'nun en eski ana tanrısı. 6) "Ayşe" ("Kaçıklık Diploması" kitabını yazan yazar). - Dünya. - Üst üste konulmuş şeylerden her biri. - Bir tarikat ya da sanatın kurucusu. - Sözsüz oyun. 7) En küçük sosyolojik birim. - Duman lekesi. - Yunanistan'da bir yarımada. - İsim. - Lantanın simgesi. 8) Yüce. - Madde'nin bölünemeyen en küçük birimi. - Akdeniz'de yaşayan beyaz etli bir balık. - Karadeniz'de bir iç deniz. 9) Afrika'da bir başkent. - Bağnaz. - Tibet sığırı. - İnci Aral'ın bir romanı. 10) Osmanlı İmparatorluğu döneminde Macaristan ve Hırvatistan'da sancak beylerine verilen unvan. - Bilim, edebiyat, sanat alanında kitap yazan kimse. - Kiloamperin kısa yazılışı. - Yardım. 11) Yumuşak bir top rak türü. - Kobaltın simgesi. - Fasıla. - Pakistan'ın plaka imi. 12) Bir maddenin katı halden sıvı hale geçmesi. - Yaramaz olmayan. 13) Bir adın durum eki. - Güvenlik. - Amerikan Uzay Araştırmaları Dairesi'nin kısa adı. - 14) Bir kimse ya da bir şeyin doğruluğunu, sarsılmaz bir duygu ile benimseme. - Operasyon. 15) Televizyon sözcüğünün kısa yazılışı. - Bir işteki engelleri yenme kararlılığı. - Üzerine iplik samaya yarayan düzeneç. •

FilizOskay@butundunya.com.tr

Bize Gönderilen

Kitaplar

*Tümüyle kitapseverlere yönelik
bu bölümümüzde, yeni yayımlanan
kitapların duyurumu yapılmaktadır.*

Atatürk ve Demokratik Türkiye

Halil İnalıcık
Kırmızı Yayınları

Tanzimat, Osmanlı modernleşme tarihi alanında sayılı bilim adamlarımızdan Halil İnalıcık'ın kaleminden Atatürk ve günümüz Türkiye'sine ilişkin değerlendirmeleri biraraya topluyor bu yapıt. İnalıcık yazdığı önsözde şunun altını çiziyor:

“Atatürk, Anadolu coğrafyasında, kültürel ve tarihsel değerler üzerinden, Türkiye toplumunu bir değişim, yenileşme, gelişim sürecine taşıyan büyük bir düşünür ve eşsiz bir yeniden yapılanmanın mimarıdır. (...) Atatürkçülüğü yorumlarken, günlük siyasi ve sosyal akımların etkisiyle onaylama veya bağnaz tepkilerle karşılaşmak olanaklıdır. Toplumumuzu uzlaştırmaz iki kitle halinde karşı karşıya getiren derin anlaşmazlığın felaketli

sonuçlar getirebileceğini daima hatırdı tutarak karşıtlığı çözmek uzlaşma yollarını bulmak zorundayız. Yurdun geleceği için iki taraf da, bağnaz uzlaşmaz tavrından kurtulmak zorundadır. Kısacası demokrasi, özgürlüğü yok etmek özgürlüğü değildir. Demokrasi, toplumda barışı güvence altına almak için uzlaşma ve denge rejimidir.”

Cumhuriyet Treninden Tanzimat Trenine

Ümit Sariaslan

Ülkemizin kanayan yaralarından biri olan demiryolu taşımacılığının, raydan çıkarılan Cumhuriyet Treni'nin içler acısı durumunu anlatan önemli bir yapıt. Daha önce “Demir Ağlardan Örümcek Ağlarına” adlı öncü ve

titiz çalışmasını kaldığı yerden sürdüren usta araştırmacı yazar her sayfada belgeleri, dip notları ve çoğu ilk kez yayımlanan fotoğrafları da ekleyerek soruyor:

“AB trenine binip binmemek ya da binip de inmemek biraz dursun; 2036 yılında (Cumhuriyet'in 100. yaşında değil) 113. yaşında, Türkiye'yi gerçekten demirağlarla örmüş olacak mıyız? Değilse, yarınki kuşaklar Cumhuriyet'i tümüyle raydan çıkarmaz isek (!) demiryolunda ilk girişimin 200. yılında çorak ve verimsiz bir atlas üzerinde yaşıyor olmaktan her halde hoşnut olmayacaklardır. Dolayısıyla bu çarpıklığın kaçınılmaz bedelini öderken, yurt işlerini zamanında ve gereği gibi yapmayanları da iyilikle anmayacaklardır...”

Veda

Esir Şehirde Bir Konak

Ayşe Kulin
Everest Yayınları

Füreyya”, “Adı Aylin”, “Köprü”, “Geniş Zamanlar”, “Sevdalinka”, “Nefes Nefese”, “Gece Sesleri” derken bu kez Ayşe Kulin Osmanlı İmparatorluğu'nun son günlerinde işgal altındaki İstanbul'da bir konakta yaşananları ele aldığı yeni romanıyla okurların karşısına çıkıyor. Son Maliye nazırı ve ailesi aracılığıyla o dönemin resmini çiziyor yazar. Değişim ve geçişin yakıcı sancılarını okuyan duyumsuyor. Çökmekte olan bir

devlet, bir tarih yeni bir gelecek arayan Milliciler arasında sıkışan o dönem Osmanlı aydınının öyküsü. Sürükleyici roman İstanbul üzerinden yitip giden ve doğmakta olan ülkeyi yazıyor. Roman yayınevinin kopyalanmasının, korsan satışının önlemesi amacıyla bu kez mavi renkte basılarak kitapçı raflarında yerini aldı.

Murathan Mungan'ın Seçtikleriyle Büyümenin Türkçe Tarihi

Metis Kitap

Romanları, oyunları ve şiirleriyle günümüz edebiyatının ustalarından olan Murathan Mungan yurt ve dünya edebiyatından özenle seçip biraraya getirdiği öyküleriyle de okuyuculara yol gösteriyor. “Bazen okuduğunuz bir öykü sizi birkaç yaş birden büyütür. Çoğu kez edebiyat hayattan daha çabuk büyütür. Yaşama ilişkin birçok şeyi kendi deneyimlemenize gerek kalmadan edebiyat yoluyla öğrenirsiniz. (...) Edebiyat aynı zamanda bir büyüme sanatıdır; bizi, biz yapar. İleriki yıllarda da her yaşın büyümelerini, algılamalarını, kavramalarını, edebiyat üzerinden izlemeyi, kavramayı sürdürürüz” düşüncesinden yola çıkarak Türkçe hikayenin oniki klasiği ile, kitabın konduğu oniki yazarın, oniki klasik üzerine yazdıkları denemeler biraraya getirilmiş. •

**Bir
Fotograf**

**Bin Sözcüğe
Bedeldir**

Gönderi: Barış Mete, Büyükdada, İstanbul

Diyaliz malzemelerinde kalite güvencesi.

Vaksan, ileri tıp merkezlerinin laboratuvar cihaz ve malzeme gereksinimleri için güvenilir çözümler üretiyor.

Vaksan, böbrek sağlık merkezlerinin

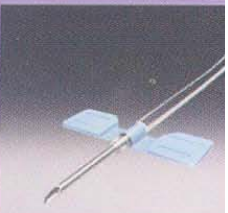
- Diyaliz Sarf Malzemeleri,
 - Diyaliz Koltukları,
 - Mikrovasküler Laser Dopler Perfüzyon Ölçme Cihazları
- için dünyanın en iyi markalarıyla işbirliği yapmaktadır.

Vaksan, hizmet ve güvence önceliklerini Başkent Holding çatısı altında sunuyor.

Vaksan Sağlık Tesisleri

Laboratuvar ve Sağlık Malzemeleri Tic. ve San. A. Ş.
11. Sokak No: 40 / 6, 06490 Bahçelievler Ankara
Tel: (0312) 221 01 72 - 223 51 43
Faks: (0312) 212 05 23
www.baskentholding.com.tr

ÇARŞI İÇİ

Eren Eyüboğlu, 1907 yılında Romanya'nın Yaş kentinde dünyaya geldi. Lise çağında özel resim dersleri aldı. Yaş Güzel Sanatlar Akademisi'nde resim öğrenimi yaptı. 1929 yılında Paris'e gitti. Dört yıl Andre Lhote'un atölyesinde resim çalıştı. 1930'da Paris'te Bedri Rahmi ile tanıştı. 1936 yılında iki sanatçı İstanbul'da yaşamlarını birleştirdiler. O günden sonra, Türkiye'de bir Türk sanatçısı olarak yaşayan Eren Eyüboğlu, Anadolu'yu dolaştı. Anadolu coğrafyası, kültür zenginlikleri ve Anadolu insanı resimlerinin esin kaynağı oldu. Resimle mimarlığın işbirliği konusunda Bedri Rahmi'nin görüşlerini paylaşan Eren Eyüboğlu, eşiyle birlikte Türkiye'de, bu alanda ilk yapıtlarını gerçekleştirdiler. Ardında binlerce resim, desen, seramik bırakan Eren Eyüboğlu 30 Ağustos 1988 günü, son otuz yılını yaşadığı Kalamış'taki atölye-evinde yaşama veda etti. Eren Eyüboğlu, Palet Sanat Galerisi'nde, 40 civarında yapıtının yer alacağı ve 08 Aralık-13 Ocak tarihleri arasında yapılacak olan sergide sanatseverlerle buluşacak.

ISSN 1301-7608

9 771301 760320